

DENG

SİYASAL VE KÜLTÜREL DERGİ

Evin Turizm İnşaat ve Yayıncılık Ticaret
Limited Şirketi Adına
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Ömer MAVLAY

Sahibi ve
Genel Yayın Yönetmeni
Bayram BOZYEL

YAZIŞMA ADRESİ

Kurtismailto:paşa 5. Sok. Fırat 5 Apt.
Kat:1 No:2 Ofis/DİYARBAKIR
Tel/Faks: (0412) 229 02 88
E-mail: kovaradeng@myynet.com

BASKI

Furkan Matbaacılık
Tel: (0412) 223 91 22 Diyarbakır

ISSN: 1302-7964

TEMSİLCİLİKLER

İSTANBUL

Mahmut DÖĞER

Tel:0534 354 26 13

HEWLÊR

Tel: 009647504456108

ALMANYA

Postfach: 131831, 4245

Wuppertal/ALMANYA

Faks: 00-49-202-9743594

E-mail: demanu.almanya@yahoo.de

İçindekiler - Naverok

Merhaba	2
Mesud TEK Suriye ve Türkiye’de yeni ittifaklar kurulurken.....	3-7
Neval ÇELİK AKP iktidarı ve Kürd sorunu	8-10
Doç. Dr. Vahap COŞKUN Kürt meselesi çözülmedikçe sistem, müdahalelere açık durur	11-17
Rostem CEHANGÎRÎ Awirek kurt ji rewşa Rojhilata Kurdistanê	18-20
Dr. Naif BEZWAN OHAL, özel bir güvenlik rejimine doğru ilerliyor ..	21-31
Ahmed SULEYMAN Encamên dagîrkirina axa Sûriya ji aliyê Turkiye	32-34
Seîd VEROJ Rewşa nû ya Rojhelata Navîn û tevgera neteweyî ya kurd li rojavayê Kurdistanê (Sûriyê).....	35-44
Bayram BOZYEL Bütün mesele, ahlaki zeminde kalmak ya da kalmamak	45-53
Ahmet KANÎ Çapemeniya kurdî	54-57
Nuri SINIR Savaş, barış ve Kürtler	58-65
Ali Haydar FIRAT Darbe girişimi ve özgürlükler	66-69
Umut Civan AYTAŞ Bir gençlik kampı hikâyesi	70-72

Merhaba,

Yeni, sıcak ve yoğun içerikli bir sayı ile karşınızdayız.

15 Temmuz'da ordu içindeki cuntacı bir grubun giriştiği askeri darbe girişimi Türkiye'deki bütün dengeleri altüst etti. Darbe girişiminden hemen sonra OHAL yönetimi ilan eden AK Parti hükümeti, darbeye kal-kışanlara karşı yoğun operasyonlar başlattı. Ancak söz konusu operasyonların kapsama alanı gün geçtikçe genişledi ve iş zamanla tam bir cadı avına dönüştü.

Gelinen aşamada, askeri darbe dönemlerine benzer bir baskı ve korku rejimi söz konusu. Demokrasinin temel bir unsuru olan basın sesi kesiliyor, toplumun vicdanını aydınlar tutuklanıyor, üniversite öğretim üyeleri işten atılıyor, on binlerce kamu görevlisi; öğretmen, memur açığa alınarak sindirilmek isteniyor. Hükümet, OHAL yasasına dayanarak çıkardığı Kanun Hükmünde Kararnamelerle (KHK), her gün keyfi, otoriter ve hukuk dışı yeni bir uygulamaya imza atıyor. Düşünce, ifade ve örgütlenme özgürlüğü ciddi kısıtlamalarla karşı karşıya. Hükümetin, Meclisi baypas ederek 28 belediyeye kayyum ataması hem halkın iradesine, hem de güçler ayrılığına dayalı hukuk devleti ilkesine vurulmuş bir darbe.

Türkiye'nin 20 Ağustos'ta Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) unsurlarıyla Cerablus'a girişi bölgesel denklemleri önemli oranda değiştirecek diğer bir gelişme.

Bu sayımızda ağırlıklı olarak bu iki olaya odaklandık. 15 Temmuz darbe girişimi ve Türkiye'nin Cerablusa girişiyle ilgili gelişmeler mercek altına aldık

PSK Genel Başkanı Sayın Mesud Tek, Deng'teki bu yazısında 15 Temmuz darbe teşebbüsü ile Türkiye'nin Cerablus'a girişi-

nin içerde ve dışarda yol açtığı yeni siyasi ittifaklara dikkat çekti.

Değerli iki akademisyen, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden Sayın Doç. Dr. Vahap Coşkun ve Artuklu Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden Sayın Dr. Naif Bezwan ile askeri darbe girişiminden, bunun iç politikadaki yansımalarına; Cerablus işgalinden olası bir yeni çözüm sürecine kadar birçok konuyu konuştuk. Her iki değerli Hocamızla yaptığımız röportajlar son gelişmelere önemli oranda ışık tutacak nitelikte.

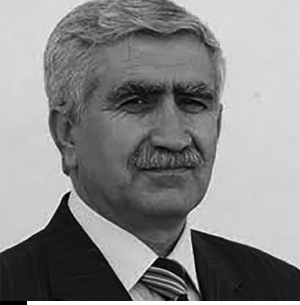
Dengin bu sayısında ayrıca Doğu (İran) Kürdistan ile Güneybatı (Suriye) Kürdistan'a içerden bakan iki yazı var. İlki, İKDP Polit Büro üyesi Sayın Rustem Cihangiri'ye, diğeri de PDPKS Polit Büro üyesi Sayın Ahmed Kasım'a ait.

Sayın Said Veroj, bu sayıda Suriye Kürt hareketinin dünü ve bugününü detaylı ele alan bir yazı yazdı. Sayın Neval Çelik ise Deng'in bu sayısı için "AKP iktidarı ve Kürt Sorunu" başlıklı bir makale kaleme aldı. Politikacı-Yazar Nuri Sınır'ın yazdığı yazıda da, 1 Eylül Dünya Barış Günü'nden hareketle; Savaş, Barış ve Kürt Meselesi temaları ayrıntılı bir biçimde ele alınmış. Sayın Ahmed Kani'nin yazısında ise Kürt basınının yüz yıllık serüveni çok yönlü anlatılmış.

Bu sayıda ayrıca Sayın Ali Haydar Fırat'a ait "Darbe girişimi ve Özgürlükler", Bayram Bozyel'in siyasi ilişkilerde ahlaki değerleri öne çıkartan yazıları yer alıyor. PSK'nin Gençlikten sorumlu MYK üyesi Cıwan Umut Aytaç'ın "Bir Gençlik Kampı Hikâyesi" başlıklı yazısı, aynı zamanda Türkiye'nin Kürt sorununda geldiği noktanın da hikâyesidir.

Okuyunca beğeneceğinizi umuyoruz.

Suriye ve Türkiye’de yeni ittifaklar kurulurken ...

Mesud TEK

Ortadoğu’daki siyasal gelişmeler baş döndürücü bir hızla ve hemen hergün yapılan yeni ittifaklar eşliğinde devam ediyor. Dünün kanlı bıçaklıları, bugünün kankası olabiliyor; veya tersi!...

Ve Suriye’deki yıkıcı “vekalet savaşı” yeni bir formatta ve oluşturulan yeni ve geçici ittifaklar eşliğinde, ABD ve Rusya’nın üzerinde anlaşmaya vardıkları doğrultuda sürüyor; şimdilik!..

Türk devleti uzun bir dönem IŞİD ile komşuluğa ses çıkartmadı. Önce can ciğer kuzu sarması, sonra kanlı bıçaklı olduğu Esad rejiminin yıkılması için, aralarında radikallerin de bulunduğu İslami guruplara yardım etti. Ne zaman ki Kürdlerin ana sütүнünü oluşturduğu Suriye Demokratik Güçleri IŞİD’i Menbiç’te yenigiye uğratarak Cerablus’a yöneldiler, Türkiye o zaman harekete geçti.

Türk devletinin, IŞİD’in Antep’de bir Kürd düğününe yönelik saldırısıyla, sınırın Türkiye tarafına attığı birkaç füzeyi bahane

ederek, desteklediği Özgür Suriye Ordusu’yla birlikte başlattığı Cerablus operasyonu genişleyerek devam ediyor.

Cerablus operasyonu, devlet yetkililerinin iddialarının aksine bir işgal hareketidir. Amacı da sadece “IŞİD’i sınırdan söküp atmak” değil, asıl olarak Kürdlerin “Fıratın batısında ilerleyişlerini” durdurmaştır.

Bununla birlikte Türkiye, operasyonlar sonucu kontrolünü sağladığı topraklar üzerinde yıllardır talep ettiği “tampon bölge” oluşturmak ve böylece Suriye’nin geleceğinde söz sahibi olmak istiyor.

Kuşkusuz Türk ordusunun Cerablus operasyonu, sadece Suriye’deki kaosu daha da karmaşık hale getirmeyecek. Aynı zamanda bölgede yeni ve geçici ittifakların kurulmasına yol açacaktır.

Türkiye’nin, operasyonun ilk günlerinde IŞİD’e de karşı olması nedeniyle ABD, Rusya ve kısmen de İran’ın desteğini almasını doğal bir gelişme olarak görmek gerekiyor. Çünkü adı geçen devletler IŞİD’i bölgedeki

“ortak baş düşman” olarak görüyorlar, bu “ortak düşmana” karşı işbirliği yapmak-tan kaçınmıyorlar. TC devleti gibi bölge-nin önemli ve etkili ve NATO üyesi bir ülkenin da IŞİD karşıtı saflara katılma-sından memnuniyet duyuyorlar. Ama Türk devletinin PYD-YPG’ye yönelik politikasından da rahatsızlar.

Radikal islami guruplar mı, Kürdler mi?

AK Parti hükümeti, özellikle de Cum-hurbaşkanı Erdoğan, “IŞİD ile PKK-Y-PG’nin farkı yok” söylemini bıktırıcasına tekrarladı ve bu uğurda bir hayli ter döktü. Ama uluslararası kamuoyunu ve adı geçen devletleri IŞİD ile PKK-YPG’nin aynı ol-duğu konusunda ikna edemediler, tıpkı yeni ve tarihi eski dostlarını (ABD, AB ve Rusya), “tampon bölge, uçuşa kapalı bölge” konularında ikna edemediği gibi...

Türk devletinin IŞİD’e saldırılarını destekleyen ABD, AB, Rusya ve İran, onun YPG-PYD’ye yönelik politikasına onay vermedikleri gibi karşı çıkıyorlar. Çünkü Irak ve Suriye ordularını yenen IŞİD’i durduranlar ve ona ilk yenilgiyi tattıranların Peşmerge güçleri ve YPG savaşçıları olduğunu biliyorlar.

Rakka ve Musul’u IŞİD’in işgalinden kurtarmak amacıyla askeri hazırlıklar ya-pılıyor, Peşmerge güçleri ve YPG savaşçılarına bu operasyonlarda önemli paye-ler biçiliyor. Bu nedenle ABD ve Rusya, Türkiye’nin PYD-YPG’ye yönelik politi-kalarına destek vermiyorlar. Türkiye’nin YPG-PYD yönelik saldırılarına karşı çıkı-yorlar, Türkiye’yi PYD ile ilişkilerini dü-zeltme konusunda teşvik ediyorlar.

Söz konusu devletler ayrıca Türk dev-letinin “Osmanlılık sosuna batırılmış İslam-Türk sentezi” politikasının Suriye’ye yönelik hedeflerinden de rahatsızlık duy-u-yorlar.

TC yetkilileri ise, Suriye konusundaki

Cerablus operasyonu, devlet yetkililerinin iddialarının aksine bir işgal hareketidir. Amacı da sadece “IŞİD’i sınırdan söküp atmak” değil, asıl olarak Kürdlerin “Fıratın batısında ilerle-yişlerini” durdurmaaktır.

yanlış ve gerçeklere uymayan politikada ısrar ediyorlar.

TC her zaman Ortadoğu’da etkin bir konuma gelmek istedi. Devletin bu istemi AK Parti hükümetleri döneminde daha da artarak belirgin hale geldi.

Ama devlet yetkilileri, etkin olmak için can attıkları Suriye coğrafyasının gerçekle-rine aykırı bir politika yürütüyorlar. Dün-ya var oldukça yanyana yaşamak zorunda kalacakları (tabii eğer hepsini ortadan kaldırma gibi bir düşünceleri yoksa!) Batı Kürdistan’daki Kürdlerin kazanımlarını kendisi için tehdit olarak görüyor ve orta-dan kaldırmak için çaba sarfediyorlar.

Oysa Türkiye’nin çıkarına olan bu po-litika değildir. Batı Kürdistanlılar ile iyi ilişkiler kurmaktır ki kurulması halinde bu ilişkiler sadece bölgede huzur, güvenlik ve istikrarın sağlanmasına yardım etmekle kalmaz, aynı zamanda Türkiye’deki Kürd sorununun çözümüne de olumlu katkı sunar.

Bu nedenle TC yöneticileri “Güney komşuları” konusunda karar vermelidir-ler: Bugün IŞİD yarın bir başka radikal islami örgütle mi komşu olmak ve yanyana yaşamak istiyorlar, yoksa ilelebet yan yana olacakları Kürdlerle mi?

Devlet bloku, Kürdistani blok

Etkileri devam etmekte olan 15 Tem-muz darbe girişimi, Türkiye’de taşları ye-rinden oynatmakla kalmadı, eski ittifakla-rı dağıttı, yeni ittifaklara yol açtı.

Uzun bir dönem birarada olan ve Tür-kiye’yi birlikte yöneten AK Parti ile döne-

min başbakanı Erdoğan'ın her istediğini karşıladığı Cemaat, birbirinin kanını içseler doymayacak hale geldiler.

Biliniyor, AK Parti, Cemaata dayanarak ordu ve devlet katındaki kemalistleri kısmen tasfiye etti.

AK Parti öncülüğünde oluşan üniterci “devlet bloku”na karşı, Türkiye genelinde, “barış, özgürlük ve demokrasi blok”u oluşturulmalıdır. Kuzey Kürdistanlı siyasal parti ve örgütler de bir blok halinde söz konusu blokun içinde yer almalıdırlar.

Cemaaat ile ilişkileri bozulmaya başlayınca, bu kez de cemaat mensuplarını ordu ve devletten temizlemek için kemalistler ve ulusalcılara yanaştı. 15 Temmuz sonrasında, daha önce ordudan attığı yüksek rütbeli subayların tekrar göreve çağrılmaları, bu durumun somut göstergelerinden biridir.

15 Temmuz darbe girişimi, AK Parti, CHP ve MHP'den oluşan “devlet bloku”nu daha güçlendirdi. Çok değil, daha birkaç ay öncesine kadar kanlı bıçaklı olan, birbirine küfür edip hakaretlerde bulunan siyasetçiler, bugün ara sıra ters düşşeler de, blok halinde davranıyorlar.

Bu devlet bloku HDP'yi dışlayarak kısmi anayasa değişikliği konusunda Meclis'te işbirliği yapıyor. Son olarak Cerablus operasyonu sürecinde olduğu gibi işgali destekliyorlar. Operasyonların “terörü” önlemek ve “sınırların güvenliğini sağlamak” amacıyla yapıldığını söylüyorlar; hep birlikte davranıyorlar.

Başta Kürdlerinki olmak üzere her türlü hak talebinin ve bu talepler için yapılan etkinliklerin “terör” olarak nitelendirilip yasaklandığı bir ortamda, devlet bloku, “teröre” karşı mücadelesinde AK parti hükümetinin arkasında olduğunu dile getiriyor, hükümete her türlü yardımı yapmaya hazır olduğunu açıklıyor.

Oysa Türkiye'deki toplumsal ve siyasal sorunların temel nedeni üniter devlet yapılanmasıdır. Tekçi sistem içinde kalındığı müddetçe bu sorunlara köklü çözümler bulmak mümkün değildir.

Köklü değişimler için, sosyal ve siyasal sorunların çözümü için, AK Parti öncülüğünde oluşan üniterci “devlet bloku”na karşı, Türkiye genelinde, “barış, özgürlük ve demokrasi blok”u oluşturulmalıdır. Kuzey Kürdistanlı siyasal parti ve örgütler de bir blok halinde söz konusu blokun içinde yer almalıdırlar.

Bu noktada, Azadi Hareketi, PAK, PA-KURD, PDK-Bakur ve PSK'nin bir müddettir belli ilkeler çerçevesinde oluşturulan bir program uyarınca yürüttükleri çalışma ve işbirliği önem kazanıyor. Bu çalışma şu anda işbirliği içinde yer almayan yurtsever yapıların katılımıyla güçlendirilmelidir. Bir başka ifade ile “Kürdistanı Blok” oluşturulmalı ve bu blok Türkiye'nin değişimden, barış, demokrasi ve özgürlükten yana olan güçlerle birlikte “barış, özgürlük ve demokrasi blok”unu oluşturmalıdır.

Şerden hayır çıkarmak varken

15 Temmuz sonrası AK Parti, “Fetücü terör örgütü ile mücadele” ve “devleti palalel yapıdan temizlemek” adı altında, Cemaat mensuplarına yönelik bir tasfiye hareketi başlattı. Onbinlerce öğretmen, memur, subay, eğitim görevlisi görevlerinden alındılar ve bu süreç tüm acımasızlığıyla devam ediyor.

AK Parti hükümetinin Gülen Cemaaatine yönelik tavsiye hareketi tam bir cadı avına dönmüş durumda. Hükümet, “derbecileri temizleme” adı altında, kendisine karşı olan tüm sesleri susturmak istiyor. Cemaat mensubu olsun olmasın, tüm aykırı ve muhalif sesleri bir torbaya dolduruyor. Cemaat mensuplarıyla birlikte muhaliflerini de üniversitelerden, dev-

let kurumlarından uzaklaştırıyor.

AK Parti hükümeti tarafından,”halka ve demokrasiye zarar verilmeyecek” denilerek ilan edilen OHAL, kısa sürede

fabrika ayarlarına geri dönmüş bulunuyor.

“Fetö terör örgütüyle mücadele”, “darbecileri etkisiz hale getirme,” “devleti paralel yapıdan temizleme” gerekçeleriyle ilan edilen OHAL’ın hedefinde sadece cemaat ve darbe artıkları bulunmuyor. Demokratik hak ve özgürlükler, yandaş olmayan basın ve basın mensupları, siyasi faaliyetler ile bir bütün olarak Kürd halkı OHAL’ın asıl hedefleri arasında yer alıyorlar.

OHAL şartlarında çıkartılan Kanun Hükmünde Kararnamelerle, işine son verilen onbinlerce kişi aileriyle birlikte mağdur ediliyor.

Oysa darbe girişiminin engellenmesinden sonra, darbenin bir bütün olarak toplumun yaşamından çıkartılması için ortamın uygun hale geldiğine dair iyimser bir hava oluştu. Kürd yurtseverleri, devrimci ve demokrat çevreler, AK Parti hükümetine “şerden hayır çıkartmayı” önerdiler. Bu amaçla darbe olgusunu bir bütün olarak toplumdan söküp atmak için demokratik adımlar atmaya, reformlar gerçekleştirmeye çağırıldılar.

Bu çağrılara karşılık AK Parti hükümeti, siyaset kurumunun ordu üzerinde hâkimiyetini sağlamak amacıyla Türk Ordusu’nun hiyerarşik yapısında bazı değişiklikler yapmak dışında, şu ana kadar göze görünür bir adım atmadı.

Aksine, hedefleri arasında Kürdler ve demokratik muhalefet de olan OHAL ilan etti.

Hükümet, “darbecileri temizleme” adı altında, kendisine karşı olan tüm sesleri susturmak istiyor. Cemaat mensubu olsun olmasın, tüm aykırı ve muhalif sesleri bir torbaya dolduruyor. Cemaat mensuplarıyla birlikte muhaliflerini de üniversitelerden, devlet kurumlarından uzaklaştırıyor.

“Devlet bloku” oluşturup kemalist ve ulusalcı kesimleri şimdilik hizaya getirdi. Darbe girişimi esnasında ABD ve Batılı ülkelerin karsız tavırları nedeniyle kamuoyunda bu kesimlere yönelik oluşan güvensizliği tahrik etti. Cerablus operasyonu esnasında, hortlattığı geleneksel “Batı düşmanlığı” politikasından bol bol yararlandı.

Ak Parti hükümeti, “şerden hayır çıkartmak” yerine, darbe girişiminin engellenmesinin ortaya çıkarttığı bonusları, hayalindeki toplumu oluşturmak için kullanıyor. Tüm gücüyle ve devletin olanaklarını da kullanarak, “Osmanlı sosu”na batırılmış “İslam-Türk” sentezine uygun bir toplum oluşturmaya çalışıyor.

Tüm uyarı ve önerilere rağmen 3. Köprüye “Yavuz Sultan Selim” adını vererek Alevilerin yarasını bir kez daha kanatıyor.

Jurnal ve baskıcı yönüyle ünlü dönemin padişahı Abdulhamid’in adının bir askeri hastaneye verilmesi ve benzeri uygulamalar, AK Parti hükümetinin geleceğe yönelik toplum anlayışının ve uygulayacağı politikaların ipuçlarını veriyor.

Bu durumda Kürdlerin bir blok halinde içinde yer alacağı barış, özgürlük ve demokrasi bloku daha bir önem kazanıyor.

Ulusal Kongre?

Türk ordusunun Cerablusu işgal etmesinin yarattığı sarsıntılar önümüzdeki dönemde artarak devam edecektir.

Eğer uluslararası ciddi bir müdahale olmazsa, Batı Kürdistan’da Türk ordusuyla YPG arasında çatışmalar kaçınılmaz hale gelebilir ve bunun Kuzey Kürdistan’a doğrudan ve olumsuz yansımaları olur.

Öte yandan Kürdistan sorunu giderek

bölgesel bir hal alıyor.

Gelinen aşamada, Batı Kürdistan'da yaşananlar, Kuzey ve Güney Kürdistan'dan ayrı olarak değerlendirilemez.

Aynı şekilde, Kuzey Kürdistan'daki gelişmeleri de Güney ve Batı Kürdistan'daki gelişmelerden ayrı olarak ele almak artık mümkün değil.

Doğu Kürdistan'da başlayan yeni süreç ve buranın kaderi, özellikle Güney Kürdistan'daki gelişmelere kopmaz bağlarla bağlıdır.

Tüm bu ve benzeri gelişmeler ileri sürülerek Kürdistan Ulusal Konresi'nin toplanması önerileri son dönemde sıkça dillendiriliyor.

Kuşkusuz ulusal kongrenin toplanması için objektif şartlar uzun bir dönemdir uygunluk arz ediyor.

Tüm parçalardan Kürd yurtsever güçler arasında işbirliği ve ortak tavıra duyulan ihtiyaç bugün daha fazladır.

Biliniyor, bundan birkaç yıl önce Kürdistan Bölge Başkanı Mesud Barzani yönetiminde ulusal kongrenin toplanması için bir çalışma yürütülmüştü. Bu çalışma Kürdistanlı örgütler arasındaki ilişkilerin bozuk olması nedeniyle başarısız oldu.

Bugün, Kürdistanlı örgütler arasındaki ilişkiler o zamankiden daha iyi değil, ak-

sine daha kötü. Bu nedenle günümüzde ulusal kongrenin toplanma şansı yoktur.

Oysa her parçadaki örgütlerin kendi

Oysa her parçadaki örgütlerin kendi aralarında iş ve güç birliği yapmaları olanak dâhilindedir. Bu nedenle ağırlık bu çalışmalara verilmelidir. Kuzey Kürdistan'da yurtsever güçler arasında oluşturulacak geniş bir blok, ulusal kongrenin toplanmasına da hizmet edecektir.

aralarında iş ve güç birliği yapmaları olanak dâhilindedir. Bu nedenle ağırlık bu çalışmalara verilmelidir.

Kuzey Kürdistan'da yurtsever güçler arasında oluşturulacak geniş bir blok, ulusal kongrenin toplanmasına da hizmet edecektir.

Bunun yolu ise birilerinin kendini dayatmak, herkesi kendi çatısı altında toplamaya çağırmak, "Biz zaten birdik. Niye ayrıldınız? Birlik istiyorsanız kapımız açık geri dönün" demek değildir.

İşbirlikleri mütevazı ve kararlı olmak, kendi dışında da yurtseverlerin bulunduğunu kabul etmek, onlarla işbirliği yapılmadan başarılı olunmayacağına inanmakla olur.

AKP iktidarı ve Kürd sorunu

Neval ÇELİK

Türkiye, Kürd sorunu konusunda gerekli adımları atmadığı sürece, sorun yumuşak karın olarak varlığını sürdürecektir. Türkiye Cumhuriyeti tarihinde neredeyse 40 yıldır hükümetlerin düşüşünde temel faktör Kürd sorunudur.

AKP, iktidarda olduğu süre içinde cumhuriyetin kuruluş karakterinde ciddi reformlar yaptı. Uluslararası alanda hedef ve politikalarının çapını genişletti. Yayılmacı çizgiye geçme amacı doğuda ve batıda duvarlara çarptı. Buna rağmen ısrarını koruduğu açıktır. Hem iktidar hem de devletin sırat köprüsüne taşındığı böylesi konjonktürde ayakta kalabilecek devlet karakterini ortaya koyabildi mi? Hayır. Misak-ı milli artık kırmızı çizgi olarak yok fakat Türkiye gerçeğine ulaşıldığı için değil, genişlemeci zihniyetten kaynaklı olarak. Kemalizm ötekileştirildi ve geçmişin ötekilerine İslamî Türklüğün açabileceği kadar alan açıldı. İnkâr ve asimilasyon, ümmete dâhil ederek eritme politikalarına dönüştü. Bunların ya-

rattığı ortamın Kürdler açısından eksisi de vardır artısı da. Eritme politikaları halk açısından, gelecek kuşaklar açısından tehlikelidir. İnkâr korkunçtur ama eritme politikaları tehlikelidir. Hele ki Kürd Halkı ve İslam söz konusu ise. Artısı ise, Kürdlere siyaset alanının açılmasıdır. Bu alanın nasıl değerlendirileceği ise Kürdlere kalmıştır.

Burada AKP'nin daha gerçekçi irdelemesi gereken konu Kürd sorunudur. Eğer 50 yıl daha iktidarda kalma garantisi olsaydı, Kürdler açısından eksi olan tüm uygulamalarına sırtını dayayabilirdi. Fakat böyle bir garantinin olmadığı, 15 Temmuz gibi karşı atakların yaşanabileceği görüldü. Kaldı ki alınan tedbirler potansiyeli devlet katından toplum katına taşımak şeklinde oldu. Eğer gerçekçi yaklaşırsa Türkiye'de her farklılığın vurucu gücünün Kürd sorunu olduğu görülür. Hükümetin darbe girişimini önleyebilmesinin de temel nedeni Kürdlerin sağduyusu olmuştur. Kürdler darbeci safta yer alsaydı, bugün AKP'den ne düzeyde söz

edilirdi, tartışmalıdır. Durum bu kadar açık iken, Kürd sorununun çözümsüzlüğünde ısrar etmek pimi çekilmiş bombayı göğsüne sıkıştırıp dolaşmaktan farksızdır.

Kürd sorunu geçiştirilebilecek, üstü örtülebilecek ya da homojen hale getirilebilecek bir sorun değildir. Kürdler sadece Türkiye sınırlarında yaşamadığı için uzun vadede dahi sorun nötrleştirilemez, yok edilemez. Sesin dahi yok olmadığı kompleks dengeler sisteminde varlık-yokluk mücadelesi verdiğimiz unutulmamalıdır. Mayalar, Kızılderililer insanlık hafızasından silinebildi mi ki Kürd toplumsal hafızası silinebilsin? 2016 Oskar ödülünü Kızılderililerin acısına verdiler. Kürdler, 2017 Oskarı için aday... Olguları salt kendi sınırları içinde değerlendirmek kendini kandırmaya yol açar. Bütün içinde değerlendirmek gerçekçidir. Gördüğü halde kendinde ısrar etmek bir çeşit fanatizme yol açar, tüketerek bitirir. Hiç görmemekse körlüktür ve zaten uçurumun kenarındasındır.

Kısaca Kürdlerin kaybedecek bir şeyi yoktur. Tarihin yaşadığımız kesitinde belirlenen Türkiye ve diğer egemenleridir.

Kürd Siyasetine Dair

1932'de bağımsızlığını kazanan Irak'ta ve hatta tüm Arap aleminde ilk askeri darbeyi yapan bir Kürd'tür: Bekir Sıdkı. Kerkük'lüdür ve Irak ordusunda çeşitli görevlerde bulunarak yükseliyor. Ortadoğu'nun kaynaklığı, milletlerin alan kazanma mücadelesinin zirvede olduğu yıllarda 1936'da darbe yapıyor. İlki başarmanın zorluğu hatta buna girişmenin gerektirdiği özellikler düşünüldüğünde mutlaka ele alınması gereken bir kişiliktir. Fakat darbenin ardından hükümetin başına İhsan Doğramacı'nın kayınpederi Türkmen Hikmet Süleyman'ı getirmesi de ele alınması gereken çarpıcı bir konudur. Özet geçerseniz; Arap devletlerinde as-

keri darbelerin önünü açan Bekir Sıdkı 19 ay iktidarda kalıyor. Bazı kaynaklara göre kendi subayları tarafından, Cahit Kayra'ya göre; '1937'de federasyon girişiminde bulunmak üzere Ankara'ya giderken İngiliz ajanlar tarafından' öldürülüyor. Gilbert Sinoué ise Bekir Sıdkı dönemi için Mustafa Kemal inkılaplarının Irak'a uyarlanmaya ve panarabizmin geliştirilmeye çalışıldığı bir dönem diyor. Türkiye, İran ve Irak'ın dâhil olduğu Sadabad Paktı da onun iktidarında imzalanıyor.

Bağlantıları, dönem ilişkileri açısından incelenilecek bir konu başlığıdır. Bizim konumuz açısından uç bir örnektir fakat sonuçta bir Kürdün iktidar sürecidir.

Burada şöyle bir soruyla yüzleşmek gerekiyor; Kürd iradesi, erki neden başka merkezlerde imza sahibi olabiliyor da neden kendi merkezini erk ve iradeye kavuşturamıyor? Sömürgeci güçlerin bizde derinleştirdiği, tedavinin önünü almak için uğraştığı hayati yaralarımız var. Bunların sosyolojik temelleri var elbette fakat neredeyse bütün toplumlar tarihlerinden dersler çıkararak ulusal menfaatlerini esas alırken Kürdlerde iyileşmenin olmaması ayrı bir inceleme konusudur. Tabanın siyasetten beklentisi ve umutsuzluğun en temel nedeni birliğin sağlanamamasıdır örneğin. Koşulların, halkın hatta uluslararası bazı güçlerin dayatmasına rağmen merkezkaç durum korunuyor. Burada ruhsal doğrulma ihtiyacı olduğuna inanıyorum. Eğer merkezi irade ortaya çıkmıyorsa, ortaya çıkan parçalı iradeler de merkeze hizmet etmiyor mutlak sapma yaşıyorsa, siyasetin ve siyasetçinin kimliği sorgulanmalıdır. Bekir Sıdkı bu açıdan belirgin bir örnektir.

Kimliğinde yazdığı için Kürd olmakla, Kürd olmak arasında fark vardır. Hasbelkader mücadeleye girip namus belasına sürdürmekle, Kürd ve Kürdistan'a inan-

mak arasında fark vardır. Bu ve bununla ilişkili farkların belirginleşmediği, öze dayalı ölçülerin ortaya çıkmadığı siyaset ortamında sonuç almak mümkün değildir.

Kuzey Kürdistan'da PKK'yi farklı bir potada ele almak gerektiği açık. Çünkü PKK tıpkı Goran hareketi gibi siyasal tercihini Kürdlerle birlik yerine egemenleriyle birlikten yana koydu. Koşulları bu yönlü zorluyor. Dolayısıyla geliştirdiği pratik sorgulanmanın ötesinde Kürdistan her hareket için tıpkı egemenleri hesaba katarken hesaplanması gereken bir olgu olarak ele alınmak zorunda kalıyor. Hatta –yanlış olmakla birlikte- gelişen neredeyse her Kürdistan hareketi muhalif pozisyonuna giriyor ve amaçtan uzaklaşıyor. Kısaca PKK her ne kadar Kuzey Kürdistan'da Kürdler adına en büyük güç görünse de yukarıdaki

çerçevede sorgulamanın dahi içinde olabilecek Kürdistan değerlerine sahip değildir.

Kürd Halkının statü elde edebilmesi için mücadele eden tüm örgütlerin öncelikle halkla bütünleşme ihtiyacı ve siyaset üretme potansiyelinin olması gerekir. Halk yıllardır varını yoğunu ortaya koymuş, ölümü göze alarak mücadeleye katılmıştır. Kuzey Kürdistan'da halkın inanabileceği öncülüğe ihtiyacı vardır. Halkın inanması için karşısındakinin gerçek olması gerekir, doğru olması gerekir, onu hissetmesi gerekir. Yüreğine dokunabileceği kadar halka açık ve olduğu gibi olmak gerekir. Öncü halka siyaset yapmaz, halkın ihtiyaçlarını siyasete dönüştürür. Ve bu yapılırken taban bulmak kaygısıyla değil, hakikaten halk için yapılır. Bu özü yakalamış her hareketin siyaset yapma şansı vardır.

Kürt meselesi çözülmedikçe sistem, müdahalelere açık durur

Doç. Dr. Vahap COŞKUN (*)

Deng Dergisi'nin bu sayısında 15 Temmuz darbe teşebbüsü sonrası Türkiye'deki gelişmeleri Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Doçent Doktor Sayın Vahap Coşkun ile konuştuk. Sayın Coşkun'un, hükümetin darbe girişimine karşı aldığı önlemlere, darbe sonrası cadı avına dönüşen operasyonlara, Kürt sorununda tırmanan şiddet ve çatışma durumuna, son olarak da Türkiye'nin Cerablus operasyonuna ilişkin sorduğumuz sorulara verdiği yanıtları siz değerli okurlarımıza sunuyoruz.

15 Temmuz darbe girişiminden sonra hükümet orduya dönük bir dizi düzenlemelere girişti. Kuvvet Komutanlıklarının MSB'na, Jandarma Komutanlığı'nın İçişleri Bakanlığı'na bağlanması, bazı askeri okulların kapatılması, askeri hastanelerin sivil otoriteye devredilmesi vs. Siz bu tür adımların ordudaki darbe tehdidini ortadan kaldırayabileceğine ihtimal veriyor musunuz? Türkiye'de darbe tehdidini ortadan kaldırmak için ne yapmalı?

Darbe girişiminin püskürtülmesinden sonra orduya dönük olarak gerçekleştirilen düzenlemelerin doğru olduğunu düşünüyorum. Gerek kuvvet komutanlıklarının MSB'na ve Jandarma Komutanlığının İçişleri Bakanlığı'na bağlanması, gerek askeri okulların kapatılması ve askeri hastanelerin sivil otoriteye devredilmesi, gerek MGK'nın yapısında köklü yapılandırmaya gidilmesi, doğru ve gecikmiş adımlardır. Çok önceden yapılması gereken bu değişikliklerin ana gayesi; ordu içinde güç yoğunlaşmasını önlemek ve gücün dengeli bir şekilde dağıtılmasını sağlamaktır.

Bunlar olumlu ancak yetersiz adımlardır. Kanımca sivil-asker ilişkilerin demokratik bir zemine oturması ve darbe tehlikesinin tamamen bertaraf edilmesi için -bunların haricinde de- ivedilikle hayata geçirilmesi gereken işler vardır: Askeri yargı tamamen kaldırılmalıdır. Kuvvet komutanlıklarının personel planlaması şeffaf ve Meclis denetimine açık olmalıdır. Genelkurmay Başkanı

Askeri yargı tamamen kaldırılmadır. Kuvvet komutanlıklarının personel planlaması şeffaf ve Meclis denetimine açık olmalıdır. Genelkurmay Başkanı ve kuvvet komutanları belirli aralıklarla Meclis'e bilgi vermelidir. Orduyu darbeci bir zihniyetten (Halaskaran-ı Zabitan) temizlemek için, askerlerin eğitim müfredatları demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü gibi ilkeler üzerinden yeniden düzenlenmelidir.

ve kuvvet komutanları belirli aralıklarla Meclis'e bilgi vermelidir. Orduyu darbeci bir zihniyetten (Halaskaran-ı Zabitan) temizlemek için, askerlerin eğitim müfredatları demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü gibi ilkeler üzerinden yeniden düzenlenmelidir.

15 Temmuz darbe girişimine karşı hükümetin izlediği politikayı nasıl buluyorsunuz? OHAL hukukuna dayanarak sürdürülen çok yönlü operasyonları, yoğun işten açığa alınma, işten çıkartma, gözaltı ve tutuklama işlemleri hakkında ne düşünüyorsunuz? Hükümetin panik ve güvensiz bir ruh halinde hareket ettiği yorumları hakkında ne dersiniz?

15 Temmuz, hükümette bir travma yarattı. Her ne kadar bir süredir Ankara kulislerinde bahsi edilse de, kimse böyle bir darbe girişimini beklemiyordu. Dolayısıyla hükümet ilk zamanlarda hem yoğun bir endişe, hem de büyük bir panikle hareket etti. Darbe tamamıyla bastırıldıktan sonra ise daha kurumsal bir tepki geliştirdi. OHAL ilan etti ve KHK'lar ile darbe ile ilişkili olduğunu düşündüğü kişi ve kurumların üzerine gitti. Burada iki yönlü sıkıntıdan söz edilebilir:

İlki, kamudan çıkarmalarda ve açığa alımlarda kantarın topuzunun kaçırıldığı düşüncesinin giderek yaygınlaşmasıdır. At

ızının it izine karıştığı, kurunun yanında yaşın yandığına dair şikâyetler giderek artıyor. Her yerden Gülenist darbecilerle herhangi bir bağı olmadığı halde mağdur olduğunu iddia edenlerin sesi giderek daha fazla çıkıyor. İş öyle bir noktaya vardı ki, siyasi iktidar müdahale etmek zorunda kaldı. Hem Cumhurbaşkanı, hem de AKP yönetiminden, bürokrasiye dikkatli olmaları hususunda uyarılar yapılmaya başlandı. Şikâyetçilerin başvuru yapmaları için Başbakanlık ve Valilikler nezdinde Kriz Merkezleri kuruldu.

İkincisi, hükümetin darbe sonrası oluşan ortamdan fırsat bilerek, darbe ile ilintisi olmayan gruplara karşı da hareket geçmesidir. Belediyelere kayyum atanması, "Barış İçin Akademisyenler" grubunun organize ettiği bildiriye imza atan akademisyenlerin üniversiteden atılması, bölgede görev yapan ve ezici bir çoğunluğu Eğitim-Sen'e üye olan 11.500 öğretmenin açığa alınması bu bağlamda değerlendirilebilir. "Muhalefeti tasfiye" olarak algılanan bu işlemlerin, 15 Temmuz sonrası oluşan müspet ortamı berhava eden bir etki yarattığını düşünüyorum.

15 Temmuz darbe girişiminden sonra Cumhurbaşkanı, AKP, CHP ve MHP liderleriyle Beştepe Köşkü'nde görüştü. Ardından Yenikapı Mitingi görüntüsü sergilendi. Kısmi bir anayasa paketi için ortak bir çalışma başlatıldı. Söz konusu blokun Kürt karşıtlığı temelinde oluştuğu iddialarına katılıyor musunuz? Böyle bir bloklaşma Türkiye için ne ifade ediyor sizce?

-Öncelikle bir noktanın altını çizmek lazım: Kürt illerinde darbeye çok net bir şekilde karşı duruldu. Cizre'de, Doğubayazıt'ta halk tankları durdurdu ve askerlerin kent merkezlerine girişine izin vermedi. Hükümetin Kürtlere minnettarlık duyması gerekiyor.

Sorunuza iki aşamalı olarak cevap verebilirim: İlkin, Beştepe ve Yenikapı'da orta çıkan görüntü "Kürt karşıtı bir blok" mudur? Bence, hayır. Bunu, HDP'ye ve PKK'ye karşıtlık temelinde okumanın daha doğru olduğunu düşünüyorum. Zannımca HDP'nin Beştepe ve Yenikapı'ya davet edilmemesinde, hem akim kalmış darbenin hemen ertesinde çok şiddetli bir saldırı dalgası başlatması ve hem de HDP'li bazı yöneticilerin darbe-ye karşı çıkan halka dönük beyanları rol oynadı.

İkincisi, peki Kürtlerde, Yenikapı'nın "Kürt karşıtı blok" olduğu düşüncesi yaygın mıdır? Evet, bence bu şekilde Kürtlerin sayısı çok fazladır. Kürtlerin önemli bir kısmını oyunu alan bir partinin bu şekilde dışlanması, önemli oranda Kürdün zihninde "Kürt blokunun karşısında Türk bloku" gibi düşüncüyü güçlendirmiştir. Siyasi karar vericilerin, halktaki bu algılamayı es geçmeleri büyük bir hatadır.

Son iki yasama döneminde Mecliste oluşturulan Anayasa Komisyonu'nda HDP yer aldığı halde 15 Temmuz sonrasında AKP'nin HDP ile arasına mesafe koymasını neye bağlıyorsunuz? Dünden bugüne ne değişti ve hükümetin bu yaklaşımı hakkında ne düşünüyorsunuz?

Değişen en önemli etmen, tabii ki, şiddetin geri dönüşüdür. 7 Haziran'dan sonra PKK'nin tekrar şiddete başlaması, çözüm sürecini kesti ve bütün dengeleri değiştirdi. Siyasi zeminde yürüyen ilişkiler bitti; dolayısıyla AKP ve HDP arasındaki siyasi münasebetler de bitti. İki parti arasında mesafenin her geçen gün açılmasının nedeni budur.

Ancak ben, hükümetin HDP'yi gerek Meclis'teki ve gerek Meclis dışındaki platformlardan dışlamasını bütünüyle yanlış buluyorum. Düşünün, 15 Temmuz'u

İkincisi, hükümetin darbe sonrası oluşan ortamdan fırsat bilerek, darbe ile ilintisi olmayan gruplara karşı da hareket geçmesidir. Belediyelere kayyum atanması, "Barış İçin Akademisyenler" grubunun organize ettiği bildiriye imza atan akademisyenlerin üniversiteden atılması, bölgede görev yapan ve ezici bir çoğunluğu Eğitim-Sen'e üye olan 11.500 öğretmenin açığa alınması bu bağlamda değerlendirilebilir.

dünyaya anlatmak üzere Meclis'te bir grup oluşturuluyor, içinde HDP yok. Anayasa değişikliği yapmak üzere bir komisyon teşekkül ediyor. İçinde HDP yok. Oysa HDP, 5 milyon oy alan ve milletvekili sayısı bakımından bu parlamentonun üçüncü büyük partisi. Bu ne demokrasiye, ne de milli iradeye sığar.

15 Temmuz darbe girişimi sonrası iklimden yeni bir uzlaş ve çözüm süreci beklentisinin aksine, AK Parti hükümeti Kürt sorunundaki yaklaşımını her geçen gün sertleştiriyor. PKK'ye dönük operasyonlara daha bir hız verilmiş görünüyor? Bu durumun darbe girişiminin yol açtığı toplum psikolojisi ile bir ilişkisi olabilir mi? Siz bu "operasyon" fetişizmini neye yorumluyorsunuz?

7 Haziran sonrası başlayan hendek ve şehir savaşlarından sonra devlet PKK'ye dönük iki yönlü bir harekât planı uygulamaya başladı: Bir taraftan şehirlerden PKK'nin silahlı unsurlarını çıkarmak için bütün güçleri seferber etti, diğer taraftan da kırsalda PKK'ye dönük yoğun operasyonlar gerçekleştirdi. Başbakan Yıldırım, bunu yeni bir strateji olarak betimledi ve artık devletin PKK'ye karşı alan savunmasında kalmayacağını ve taarruza geçeceğini belirtti. Bu kapsamda, PKK için önem arz eden ülke sınırları içindeki 12 önemli

Cerablus, denklem değiştiren bir operasyon ve Türkiye bu operasyonu yapmadan önce bölge politikasında radikal bir değişikliğe gitti. Rusya ve İran ile ilişkileri düzeltti, Suriye'ye karşı öncesiyle kıyaslanmayacak bir yumuşak tutum takındı. Cerablus'a yapılan askeri harekât da bu arka plan üzerinden mümkün olabildi.

noktaya operasyon yapılacağına dair haberler medyada yer aldı. Bu strateji PKK ile devletin daha çok karşılaşmalarına, çatışmaların çok daha şiddetli seyretmesine ve ölüm sayılarının artmasını da beraberinde getiriyor.

Bunun darbe ve darbe sonrası oluşan atmosfer ile doğrudan bir bağlantısının olduğu kanısında değilim. Zira devletin mücadele stratejisindeki değişiklik, darbe öncesinde gerçekleşmişti. Bu daha ziyade, PKK'nin yurt içindeki tutumu ve Suriye'deki gelişmelerle bağlantılı bir durum. Türkiye hem içerden, hem dışarıdan sıkıştırıldığını düşünüyor. Beka kaygısının artmasına bağlı olarak da operasyonlar da çoğalıyor.

Türkiye'nin Cerablus'a girişini nasıl değerlendiriyorsunuz? Karşıt kampların başını çeken Rusya ve ABD'nin bu operasyona yeşil ışık yakmalarının amacı Türkiye'yi Suriye bataklığına çekmek olabilir mi?

Cerablus, denklem değiştiren bir operasyon ve Türkiye bu operasyonu yapmadan önce bölge politikasında radikal bir değişikliğe gitti. Rusya ve İran ile ilişkileri düzeltti, Suriye'ye karşı öncesiyle kıyaslanmayacak bir yumuşak tutum takındı. Cerablus'a yapılan askeri harekât da bu arka plan üzerinden mümkün olabildi. Her üç devlet de birtakım itirazları olsa da, Türkiye'ye çok büyük tepki göstermediler.

Türkiye sınırının hemen dibindeki Cerablus, stratejik olarak iki açıdan önem taşıyor:

- Cerablus, Türkiye-Suriye sınırında IŞİD'in kontrolü altında bulunan tek bölgeydi ve IŞİD'in başkent ilan ettiği Rakka'dan Türkiye'ye yapılan sızmalarda bir köprü görevi görüyordu.

- Cerablus'un doğusunda PYD/YPG'nin kontrol ettiği Kobani bulunuyor. Dolayısıyla bu ilçenin Türkiye'nin desteklediği ÖSO'nun elin geçmesiyle, PYD/YPG'nin Fırat'ın Batısına geçmesinin önüne set çekilebilirdi.

Stratejik konumuna binaen Türkiye'nin Cerablus operasyonu üç amacı gözettiği söylenebilir:

- Sınırları IŞİD'den temizleyerek bu yönden gelecek tehlikeyi asgariye indirmek,

- Suriye İç Savaşı'nın başladığı günden bu yana savunduğu, 90 km. uzunluğunda ve 40-45 km. derinliğinde bir "Güvenlikli Bölge"ye zemin hazırlamak,

- PYD/YPG'nin Fırat'ın Batısına geçmesini önleyerek sınır hattı boyunca bir PYD/YPG kuşağının oluşması ihtimalini bertaraf etmek.

ABD ve Rusya'nın Türkiye'nin Cerablus operasyonu yapmasına itiraz etmemeleri, çıkarların ortaklaşmasıyla ilgili. Burada Türkiye'nin bir bataklığa sürüklendiğini düşünmüyorum; aksine Türkiye, Suriye'de oyuna dâhil olma şansını bu sayede elde etti.

Türkiye ilk başta Suriye politikasını Esad rejiminin gidişi üzerine kurdu. Geline aşamada ise Suriye politikasını Kürt karşıtlığı eksenine oturtmuş durumda. Siz Türkiye'nin bu politika değişikliğini nasıl yorumluyorsunuz? Türkiye neden sınırlarının güneyinde Kürtlerin hâkim unsur olmasını istemi-

yor? Bu, salt orada PKK ile yakın PYD gibi bir hareketin etkin olmasından mı kaynaklı?

Aslında çoğunlukla zannedildiği gibi Türkiye baştan itibaren Esad karşıtı bir siyaset izlemedi. Suriye’de iç savaş başladıktan sonra Türkiye sırasıyla üç politika takip etti: Önce, Esad’ı yönetimde reform yapmaya ikna etmek istedi. Sonra, Esad’lı bir geçiş dönemi önerisinde bulundu. Ve nihayetinde Esad’ın uzaklaştırılmasını temel hedef belledi. Ancak bu üç politikadan da istediği neticeyi elde edemedi.

Tabi Ortadoğu’da zaman çok hızlı akıyor. Dengeler, müttefikler ve karşıtlar sürekli bir değişimden geçiyor. Esad’ın Suriye Kürdistanı’ndan çekilmesi ve orada PYD’nin etkin bir güç olması ve ülke içinde çatışmalı bir sürecin başlamasıyla birlikte Türkiye, Suriye politikasını yeni bir raya soktu ve önceliklerini değiştirdi. Türkiye’nin birinci önceliği artık Esad’ın gitmesi değil. Sahadaki durum ve uluslararası güç trafiği de, kısa vadede bunun mümkün olmadığını açığa çıkarmış halde. Türkiye için birinci öncelik artık, Suriye’nin toprak bütünlüğünün korunması. Ya da daha açık bir ifadeyle sınırında boydan boya bir PYD koridorunun oluşmasının engellenmesi.

Türkiye’nin siyasetinin bu yöne evrilmesinde iki faktör etkili: İlki, geleneksel Kürt fobisinin ayaklanmış olması. Benzer tepkileri, Irak Kürdistanı’nın oluşum sürecinden de hatırlıyoruz. İkincisi ise, sınırın öte tarafının tamamen PYD/PKK’nin kontrolünde olması. Herkes çok iyi biliyor ki, PYD gerçekte PKK demek. Ve Türkiye, çetin bir savaşta olduğu PKK’nin sınırda güç tahkim etmesini istemiyor. Eğer Suriye Kürdistanı’ndaki iktidar denklemi değişirse, yani PYD tekil bir iktidar odağı olmaktan çıkar ve iktidar çeşitlenirse, mesela

Türkiye’nin birinci önceliği artık Esad’ın gitmesi değil. Sahadaki durum ve uluslararası güç trafiği de, kısa vadede bunun mümkün olmadığını açığa çıkarmış halde. Türkiye için birinci öncelik artık, Suriye’nin toprak bütünlüğünün korunması. Ya da daha açık bir ifadeyle sınırında boydan boya bir PYD koridorunun oluşmasının engellenmesi.

KDP burada etkili bir aktör olursa, Türkiye’nin siyaseti de değişim gösterebilir.

İçerde ve dışarda izlediği savaş siyaseti nedeniyle Türkiye’nin güçlü bir orduya duyduğu ihtiyaç ile orduyu reforme ederek küçültme iradesi arasında bir çelişki yok mu?

Teorik olarak böyle zorunlu bir çelişki yok. Ordunun büyük olması, otomatikman onun güçlü olmasını getirmez. Keza, ordu içinde sivil otoritenin emrinde olmayan kişilerin tasfiye edilmesi de, orduyu güçten düşürmez, aksine güçlü kılar. Burada önemli olan, bu yeniden yapılanma sürecinin nasıl ve ne sürede gerçekleştirileceğidir. Sürecin başarılı bir şekilde işletilip işletilmediği hakkında karar vermek için ise bir süre daha gözlem yapmak gerekir.

Siz, Türkiye’nin Kürt sorununda izlediği “çözüm, mözüm yok” yaklaşımını sürdürülebilir buluyor musunuz? Bu işin sonu nereye gider sizce?

“Çözüm, mözüm yok” ifadesi, birçok açıdan problemlidir. Evvela, bölgenin psikolojisini gözetmiyor. İnsanların en büyük beklentisi, silahların susması. Bu beklentiye kestirmeden kapı kapatmak siyasi açıdan telafisi zor bir yanlış. Kürtlerin geneli bir yana AKP’ye oy veren seçmen nezdinde dahi bu lafın bir karşılığı yok. AKP bunu kendi tabanına bile anlatamaz.

İkincisi, bu gerçekçi de değil. Daha

Kürt meselesinde kan aktığı dönemlerde ordu kendisinden sisteme müdahale etmek hakkını çok daha fazla görür. Yine böylesi dönemlerde demokratik standartlar asgariye çekilir. Dolayısıyla Kürt meselesi çözülmedikçe sistem, demokrasi dışı müdahalelere açık halde durur. Ordunun siyasete müdahil bir aktör olmaktan çıkarılması için, Kürt meselesini şiddetten arındırıp tekrar hukuk ve siyaset sahasına çekmek gerekir.

önce de bu tür ifadeleri çok duyduk ama kandırmaya gerek yok. Halkı da, kendimizi de kandırmaya gerek yok. Belli bir halk desteğine erişip kitleselleşen bir silahlı hareketi salt güvenlik tedbirleri ile bitirmek olanaksız.

2.5 yıl süren bir müzakere süreci başarısızlığa uğradı ve çatışmalar başladı. Bu tür durumlarda taraflar bir daha müzakere olmayacak gibi dozu sert açıklamalar yaparlar. Fakat bu gerçeklikle örtüşmez ve taraflar da esasında bunu bilirler. Böylesi açıklamalar hem karşı tarafa mesaj vermek hem de onlara karşı el yükseltmek amacı taşır.

Kürt sorununu adil ve eşitlikçi bir yaklaşımla çözmeyen Türkiye’de askeri darbe tehdidi tümüyle ortadan kalkabilir mi? Bunun için yapılması gereken neler?

Türkiye’de askeri vesayetın tahkim edilmesinde Kürt meselesinin belirleyici bir tarafı var. Askerler çatışma içeren sorunun varlığını gerekçe göstererek siyasetin çerçevesini çizen bir konumda bulundular. Kürt meselesinde kan aktığı dönemlerde ordu kendisinden sisteme müdahale etmek hakkını çok daha fazla görür. Yine böylesi dönemlerde demokratik standartlar asgariye çekilir. Dolayısıyla Kürt mese-

lesi çözülmedikçe sistem, demokrasi dışı müdahalelere açık halde durur. Ordunun siyasete müdahil bir aktör olmaktan çıkarılması için, Kürt meselesini şiddetten arındırıp tekrar hukuk ve siyaset sahasına çekmek gerekir.

PKK son zamanlarda bomba yüklü araçları patlatma işini hızlandırmış, kırsal alandaki silahlı saldırılarını artırmış durumda. Bununla varılmak istenen ne? Amaç hükümet tarafından muhatap alınma isteği mi yoksa iddia edildiği gibi Türkiye’nin Suriye Kürt hareketi üzerindeki baskısını hafifletmek mi?

PKK, bombalama eylemlerini gerekçelendirmek üzere birçok neden ileri sürebilir ama ben bu tür bombalamaların iki tür sonuç yarattığı fikrindeyim: İlki, PKK’nin çekirdek tabanı dışındaki kitlelerden uzaklaşması ve bir taban daralması yaşamasıdır. Zira bu tür eylemlere Kürt toplumun kahir ekseriyeti tamamen karşıdır. Bunun soruna bir çözüm sağlamadığını ve en fazla da Kürtleri mağdur ettiğini görmektedir. İkincisi de PKK’nin şiddetinin Suriye’deki kazanımlarını muhafaza etmesini de güçleştirmesidir. Çünkü Türkiye’de silahlar susmadığı ve bombalar patlamaya devam ettiği müddetçe, Suriye’nin kuzeyinde istikrar ve düzen temin edilemez.

Siz ufukta yeni bir çatışmasızlık ve çözüm ihtimalini görüyor musunuz?

Eldeki verilere ve taraflardan gelen açıklamalara bakıldığında bir siyasi sürecin arifesinde olduğumuzu söylemek çok güç. Mevcut durumda bir sürecin başlamasının iki mühim koşullu var gibi görünüyor: Biri PKK’nin öncelikle ateşkes ilan etmesidir, diğeri de Suriye’de ortak bir zemin üzerinde hemfikir olunmasıdır. Eninde sonunda bir masa kurulur ve diyalog

başlar. O halde görüşme kapısını dikkatli bir şekilde aralık tutmakta her zaman yarar vardır. Görüşmenin şekli, içeriği ve tarafları temsil eden aktörler zaman içinde değişebilir ama görüşme yapılmadan çözüm olmaz.

Son sorumuz şu, Rusya, İran ve ABD'nin Türkiye'nin Cerablus'a girişine onay vererek Kürtleri, özel olarak da PYD'yi "sattığı" yorumları söz konusu? Bu konuda sizin görüşünüz?

"Satmak" ve benzeri ifadeleri kullanmak resmi tam açıklamaz, doğru da olmaz. Suriye sahasında her aktör değişen koşullara göre kendi çıkarını maksimize eden pozisyonlar alıyorlar. PYD'ye yönelik tablonun değişme emaresi göstermesi de bu meyanda mütalaa edilmeli. İran ve Rusya için temel değer PYD değil, rejim. PYD, Suriye rejimi ile bir çatışmaya girmedeği müddetçe, İran ve Rusya ile olan ilişkilerini hep bir seviyede tutacak gibi görünüyor.

ABD ile olan irtibata gelince; şurası açık ki, PYD'nin bugüne kadarki kazanımlarının altında ABD yatıyor. ABD, IŞİD'e karşı savaşta PYD'yi bir kara gücü olarak kullanıyor ve ona siyasi ve aske-

Mevcut durumda bir sürecin başlamasının iki mühim koşullu var gibi görünüyor: Biri PKK'nin öncelikle ateşkes ilan etmesidir, diğeri de Suriye'de ortak bir zemin üzerinde hemfikir olunmasıdır. Eninde sonunda bir masa kurulur ve diyalog başlar. O halde görüşme kapısını dikkatli bir şekilde aralık tutmakta her zaman yarar vardır.

ri destek sunuyor. Eğer ABD'nin desteği olmasaydı, PYD Suriye coğrafyasında bu derece etkin bir konuma erişemezdi.

Fakat bu, hudutsuz bir destek değil. Dolayısıyla PYD, bu desteğin limitlerini iyi hesap etmeli. Mesela PYD, Türkiye ile bir çatışmaya girdiği takdirde ABD'nin oyun değiştirici kuvvetini arkasında bulamaz. Zaten ABD PYD ile kurdukları işbirliğinin sınırlı olduğunu ve Fırat'ın Batısına geçmesi halinde onlara herhangi bir destek sunmayacağını en yetkili ağızlardan ifade etti. PYD, siyasi rasyonaliteye uygun davranmalı. Siyasi rasyonalite ise, PYD'nin Türkiye ile çatışmaya girmekten uzak durmasını gerektiriyor.

** Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde Öğretim Üyesi*

Awirek kurt ji rewşa Rojhilata Kurdistanê

Rostem CEHANGÎRÎ (*)

Herwek haydar in Rojhilata Kurdistanê li bin destê rejîma Îranê de ye. Bi dirêjahiya dîroka Îranê, zulm û zordarî, kuştin, talan û derbiderî para gelên Îranê û bi taybetî gelê kurd ji aliyên dewletên yek li dû hev de bûye. Lê gelê kurd serbarê dana nîrxên giran, tu carî teslîmî hovîtiya van nebûye, û li hember de serî hildane û xebat ji bo azadî û mafên xwe kirine.

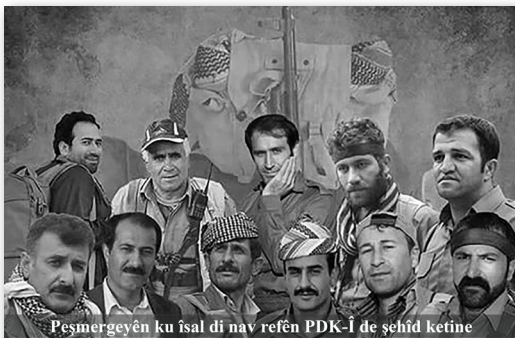
Xebata han li dijî rejîma paşatiyê hebû. Şoreşa Simko'yê Şikak û piştî ya Hizba Demokrat a Kurdistanê di sala 1945'an de ku dest pê kir û di sala 1946'an de jî Komara Kurdistanê ava kir û Kurdistan bo cara yekemîn azad bû. Xizmetek pir mezin û dîrokî li heyamek kurt de ji gelê xwe re kir. Lê di sala 1946'an de hêzên dagîrkar ên Îranê, êrîşî ser Komara sawa kirin û canemerg hiştin û Serokkomar Pêşewa Qazî Mihemed jî, di 31'ê adara 1947'an de şehîd kirin.

Lê bi vê çendê jî kurd teslîm nebûn û xebatê berdewam kir heya herifîna rejî-

ma Paşatî. Piştî şoreşa gelên Îranê li sala 1979'an û hatine ser kar ya rejîma îslamî ya Îranê, gelê kurd dîsan daxwaza azadî û mafên netewî ên xwe kir, lê mixabin bersiva gelê kurd bi agir û asin û êrîşê hat dayîn. Li seranserê Rojhilata Kurdistanê de şer dest pê kir û heya serhildana sala 1991'an berdewam kir.

Li şerê han de zêdeyî 60 hezar çekdarên Îranê hatin kuştin û nêzî 5 hezar pêşmerge jî şehîd ketin. Herweha pitir ji 50 hezar xelkê sivil jî canê xwe ji dest dan. Piştî avabûna hikûmeta Herêma Kurdistanê Başûr, Hizba Demokrat biryar girt ku şer bisekinîne û serbarê parastina berjewendiyên netewî û Herêma Kurdistanê Başûr, hêceta êrîşa ser herêma Kurdistanê ji aliyê dujminên kurdan û bi taybetî rejîma Îranê bibirîne.

Rewşa han heya sala 2015'an dom kir. Li van 20 salan de, rejîmê pêlên zext û givaş, çavsorî, girtin, îdam û zordariyên li ser gel berfirehtir kirin. Li Rojhilata bin nîrê zordariya rejîma Îranê de heya niha jî

xwendin û nivîsîn a bi zimanê zikmakî qedexa ye. Kurdbûn li Îranê de tawan e. Kurd nikarin bibin rayedarek mezin li Îranê de, anku rê jêre nahê dan ku xwe ji berpirsatiyên bilind re berbijêr bike. Helbet sune meseb bûna kurdan jî bêtêsîr nine. Bi giştî kurdan tenê yek maf heye, ew jî bindestî û çewisandin e.

Lê kurdan li yekem roj ji rejîma Îslamî ya Îranê re gotin “na”, lewma rejîma Îranê dujminatîyek xasmanî bi kurdan re heye. Li van du dehikên ku xebata çekdarî sekinîbû, li hember de rejîmê mîlîtarîze kirina Kurdistanê xurttir û çavsoyîyên xwe li ser gel jî berfirehtir kirin.

Kurdan li roja yekem de daxwaza mafên xwe kirin û demokrasî ji bo Îranê û otonomî ji bo Kurdistanê kirin bingeha siyaseta xwe, eva bûye sedem ku rejîm tu car li Kurdistanê de pêgeha xwe qahîm neke û balgiyê xatircemiyê li bin serê xwe danenêt. Lewma jî berdewam ji Kurdan ditirse û Kurdistana Rojhilat kiriye bi girtîgehek mezin û padiganek leşkerî.

Ya ku ketiye ser milê xebatkarên kurd li rojhilatê de, bi awayên cur bi cur xebata xwe meşandine. Helbet bi hukmê girtîbûna jîngeha siyasî û dîktatoriyetê, xebata siyasî û sîvîl li Îranê de qedexa ye, û tenê bijardeya berxwedana çekdarî ji kurdan re hatiye hiştin û li hundur de jî biçûktirîn dijberî yan rexneyên tund li rejîmê, sepandina hukmê giran yê girtîgeh û îdamê bi tometên cur bi cur weke “muharibê” û hewildan li dijî tenahiya netewî li dûre tê.

Lewma xebat û berxwedana leşkerî ya Pêşmergeyan ku ji sala 1996’an ve hatibû sekinandin, û rejîmê ji riya nerm û piropagandayên xerab ve hewla hişkkirina dara hêvî û xweziya xelkê kurd li Rojhilatê de dida, ku partiya xweştivî ya xelkê “PDKÎ” bû, lê bêhay ji wê ku rêh û rêşalên vê partiya şehîdan ewqas kur û dûr in ku tu hêzek nikare ji holê rake. Lewma piştî bêdengiyek zaf, carek din bi metoda hizûra çekdarî li nav xelkê Rojhilatê di sala 2015’an de dest pê kir. Bi vê bizav û hereketê re, carek din tirsê rejîmê ji kurd û Kurdistanê û partiyên xebatkar û pêşmergeyên qehreman re duqat bû.

Li buhara 2016’an de pêşmergeyên partiya demokrat bi awayekî berfireh li hemû deverên Rojhilatê de hizûr peyda kirin. Helbet li sala 2015’an de ku dîsan jî pêşmerge çûbûn, rejîmê êrîş nekir û tu şer û pevçûn neqewimîn. Ji ber ku PDKÎ biryar dabû ku em naxwazin şer bikin û tenê li dema êrîşan de emê berevaniyê ji xwe bikin. Lê îsal li dema çûna hêzên demokratê de, li çend cihan de rejîmê êrîş bire ser tîmên pêşmergeyan û şerên giran çêbûn û derbên mezin ji rejîmê ketin û mixabin çend pêşmergeyên qehreman jî şehîd ketin.

Niha xebat berdewam e û gel çavvekirî û hişyartir ji caran e û li seranserê Kurdistanê de hembêza xwe ji pêşmergeyan re vekirine. Hizba Demokrat biryar daye ku xebata çiya û bajar bihevre girê bide.

Li bin siya vê qonaxa nû ya xebatê de bi sedan çalakîyên siyasî, medenî û civakî li nav kurdan de çêbûne û xebata bajar hêdî hêdî cî digre û dixwazin barê giran yê berpirsatiya xebatê bi piştewaniya çiya bi stû bigrin.

Bi dehan çalakîyên leşkerî ji aliyê gel bi xwe hatine encam dayîn. Li rastî him gel û him jî Hizba Demokrat dixwaze ku tev partiyên kurd li vê xebatê de beşdar bin, lê mixabin heya niha hin partiyên din nexwastine tevî vê bizav û hereketa pêşmergan bibin. Li encam de em dibînin ku deste deste û kom kom ji keç û xortên gel tevî refên pêşmergan dibin. Morala gel bilind e, bi vê moral û pêşwazî û coşdanê ve, morala bilind ya pêşmergeyan jî bilindtir bûye.

Bi vê çendê rejîm niha xwe li hem-ber hemû gelê kurd de dibîne, tirs û xofek mezin peyda kiriye, lewma ji dar û kewirên Kurdistanê jî nîgeran e û ditirse, lewma em dibînin ku dest bi pêlek nû ya girtinan kiriye, lê gel bi çok de nehatiye û

nahê jî û roj li pey rojê zêdetir peymana hevxeberiya bi pêşmergan û partiya xwe re nûtir û xurttir dîkin û li her warî de alîkariya didin pêşmergeyan. Yanî bi giştî pêvajoya hevxeberiyê û bihevî girêdana xebata çiya û bajar ku PDKÎ alahilgîrê wê ye, hêdî hêdî şikil digre. Gelek dilxweş im ku ev qonaxa nû ya xebatê dê bigehe kopika serketinê û destkewtên mezin dê li pey xwe re bîne.

Helbet me hewcehî bi alîkariyan heye, bi taybetî hevkarîya gelê xwe li parçeyên din de. Yanî, çavniheriya me ji xûşk û birayên me li bakûr, başûr û rojava re heye ku bibine dengê Rojhilatê û xwedî ji gelê xwe li Rojhilatê derkevin û bi tenê nehêlin.

Bêguman hevkarîyên we, dê hêz û moralêk zêdetir bide me bo serketina bi ser vê hêza tarîperest û gehîştina zûtir ya gel bi maf û azadiyên xwe. Em piştqahîm in bi vê alîkariyê, lewre me dest daye vê xebatê.

(*) Endamê Polîtbiuroya Hizba Demokrata Kurdistanê Îranê

OHAL, özel bir güvenlik rejimine doğru ilerliyor

Dr. Naif BEZWAN (*)

Mardin Artuklu Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde öğretim üyesi Dr. Naif Bezwan ile 15 Temmuz darbe girişimi sonrası Türkiye'nin durumunu, AK Parti hükümetinin başvurduğu OHAL ve güvenlikçi uygulamaları, Kürt sorununda geline çatışmacı noktayı, Cerablus operasyonunun olası sonuçlarını konuştuk. Sayın Bezwan'a ayrıca PKK'nin hendek politikasını ve yeni bir ateşkes ihtimali hakkındaki görüşünü sorduk. Deng Dergisi adına Sayın Naif Bezwan ile yaptığımız kapsayıcı röportajı siz değerli okurlarımıza sunuyoruz.

15 Temmuz darbe girişiminden sonra Türkiye'nin demokrasi ve toplumsal uzlaşma yönünde bir rotaya girebileceği gibi, AKP hükümetinin mevcut konjonktürü otoriter bir düzen kurma amaçlı da kullanılabileceği ileri sürülmüştü. Geline aşamada siz mevcut durumu nasıl değerlendiriyorsunuz, sizce Türkiye hangi yöne doğru gidiyor?

Kanlı darbe girişimden sonra ortaya çı-

kan olumlu siyasal psikolojik ortam ne yazık ki çok kısa bir süre içinde berhava edildi. Haklı olarak vurgulandığı gibi darbe girişiminin akamete uğramasından sonra AKP hükümeti ve Cumhurbaşkanı'nın önünde başlıca iki temel yol vardı. Oluşan toplumsal-psikolojik ortama ve darbe karşıtı geniş toplumsal mutabakata iktidarı tahkim etme doğrultusunda intifa etmek ya da demokrasiyi güçlendirme, devlet mekanizmasını demokratik güç paylaşımı ekseninde yeniden yapılandırma ve giderek yeni ve demokratik bir anayasa için sahici ve kapsayıcı bir uzlaşmaya yönünde adımlar atmak. Hükümetin ve özellikle Cumhurbaşkanı'nın bu seçenekler arasında tercih yapması gecikmedi.

Bunun ilk işareti nihayet ana-akım Kürt hareketinin en büyük legal partisi ve TBMM'sinin üçüncü büyük partisi olan HDP'nin şahsında Kürtlerin bilinçli bir şekilde sürecin dışına itilmesiyle verildi. Bu tercihin bir dizi siyasi ve stratejik nedeninden söz edilebilir. Birincisi, çatışma

Türkiye'nin geleceği ve devletin Kürdistan politikası, iktidar tahkimatı için her yolu mubah sayan, dini hem kitlesel bir seferberlik aracı olarak kullanan hem de devlet hayatında temel bir meşruiyet kaynağı olarak gören yeni bir siyasi ilahiyat tarafından şekilleniyor. Bu siyasi teoloji, devletin geleneksel kurucu ve kurulu resmi ideolojisi olan İttihatçı-Kemalist söylem ve pratiklerden beslenen politikaları Kürdistan meselesi bağlamında yeniden üretmekten hiç bir beis görmemektedir.

ortamı olanca yıkıcılığı ve şiddetiyle devam etmekteydi. İkincisi, Kürtlerin sürece dahil edilmesi en başta hali hazırda Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın şahsında AKP iktidarıyla adeta bir balayı dönemi yaşayan ulusalcı-ittihatçı asker, istihbaratçı ve güvenlikçi çevreler ve MHP ile kurulmakta olan ittifakı zora sokacak ve muhtemelen imkansız hale getirecekti. HDP'nin sürece dahil edilmesi, üçüncüsü, Kılıçdaroğlu'nun elini güçlendirmeye ve onu zoraki bir mutabakatın siyaseten tutsak bir partneri olmaktan çıkarmaya yarayabilirdi. Son olarak eklemek gerekir ki HDP içinde bilinen kimi unsurların bütün kritik dönemelerde anlaşılması zor bir şekilde tekraren sergiledikleri kimi çıkışlar da iktidarın işini kolaylaştıran etkenler arasında görülebilir.

Bu son nokta aynı zamanda önemli bir siyasi lider olan Selahattin Demirtaş'ın siyasi açmazına da işaret etmektedir. Nihayet legal Kürt siyasetinin şimdiye kadar ortaya çıkardığı en parlak siyasi lider olan ve toplumla adeta sihirli bir temas kurabilen Selahattin Demirtaş, Kürt siyasi hareketi ile hükümet arasında ortaya çıkan kırılma noktalarının hiç birinde inisiyatif olma ve sürece yön verebilecek adımlar atma kudreti gösteremedi. "Seni başkan yaptırmayacağız" demekle başlayan kritik

süreçten, çatışma ortamının yeniden başlamasına ve nihayet darbe sonrası ortaya çıkan yeni konjonktüre kadar meydana gelen kritik dönüm noktalarının hiçbirinde legal Kürt siyaseti Kürt toplumunun özgürlük ve barış talepleri ile uzun vadeli çıkarlarına uygun bir siyasi akıl, performans ve politika ortaya koyamadı.

Türkiye'nin geleceği ve devletin Kürdistan politikası, iktidar tahkimatı için her yolu mubah sayan, dini hem kitlesel bir seferberlik aracı olarak kullanan hem de devlet hayatında temel bir meşruiyet kaynağı olarak gören yeni bir siyasi ilahiyat tarafından şekilleniyor. Bu siyasi teoloji, devletin geleneksel kurucu ve kurulu resmi ideolojisi olan İttihatçı-Kemalist söylem ve pratiklerden beslenen politikaları Kürdistan meselesi bağlamında yeniden üretmekten hiç bir beis görmemektedir. Reis odaklı bu yeni resmi ideoloji demokratik bir çözüm politikasını ret ederek Kürtleri en iyi ihtimalle kullanışlı bir ihtiyat güç ve bağımlı bir unsur olarak görmektedir.

Bir süredir Türkiye'de içinde AKP, CHP, MHP'nin yer aldığı bir "iktidar bloku"-nun oluşumundan söz ediliyor. 15 Temmuz darbe girişiminden sonra ise söz konusu "blok", üç parti liderinin Beştepe Köşkü'nde Cumhurbaşkanı'nın çağrısıyla bir araya gelmesi ve Yeni Kapı Mitingi'nde ortaya konulan tablo ile daha görünür olmaya başladı. Sizce adı geçen üç partiyi bir araya getiren temel paydalar neler? Ayrıca böyle bir bloklaşmayı Türkiye'nin genel gidişatı açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?

Blok ve ortaklık arayışları bir gecede çöken devlet sisteminin restorasyon ve rehabilitasyonu ile ilgilidir. Sistemden kasıt bildiğimiz tekçilik ve Türkçülük üzerine inşa edilmiş müesses nizam ve onun resmi ideolojisidir. Daha düne kadar bir birbi-

rini düşman olarak gören kesimler arasında oluşan ortaklığın kalıcı bir “iktidar bloğu”na dönüşüp dönüşmeyeceği ya da ne tür yeni paralel yapılanmaları yol açacağını hep beraber göreceğiz. Ancak bu yeni ittifakın Türk siyasal rejiminin sürekli ve sistematik bir karakteristiği olan darbeler ve darbeciliğin temelinde yatan militarizmin bertaraf edilmesi hususunda hiçbir demokratik ajandası olmadığı kesindir. Aksine tamamen iç düşman konsepti üzerine inşa edilmiş, özellikle Kürdistan meselesi bağlamında içerde ve dışarda güvenlikçi ve yayılmacı bir siyaseti kible edinmiş yeni-İttihatçı bir koalisyon ve restorasyon süreci söz konusudur.

Bu anlamda Türkiye hızla “fabrika ayarlarına” geri dönüyor. Kuruluş felsefesi olarak ta adlandırılan devletin ‘fabrika ayarları’ esas olarak İttihatçılık ve 1925’li yılların Kemalizmi gibi iki temel enkaza dayanıyor. ‘Yerli ve milli’ kavramlarıyla taltif bu süreç son tahlilde bir “İrk sözleşmesi” etrafında şekilleniyor. Bu da Kürtlerin dışlanması ve düşmanlaştırılmasına yol açıyor. Kürtlerin siyaseten sahneden çekilmesi de bu siyaseti kolaylaştırıyor.

Öte yandan, ‘Yenikapı ruhuna’ yapılan bütün göz yaşartıcı methiyelere, milli ruh çağırma seanslarına, devlet eliyle yapılan sokak mobilizasyonlarına ve nihayet medyatik birlik mizansenlerine rağmen, gerçek anlamda bir mutabakattan da söz etmek mümkün değildir. Bunun yerine tarafların kendileri için ideal olarak kabul ettikleri bir düzenin merceği altında yorumlayabileceği hesaplanmış bir belirsizlik mevzu bahistir. Örneğin Kemalistler acaba bu süreçte 1930’lu yılların Kemalizm’ini ortak milli değerler olarak ihya edebilir miyiz fırsatını kollamaktadır. MHP’nin güdülerini konusunda uzun boylu düşünmeye gerek yok: Doğrudan bir ırk devleti olmanın gereklerine dayalı

Bu yeni ittifakın Türk siyasal rejiminin sürekli ve sistematik bir karakteristiği olan darbeler ve darbeciliğin temelinde yatan militarizmin bertaraf edilmesi hususunda hiçbir demokratik ajandası olmadığı kesindir. Aksine tamamen iç düşman konsepti üzerine inşa edilmiş, özellikle Kürdistan meselesi bağlamında içerde ve dışarda güvenlikçi ve yayılmacı bir siyaseti kible edinmiş yeni-İttihatçı bir koalisyon ve restorasyon süreci söz konusudur.

milli ve yerli bir restorasyon. Darbe girişimin yarattığı büyük şoka ve kırılmaya rağmen iktidar partisi ise Reis eksenli tek parti rejimini, hem devlet krizini aşmanın hem de arzulanan ideal nizama ulaşmanın tek çıkar yolu olarak görmektedir.

Başka bir deyişle, demokratik değerler ve ilkeler çerçevesinde ve nihayet Türkiye’nin temel sosyolojik ve siyasi bileşenlerini ihtiva edecek, kapsayıcı bir konsensüs mevzu bahis değildir. Kürtler ise tümüyle parantezin dışında ve hedeftedir. O kadar ki, akılcı bir yorumlama yoluyla Misak-i Milli belgesinde bile belki Kürtlere yer bulabilirsiniz, ama “mili ve yerli” kavramları ile taltif edilen ‘Yenikapı mutabakatında’ Kürtler ulusal güvenlik tehdidi olarak görülmenin dışında bir yere sahip değil.

Hükümetin 15 Temmuz darbe girişimi ile ilgili başvurduğu yöntemlere, gerçekleştirilen çok yönlü operasyonlara, özel olarak da OHAL uygulamalarına ilişkin düşünceleriniz?

Başbakan Yıldırım, olağanüstü hal ilanını gerekçelendirmek için oldukça manidar bir şekilde “OHAL’i devlete ilan ettik” ifadesini kullanmıştı. Gerçekte devletin kurumsal ve ideolojik yapılanması OHAL’i değilse de, köklü demokratik bir dönüşümü ve yeni bir toplumsal sözleşmeyi çoktan hak etmiştir.

Yapılması gereken en başta darbelere kaynaklık eden militarizmi ortadan kaldırmaktır. Türkiye'nin tarihten gelen etnik, kültürel, dinsel ve dilsel çoğulculuğunu inkar eden tekçi ideolojileri devlet politikası olarak empoze etmekten ve Türkiye'nin çoğulcu yapısıyla sürekli savaştan vaz geçmektir. Türkiye'nin aşırı merkezîyetçi siyasi ve idari yapısını, ideolojik olarak tekçi karakterini demokratik bir yeniden kuruluş süreciyle aşmaktır.

Ne var ki süreç tam tersi istikamette geliyor: Süregelen uygulamaları ve düzenlemeleriyle OHAL hızla devasa hak ihlallerinin yapıldığı, zaten çok gevşek olan hukuk güvencesinin ortadan kaldırıldığı, kitlesel mağduriyetlerin ve kısımların çok yaygın ve sistematik olarak yaşandığı, içerde ve sınır dışında Kürtlerle çatışma ortamının tehlikeli bir şekilde tırmandırıldığı özel bir güvenlik rejimine doğru koşar adımlarla ilerlemektedir. Son KHK marifetiyle tamamen keyfi bir şekilde ve icat edilmiş mazeretlerle görevden atılan on binlerce sendika üyesi öğretmenlerin de açığa alınmasıyla sayıları neredeyse yüzbinlere ulaşan kamu görevlilerinin görevden uzaklaştırılmalarına veya işten atılmalarına tanıklık etmekteyiz. Bu çapta ve yoğunlukta hak ihlalleri ve adalet kısımlarına paralel olarak yaratılan korku, merhametsizlik, kırıncılık ve hukuksuzluk ortamı Türkiye'nin darbeler tarihi ve standartları açısından bile bir ilk olma yolunda hızla ilerlemektedir. Bu gidişatın öne alınmazsa, yaşanan süreç 1930'lu yılların Rusya'sında Stalin rejimi altında, 1930'ların Almanya'sında ve Türkiye'sin de yaşanan sürgün, kırım ve hak ihlalleriyle mukayese edilecek boyutlara ulaşması kaçınılmaz olacaktır.

Bu haliyle OHAL kanlı darbeci yapıyı ortadan kaldırmanın çok ötesinde giderek

her türden muhalefeti susturmanın ve yeni bir rejim inşasının (ya da eski bir rejimi ihya etmenin) aracına dönüşmektedir.

15 Temmuz darbe girişimine karşı izlenen yöntemlerle darbe tehdidinin ortadan kaldırılacağına inanıyor musunuz? Değilse, yapılması gereken ne?

Şimdi darbecilik, her şeyden önce militarizmin bir formu ve sonucudur. Darbe tehditlerini ve pratiklerini ortadan kaldırmak militarizmi kurumsal ve ideolojik temelleriyle ortadan kaldırmak ve nihayet sorunları demokratik kurallar ve mekanizmalar içinde çözmeyi mümkün kılan bir siyaseti uygulamakla mümkündür. Hükümet mevcut uygulamaları ve politikalarıyla militarizmin kaynaklarını yöneltmek söyle dursun, bizatihi geleneksel militarizmin müellifleri olan kritik gruplarla ittifakı güçlendiren ve onların yeniden sahne olmasını sağlayan bir tutum içine girmektedir.

Başka bir deyişle, OHAL'in ilan edilmesinin temel amacı olarak gösterilen darbeci örgütle mücadele bağlamında, Ordu içindeki Güleni darbeci askerlerin önemli bir kısmının derdest edilmesinin dışında, önemli bir gelişme yaşanmadı. Darbeci örgütlenmenin tasfiye edilmesi kendi başına haklı ve meşru olduğu kadar mutlaka başarılması gereken bir görevdir. Ancak mevcut yöntem ve politikalarla darbecileri ve darbeciliği tasfiye etmek mümkün değildir.

Yapılması gereken en başta darbelere kaynaklık eden militarizmi ortadan kaldırmaktır. Türkiye'nin tarihten gelen etnik, kültürel, dinsel ve dilsel çoğulculuğunu inkar eden tekçi ideolojileri devlet politikası olarak empoze etmekten ve Türkiye'nin çoğulcu yapısıyla sürekli savaştan vaz geçmektir. Türkiye'nin aşırı merkezîyetçi siyasi ve idari yapısını, ideo-

lojik olarak tekçi karakterini demokratik bir yeniden kuruluş süreciyle aşmaktır.

Türkiye'nin gizli ve aleni siyasi elitleri, iktidar sahiplerine büyük konforlar sağlayan siyasal rejimi değiştirmek yerine onu müsadere etmeyi tercih etmektedir. Zira iktidara talip aktörler temel yapısı ve ideolojisi 1908 ile 1938 yılları arasında biçimlenmiş devlet mekaniğini ele geçirmenin, onu dönüştürmekten daha az maliyetli olduğunu düşünmekte ve siyasal tercihlerini buna göre şekillendirmektedir. Bundan dolayıdır ki, örneğin bir dönemin mağdurları ve ötekileri bizzat değiştirme talebiyle geldikleri iktidar koltuğuna oturur oturmaz rejimin muktedirler için sağladığı konforun dayanılmaz cazibesine yenik düşebilmektedir. İşte Türkiye'nin yüzyıldır içinde çıkamadığı kısır döngü budur.

Hükümetin 15 Temmuz darbe girişiminde bulunan “Paralel Yapı” tehdidini ortadan kaldırdıktan sonra Kürtlere yöneleceği yönündeki iddialara ne dersiniz?

Hali hazırda iktidarının devamını ve tahkimatını bütün ilkeler ve değerlerden daha üstün tutan bir siyasi iktidarla karşı karşıyayız. Demokratik yollarla iş başına geldiği ve artarda seçimler kazanarak iktidarını pekiştirmeyi başaran hükümet nihayet aldığı ilk seçim yenilgisinin gereklerini yerine getirmek yerine zaten çok kırılğan olan ve bıçak sırtında yürüyen çözüm sürecinin canını okumayı tercih etmiştir.

Ana-akım Kürt hareketine yönelme bu bağlam içinde esas olarak 7 Haziran 2015 seçimlerinde sonra ortaya çıktı. Kesinlikle yanlış ve basiretsiz bir politikanın ürünü olan şehrsel mekanlarda hendeklerin kazınması gerekçe gösterilerek binlerce insanın hayatına mal olan, on binlerce ailenin göçüne yol açan, şehirlerin yerle bir

Hali hazırda iktidarının devamını ve tahkimatını bütün ilkeler ve değerlerden daha üstün tutan bir siyasi iktidarla karşı karşıyayız. Demokratik yollarla iş başına geldiği ve artarda seçimler kazanarak iktidarını pekiştirmeyi başaran hükümet nihayet aldığı ilk seçim yenilgisinin gereklerini yerine getirmek yerine zaten çok kırılğan olan ve bıçak sırtında yürüyen çözüm sürecinin canını okumayı tercih etmiştir.

edilmesiyle sonuçlanan bir ‘kamu düzeni’ politikası yürürlüğe konuldu. Müzake-re sürecinin bitirilmesiyle tarafların hızla içine girdiği şiddet sarmalının etkisiyle hükümet, meseleyi kan dökülmeden çözebilecek yöntemlere tasarruf etmek şöyle dursun, hendekler üzerinde gelişen silahlı meydan okumayı ana-akım Kürt siyasetini siyasi bir muhatap ve özne olarak etkisizleştirmeye matuf bir fırsata dönüştürmeyi tercih etti ve buna uygun bir güvenlik stratejisini olanca şiddetiyle uyguladı.

Darbe girişimi, bu arka-plandan bağımsız ele alınamaz. Çatışma bölgelerinde görev yapan askeri komuta kademesinin neredeyse tümü ve güvenlik bürokrasinin önemli bir kesiminin darbe girişimi içinde aktif bir şekilde yer almasından da açıkça anlaşıldığı gibi Kürdistan’da yaşanan çatışma süreci darbe girişiminin en başta gelen nedenleri arasında sayılabilir.

Siyasi çözüme sırtını dönmüş, hak ve özgürlükler alanını her geçen biraz daha daraltan, iktidar konsolidasyonunu her tür amacın üstünde tutan, Ana-akım Kürt siyasi hareketini içerde ve dışarda savaşı derinleştiren, Suriye’de sonu belirsiz askeri angajmanlara giren, maruz kaldığı kanlı darbe girişimini bertaraf etmek için Kemalist askeri vesayet rejimiyle özdeşleşen kesimlerle her türlü işbirliği yapan bir AKP hükümeti ile karşı karşıyayız.

Şu anda taraflar çatışmayı içinden çıkılmaz hale getiren bütün enstrümanları sahaya sürmekte ve çatışmayı “toplamı sıfır olan” (zero-sum game) bir oyun olarak görmektedir. Bu tarafların artık mutlak yenilgi ve mutlak zafer kategorileri içinde düşünmeye başladıkları ve şiddet sarmalına girdiklerinin en güçlü ve tehlikeli bir kanıtıdır. Öngörüm, güçlü ve her iki tarafa üzerinde büyük bir etkiye ve ağırlığa sahip olan üçüncü bir tarafın ısrarlı ve kararlı arabuluculuğu olmadan, çatışmaların maalesef tehlike bir şekilde tırmanacağı yönündedir.

Özetle AKP bir dizi siyasi ve legal düzenlemeyle Kürt meselesinin çözümüne dönük Cumhuriyet tarihi boyunca en önemli adımlar atan bir hükümet hüviyetini taşımasına rağmen, Kürtlerin ayrı bir kavim, ayrı bir toplum olmaktan kaynaklanan haklarının tanımaktan ve buna uygun bir çözüm girişiminden özenle kaçan bir iktidar oldu. Ancak Kürt meselesinin çözümünde başta ana dilde eğitim olmak üzere Kürtlerin grup hakları ve buna dayalı çözüm perspektifleri inkâr edildikçe, bu talepleri taşıyıcısı olan bütün Kürt organizasyonlarının değişen derecede siyasi, güvenlik ve askeri tedbirleriyle hedeflenmesi sadece bir zaman meselesi olacaktır.

Yeni dönemde hükümetin Kürt politikası ile ilgili öngörüleriniz neler? Sizce, Başbakan Binali Yıldırım’ın Kürt sorunu ile ilgili “Çözüm, mözüm yok” tarzındaki açıklaması iç kamuoyuna dönük bir mesaj mı yoksa atılacak daha sert adımların işareti mi?

Daha az ideolojik, daha ziyade rasyonel mühendislik icraatları, ekonomik kalkınma yanlısı yaklaşımlarıyla öne çıkan Başbakanın barış gibi ülkenin kaderini belirleyen bir konuyu elinin tersiyle itme-

si büyük bir talihsizliktir ve ürkütücü bir gelişmedir. Buradan da anlaşıldığı üzere eldeki bütün veriler, Kürt meselesinin barışçıl çözümünün hükümetin öncelikleri arasında yer almadığını göstermektedir. Hükümet çözüme dair somut adımlar atmak bir yana, bu yönde toplumsal beklentilerin dile getirilmesinden dahi rahatsızlık duyduğu izlenimi vermektedir. Zira hükümet kendisini barış yönünde oluşan beklentilerin ya da taleplerin kamusal baskıya dönüşmesine engellemekle mükellef hissetmektedir. Barış taleplerine yönelik husumetin temelinde bu var.

İçerde çatışmaların kontrol edilmez bir noktaya doğru tırmandırılması, Suriye’ye yapılan askeri müdahale ve bunun siyasi ve stratejik amaçları arasında Rojava’daki Kürt yapılanmasının ve kazanımların açıkça hedefe konulması, PKK yanlısı suçlamasıyla on binlerce kamu çalışanının görevden uzaklaştırılması, belediyelere kayyum atanması ve hatta Başbakan tarafında Diyarbakır’da ilan edilen sosyo-ekonomik teşvik programını bile çatışmanın derinleşeceğine dair bir gidişatın göstergeleri olarak görülebilir.

Şu anda taraflar çatışmayı içinden çıkılmaz hale getiren bütün enstrümanları sahaya sürmekte ve çatışmayı “toplamı sıfır olan” (zero-sum game) bir oyun olarak görmektedir. Bu tarafların artık mutlak yenilgi ve mutlak zafer kategorileri içinde düşünmeye başladıkları ve şiddet sarmalına girdiklerinin en güçlü ve tehlikeli bir kanıtıdır. Öngörüm, güçlü ve her iki tarafa üzerinde büyük bir etkiye ve ağırlığa sahip olan üçüncü bir tarafın ısrarlı ve kararlı arabuluculuğu olmadan, çatışmaların maalesef tehlike bir şekilde tırmanacağı yönündedir.

Siz, Türkiye’nin Kürt sorununda her geçen günü dozu artan sertlik politi-

kasını sürdürülebilir olarak görüyor musunuz? Mevcut şiddet girdabından çıkış için ne yapmalı?

Çok daha büyük felaketleri riske etmeden, çok daha vahim sonuçlar doğuracak toplumsal, siyasal ve etnik çatışma eksenlerini tetiklemeden mevcut savaş ve şiddet politikalarını sürdürmek mümkün değildir. İçte ve dışta yaşanan devasa alt-üst oluş süreci denetimli bir kriz ve tolere edilebilir bir çatışmanın boyutlarını çoktan aşmış durumdadır. Kürdistan meselesi bağlamında yaşanan büyük değişimler ise “düşük yoğunluklu savaş” olarak tabir edilen kontrollü çatışma ve gerginlik konseptiyle alınacak yolun sonuna gelinmiştir. “Ya Herro ya merro” gibi toptancı ve kumarıcı yaklaşımların dillendirilmesi, “topyekun savaş” gibi felaket senaryolarının açıkça telaffuz edilmesi, savaşın coğrafi ve askeri kapsamının genişletilmesi bunun sonucudur.

Sonuç olarak, hem içerde hem dışarda Kürtlerle dostane bir ittifakın kurulması, ateşkes kararı çerçevesinde çatışmasızlık ortamının yeniden tesis edilmesi ve bunun üzerine inşa edilmiş samimi, saydam ve katılımcı yeni bir barış ve çözüm sürecinin inşa edilmesi derinleşen kriz ortamından çıkmanın tek hayırlı yoludur.

Hendek politikasının iflasından sonra PKK'nin bomba yüklü araçlarla eylem ve kırsal alanda çatışmaları tırmandırma çizgisini nasıl değerlendiriyorsunuz? PKK'nin bu yaklaşımla ulaşmak istediği hedef ne?

Kuzey Kürdistan'da savaş, silahlı mücadele yoluyla alınabilecek bir yolun olmadığını düşünenlerdenim. Öte yandan, nihayet bu noktaya gelinmiş olması yani silahlı mücadelenin bir yöntem olarak miadını doldurmuş olması bizatihi bu tarz bir mücadeleyi yürütmüş olan aktörlerin

Çok daha büyük felaketleri riske etmeden, çok daha vahim sonuçlar doğuracak toplumsal, siyasal ve etnik çatışma eksenlerini tetiklemeden mevcut savaş ve şiddet politikalarını sürdürmek mümkün değildir. İçte ve dışta yaşanan devasa alt-üst oluş süreci denetimli bir kriz ve tolere edilebilir bir çatışmanın boyutlarını çoktan aşmış durumdadır.

başarısı olarak ta görülebilir. Anlaşılması zor olan şey, bunca yol alındıktan sonra yeniden 1984'lü yıllarının şartlarına dönme çabasıdır.

Çok rasyonel bir süzgeçten geçirerek PKK açısından başlıca iki temel amaçtan söz edilebilir. Rojava'da oluşmakta olan statüye hâle getiren Türkiye kaynaklı politikaların önüne geçmek ve Türkiye'de yeni bir müzakere sürecini statü meselesini de içerecek şekilde yeniden başlatmak. Bu amaçların kamuoyuna sarıh bir şekilde deklare edilip edilmediği ve toplumla tartışılıp tartışılmadığını şimdilik bir yana bırakarak, siyaset biliminin bu durumlarda bize salık verdiği iki temel kriterle meseleye yaklaşmaya çalışalım. Bu kriterlerden biri siyasi aktörlerin, sahip oldukları kapasite ve kaynaklardan yola çıkarak, araçlar ve amaçlar arasında rasyonel ve makul bir ilişki kurup kurmadıkları anlamakla ilgilidir. İkincisi ise nihayet başvurulacak yolun var olan alternatifler arasında en iyi seçenek olup olmadığı, verili durumda başka alternatiflerin mevcut olup olmadığını ele almayı gerektirir.

Bu iki soruya bu mülakat çerçevesinde kapsamlı bir cevap vermek mümkün değildir. Ancak gerek büyük insani, toplumsal, kültürel ve ekonomik yıkıma dönüşen şehir çatışmalarının gerekse de şehirlerde sürüp giden şiddet eylemlerinin Kürt toplumunun hak ve özgürlüklerinin elde edilmesine, Kürt hareketinin müzakereye

Gerek büyük insani, toplumsal, kültürel ve ekonomik yıkıma dönüşen şehir çatışmalarının gerekse de şehirlerde sürüp giden şiddet eylemlerinin Kürt toplumunun hak ve özgürlüklerinin elde edilmesine, Kürt hareketinin müzakereye dayalı, adil bir barış sürecinin sağlanması hedefine hizmet ettiğini söylemek mümkün değildir. Tam tersine, çatışma süreci hem Kuzey hem de Rojava'da Kürtlerin kazanımlarını ciddi bir şekilde tehlikeye düşürme riski taşımaktadır.

dayalı, adil bir barış sürecinin sağlanması hedefine hizmet ettiğini söylemek mümkün değildir. Tam tersine, çatışma süreci hem Kuzey hem de Rojava'da Kürtlerin kazanımlarını ciddi bir şekilde tehlikeye düşürme riski taşımaktadır. Dikkatli bir gözlem ve durum analizi bize ana-akım Kürt hareketinin tabanını teşkil eden kitlelerin büyük bir çoğunluğu da dahil olmak üzere Kürdistan toplumunun ezici bir çoğunluğunun empoze edilen çatışma ortamına maruz kalmanın dışında alternatif yolların mevcut olduğu yönünde bir hissiyat ve bilinç içinde olduğunu açıkça gösterecektir. Kaldı ki bu alternatiflerin bizzat hareketin ve halkın ağır bedeller ödeyerek elde ettiği birikim ve deneyimlerin sonucunda ortaya çıktığını belirtmeye bile gerek yok.

Çatışma sürecinin Kürt toplumunun çok geniş kesimleri tarafından benimsenmemesinin temel nedenini de burada aramak gerekir. Zira savaş ve barış gibi dünyanın bütün toplumlarının kaderini ve geleceğini derinden etkileyen ve sarsan hayati kararların alınması toplumla konuşmayı, gerekçelerini topluma anlatmayı, nedenleri konusunda toplumu ikna etmeyi ve nihayet ortaya çıkan olumsuz sonuçlar konusunda topluma hesap vermeyi gerektirir. Bunlar yapılmadan son

derece vahim ve yıkıcı sonuçların ortaya çıkması kaçınılmaz olur. Hataların teker-rür edilmesi de engellenemez.

Yine bunlar yapılmadan toplum bir oldu-bitti ile karşı karşıya kalır ve siyasi manada "faili meçhul" bir durum ortaya çıkar. Toplum ve kamuoyu anlayamadığı ve dolayısıyla kendine ait olarak görmediği kanlı bir oyunun pasif bir seyircisi ve mağduru durumuna düşer. Bu da son analizde geleceği ve hayati temsil eden toplumu siyasete ve kendine yabancılaştırır, depolitize eder, sinikleştirir. Çözüm üretebilecek kapasiteye sahip devasa bir toplumsal kesimi içsel göçe zorlar; dar bir dünyada mülteci bir hayata mahkum eder. Hayattan, sokaktan ve siyasetten uzaklaştırır. İnsanlar inanmadığı şeyleri savunmaya, savunduğu şeylerin arkasında durmamaya başlar.

Mevcut siyasi krizi aşmak çoğul, farklı, canlı bir varlık olan toplumu keşfetmekle mümkündür. Nihayet gerçek ve kalıcı bir çözümün bulunması toplumun özne olarak sahne almasıyla mümkün olacak. Bu aynı zamanda siyasetin yeniden düşünülmesi, keşfedilmesi ve inşa edilmesidir. Kürt siyasetinin güç ve karar merkezleri, bizzat kendi mücadeleleri sonucu ortaya çıkan Kürdistan sivil siyasal ve toplumsal dinamiklerini karar alma özerkliğini ortadan kaldıran bir rahatsızlık faktörü, bir tehdit olarak görmemelidir. Demokrasiyi, barışı ve özgürlüğü kazanmak ancak toplumun hayat kaygılarını, taleplerini, çoğul ve çelişik ihtiyaçlarını ve gelecek tasarılarını güçlü bir şekilde kamusal alana taşıyan ve karar alma süreçlerine dahil eden politikalarla mümkün olacak.

PKK'den yakın zamanda ateşkes yönünde bir adım bekliyor musunuz?

Şimdiye kadarki ateşkes süreçlerine baktığımızda ateşkes ilanlarında belli baş-

lı üç temel faktörün ağırlık kazandığını görmekteyiz. Ateşkes ilanları birincisi, içerde ve dışarda yükselen toplumsal ve siyasal barış taleplerinin PKK'nin önderliği ya da karar merkezi üzerinde baskısının ciddi bir şekilde hissetmesiyle mümkün olduğunu görmekteyiz. Çatışmasızlık süreçleri, ikincisi, PKK'nin mevcut krizden daha iyi bir alternatifle çıkılabileceğine ikna olması/edilmesine bağlı olarak ortaya çıktığını görmekteyiz. Nihayet son olarak, ve belki de en önemlisi, çatışmasızlık süreçleri PKK'nin muhatapları tarafından bir takım güvenceler almasına bağlı olarak meydana geldiğini görmekteyiz.

Şimdi bu üç faktörün birlikte ve kısa sürede üst üste gelecek şekilde etki göstermesi pek olası değildir. Mevcut koşullarda PKK'nin yeni bir çatışmasızlık sürecini kısa bir sürede hayata geçirmesinin “muhatapları tarafından bir takım güvencelerin bağlayıcı bir şekilde verilmesi” faktörüne bağlı olarak gelişeceği en yüksek ihtimaldir. Ancak mesele şu ki devlet halı hazırda hem içerde hem de dışarda çatışma ortamının sürdürülmesi ve derinleştirilmesi yönünde çok yönlü hazırlıklar yapmakta ve politikalar yürütmektedir. Devlet bu politikalarından ısrar eder ve bunun bir gereği olarak örneğin Öcalan üzerinde yeni bir arayışa açık bir kapı aralamazsa, geriye çatışmasızlık ortamının tesis edilmesi için taraflar üzerinde güçlü bir ağırlığa sahip arabulucu bir gücün dışında bir seçenek kalmıyor. Ancak böyle bir role en uygun gibi görünen Amerikan yönetiminin her sözünün hükümetin kurmayları tarafından bu kadar büyük bir tepkiyle karşılanması bu yönde oluşabilecek olası bir girişimin sınırlarını da işaret etmektedir.

Türkiye'nin Cerablus'a girişinin Kürt sorununun çözüm/çözumsuzluk

Öcalan üzerinde yeni bir arayışa açık bir kapı aralamazsa, geriye çatışmasızlık ortamının tesis edilmesi için taraflar üzerinde güçlü bir ağırlığa sahip arabulucu bir gücün dışında bir seçenek kalmıyor. Ancak böyle bir role en uygun gibi görünen Amerikan yönetiminin her sözünün hükümetin kurmayları tarafından bu kadar büyük bir tepkiyle karşılanması bu yönde oluşabilecek olası bir girişimin sınırlarını da işaret etmektedir.

seyrine olası etkileri hakkında ne düşünüyorsunuz?

Türkiye Cumhuriyeti'nin geleneksel Kürdistan politikası, Kürt meselesinin milli ve coğrafi niteliğini siyasi ve hukuki planda inkâr ederken, tam da bu niteliğini çok yönlü güvenlik ve askeri politikalarla ortadan kaldırmayı esas alan bir devlet stratejisine dayanmaktadır.

Türk ordusunun Cerablus üzerinden Suriye'ye yaptığı askeri müdahale devletin bu siyasetini doğrulayan güncel ve çok yönlü sonuçlar yaratacak bir operasyondur. Her şeyden önce Rojava'nın artık geri dönülmez bir biçimde Türkiye'deki Kürt meselesi etrafında gelişecek her tür çözüm/müzakere ve çatışma denklemine dahil olduğuna işaret etmektedir. Bu aslında Türkiye'nin barış süreci boyunca ret ettiği bir pozisyondu ve Hükümet yetkilileri ile hükümete yakın medya, Batı Kürdistan'daki siyasi ve askeri durumun müzakerenin bir parçası haline getirilmesini kıyasıya eleştirmekteydi.

Şimdi bu müdahaleyle hükümet eleştirdiği bu tutumu bizzat kendi pratiğiyle doğrulamaktadır. Türk ordusunun Suriye'ye girmesi Kürdistan meselesi açısından temelde iki önemli sonuca işaret etmektedir. Birincisi, devlet siyasi ve hukuki planda geleneksel olarak inkar ettiği Kürdistan meselesinin milli ve teritoryal

Söz konusu Kürtler olunca beyinleri kolonize ve davranışları kontrol etmek ayrıca bir beka meselesi olarak telakki edilir. Çünkü devletin Kürtlere yönelik politikalarından sonuç alması, birincisi, Kürtleri terörizm ile damgalama başarısına, ikincisi, siyasal tahayyül ve tercihlerini manipüle etmesine bağlıdır. Her ikisini de kabul etmeyen bir tutum içindeyseniz kendinizi bir parça mutlu hissedebilirsiniz ama işiniz de bir miktar zorlaşabilir.

karakteriyle çok daha dolaysız bir şekilde yüzleşmek durumunda kalacak. İkincisi, Güney Kürdistan’a yapılan çok sayıda sınır ötesi “sıcak takip” operasyonları bir yana bırakırsak, Türkiye ilk kez sınırları dışında Kürdistan meselesinin ulusal ve coğrafi boyutunu siyasi, diplomatik ve askeri yöntemlerle sahada tasfiye eden bir çatışma sürecine girmiş bulunmaktadır. Dolayısıyla hükümet içinde ancak siyasi yollarla çözülebilecek bir meseleyi sınır dışına askeri müdahaleyle tasfiye etmeyi önüne koymuş bulunmaktadır.

Buradan hareketle bir tahminde bulunmak gerekirse, bundan böyle Rojava’nın her türden çözüm ve/veya çatışma süreçlerinin ayrılmaz bir parçası olacağını, çözüm ve/veya çatışma süreçlerinin çok daha kapsamlı ve şiddetli bir tarzda gelişeceğini ve nihayet hem uluslararası dinamiklere hem de bölgedeki değişen güç dengelerine çok daha yoğun olarak maruz kalacağını söyleyebiliriz.

Başka bir deyişle, Türkiye içinde Kürt meselesinden kaçarken sınırları dışında Kürdistan meselesiyle yüzleşmek durumunda kalacak. Bu orta ve uzun vadede devleti Kürdistan meselesinin gerçek dinamiklerine daha uygun politikalara zorlayabileceği gibi, kısa dönemde lokal düzeyde atılması gereken en mütevazı adımların bile daha büyük bir plana etkisi dikkate alınarak ötelenmesini beraberinde getirebilir.

Türkiye’nin Cerablus’a girişi ile ilgili yaptığınız bir değerlendirmeden dolayı Üniversite’deki görevinizden alındığınız kamuoyuna yansıdı. Benzer hukuksuzluklara uğrayanların sayısının her geçen gün arttığını endişeyle izliyoruz. Siz bu tabloyu nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu konuyla ilgili kamuoyuna nasıl bir mesaj vermek istersiniz?

Devlet aygıtı ve onu yöneten ortalama güvenlikçi akla göre ideolojik olarak kolonize, siyasi olarak kontrol edilemeyen kafalar tehlike üretir. Normal şartlarda bile kimden ve nereden geldiğine bakılmaksızın eleştirel söylemlerden ve dönüştürücü eylemlerden rahatsızlık duyan iktidarlar için olağanüstü şartlarda bu rahatsızlık tam anlamıyla bir paranoyaya dönüşebilir. Sendikal bir eyleme katıldığı ya da barış bildirisine imza attığı için görevden uzaklaştırılan on binlerce insanın durumu bu paranoyak ve kötücül aklın eseri, muhalefetsiz bir iktidar tutkusunun bir sonucudur.

Söz konusu Kürtler olunca beyinleri kolonize ve davranışları kontrol etmek ayrıca bir beka meselesi olarak telakki edilir. Çünkü devletin Kürtlere yönelik politikalarından sonuç alması, birincisi, Kürtleri terörizm ile damgalama başarısına, ikincisi, siyasal tahayyül ve tercihlerini manipüle etmesine bağlıdır. Her ikisini de kabul etmeyen bir tutum içindeyseniz kendinizi bir parça mutlu hissedebilirsiniz ama işiniz de bir miktar zorlaşabilir.

Son olarak eklemek istediğiniz noktalar?

“Kürtlerin en güçlü siyasi partisi kimdir” diye bir soru sorulsaydı hiç düşünmeden “Kürt iç savaş partisi”dir, “partiye birakuji”dir şeklinde cevaplarımdır. Burada partiler-üstü tuhaf bir koalisyon söz konusudur. Bu çok iç-savaşçı, partizan mı par-

Fakat mesele şu ki son yıllarda meydana gelen bütün bu başarılar ve elde edilen değerli kazanımlar henüz sürdürülebilir bir toplumsal, siyasal ve hukuksal bir zemine kavuşmaktan uzaktır. Söylemeye bile gerek yok, bu kazanımlar ancak çok daha büyük toplumsal desteklerle, ortak siyasi, stratejik ve diplomatik hamlelerle ve mekanizmalarla güvence altına alınabilir.

tizan, sert, sekter, çoğu travmatize olmuş insanlarımızı, değişen derece ve miktarda, bütün partilerde ve hatta benim gibi partili olmayan kesimlerde de bulmak mümkündür. Oysa özgür ve demokratik bir Kürdistan toplumunun inşası, ancak yaratıcı toplumsal ve siyasal sentezlerle mümkündür. Bu da siyasi farklılıklar ve bölüntüler arasında köprü kurma kabiliyetini, çoğulculuğu esas almak kaydıyla bütünü gözden kaçırmayan yaklaşımları, iç güven ortamını, barışı ve demokrasiyi güçlendirecek davranış ve politikaları gerektirir. Böyle bir akıl inşa edilmeden, Kürtleri en az yüzyıldır esaret altında tutan statükonun, bu statükonun çatır çatır çatladığı tarihi bir momente dahi, Kürtlerin lehine değişmesi mümkün değildir. Mevcut parçalı, parçacı ve partizan siyasetle bu sürecin Kürdistan toplumunun lehine sonuçlanmasını beklemek safdillik olur.

Kürdistan siyaset dünyasının aktörleri arasında son yıllarda bu durumu aşma noktasında bir dizi olumlu gelişmenin yaşandığı da inkar edilemez: Ulusal bir karar mekanizmasını inşa etme arayışları, Barzani'nin "Bir daha kardeş kavgası olmayacak" sözlerinde ifadesini bulan çığır

açıcı yaklaşımı ve birleştirici girişimleri, PKK'nin kendi dışında grup ve çevrelere yönelik açılım çabaları, sivil siyaset alanına önemseyen ve toplumun taleplerini daha fazla ciddiye alan yaklaşımları; diğer Kürt partilerinin sağduyulu birlik girişimleri ve çoğulcu bir siyasal alanının tesisine dönük kararlı tutumları, henüz bağımsız olmaktan uzakta olsa Kürdistan medya dünyası ile sivil toplum alanının çeşitlenmesi, bir dizi bağımsız entelektüel çalışma ve inisiyatifin varlığı ve en önemlisi de Güney'de ve Rojava'da uluslararası toplum tarafında da tanınan ve saygı duyulan kader tayin edici süreçlerin yaşanması, bahsedilen umut dolu adımlar ve gelişmeler arasında sayılabilir.

Fakat mesele şu ki son yıllarda meydana gelen bütün bu başarılar ve elde edilen değerli kazanımlar henüz sürdürülebilir bir toplumsal, siyasal ve hukuksal bir zemine kavuşmaktan uzaktır. Söylemeye bile gerek yok, bu kazanımlar ancak çok daha büyük toplumsal desteklerle, ortak siyasi, stratejik ve diplomatik hamlelerle ve mekanizmalarla güvence altına alınabilir.

**Naif Bezwan lisans, yüksek lisans ve doktora çalışmasını Almanya'da tamamladı. Doktora sonrası çalışmalarını İngiltere'de sürdüren Bezwan Mardin Artuklu Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Cerablus operasyonu ile ilgili verdiği bir mülakattan dolayı Üniversite tarafından görevinden uzaklaştırılan Dr. Bezwan, Türkiye'nin siyasal ve idari sistemi, geç Osmanlı dönemi, erken Cumhuriyet dönemi, Kürtler ve Kürdistan, siyaset kuramı, Uluslararası İlişkiler teorileri ve çatışma çözümleri teorileri ile ilgilenmektedir.*

Encamên dagîrkirina axa Sûriya ji aliyê Turkiya ve

Ahmed SULEYMAN (*)

Kurdistana Sûriya di qunaxek metirsîdar de derbas dibe. Piştî dagîrkirina axa Sûriya li navçeya Cerablûsê ji aliyê supaya Turkiya ve, ku li herêmê, bi mehana şerê rêxistina DAIŞê dihat kirinê. Dagîrkirina Cerablûsê, di demekî de hat piştî buyerên bajarê Heseke, yê ku têde pevçûn navbera Asayîşa Rojava û hêzên rêjîmê û milîsên pê ve girêdayî derketin û pêşiya wê jî rizgarkirina bajarê Munbic ji aliyê hêzên Sûriya yê Dîmoqratik û amadebûna wan ji bo berê xwe bidin Albab û Alreqa.

Hêviyên ku Hêzên Sûriya yê Dîmoqratik dabûn nîşandan ku ew dixwazin korîdorekî vekin daku Afrînê bi Kobanê û Cezîrê ve girê bide. Ew rewş hemû dikete di bin berjewendiya hêzên Sûriya Dîmoqratik yê ku Kurd stûnek sereke ye di nav de, ya ku alîgerê Partiya Yekîtiya Dîmoqrata ya ku Turkiya wê weke girêdayê Partiya Karkerên Kurdistanê dibîne. Ev bû egera ku desthilata Erdoxan bi lez tevgerê bike daku vê rewşê dorpêç bike, bi riya karanîna têkiliyên xwe

yên herêmî û navnetewî, heta radeyek mezin berevajî ji polîtîka xwe ya berê.

Bi taybet tiştên girêdayî kirîza Sûrî ve, ew lihevhatinên wê (Tirkiya) heger em nebêjin destberdanên wê ji Rosiya û Îran re gorî hesabên herduwan di rewşa Sûrî de beramberî rêberdan jê wê re daku pêşveçûnên navçeyên Kurdê de dorpêç bike. Ji aliyê xwe ve Rosiya û Îranê bi erîni nêzîkbûna xwe anîn ziman. Lê pirsgrêk dimîne di helwesta Amerîkî de ya ku piştevanîyê dide Hêzên Sûriya yê Dîmoqratik di şerê wê yê dijî Daişê yê ku xwe tekez kirin ku ew çalaktir hêz e li dijî vê rêxistinê ji hemû hêzên din li Sûriya.

Lê Turkiya ew rengê têkiliyên xwe yê stratîcîk bi Amerîka re di riya NATO re baş bi kar anî, û her wesa Amerîka jî nexwest têkiliyên xwe bi hevalbendê xwe yê herî girîng di navçeyê de ji dest xwe berde tevli dilsariya wê ji siyasetên Ardoxan.

Lê ew ango Amerîka bi leystokê hisiya, ya ku di riya wê de desthilata Turkiya dixwest dûr têde here bi riya îşaretên ku

ew amade ye ku hevpeymanên xwe yê herêmî û navnetewî biguhêre, madem berjewendiyê wê bi cî dike û hem rol û destê wê dirêj dike di navçeyê de.

Ji vê derê serdana Co Bay-

din Cîgîrê Serokê Am-
rîkî hat daku astenga
siyasî navbera herdu
welatan de sivik
bike û daku nehêle
helwesta Turkiya
ber bi aliyê din de
here, tevlî zehmeti-
ya wê ji ber sedemên
cor bi cor yê leşkerî,

siyasî û ekonomî yê bin-
gehîn navbera herdu welatan de. Lê
hinek car hinek buyerên neasayî rolek xwe
ya demkî dileyîze dikare hertiştî têkbibe
di bin van balansên heyîn de.

Lewma piştevaniya Co Baydin hat ji
bo xwesteka Turkiya di riya mafê wê di be-
revanî di ber êmnaî û parastina sînore wê
ji metirsiyan û şerê dijî Daişê. Her wesa
Turkiya sedan ji çekdaran ji milîsên şer-
ker yê Sûrî amade kirin yê ku behtirîya
wan ji hêzên tunderew in û piştevaniya
wan hem bi çekên giran û hem bi pişteva-
niya asmanî bi hêjmara hinek sêt derbasî
Cerablûs bûn bê ku berevanî hebe.

Xuya bû ev tişt bû bi riya hevpeyma-
nekî re bi Daişê re. Çimkî şewazê Daiş
yê şer di van salên bihûrî de qet wa nebû,
gundek piçûk dest xwe ber nedida, ger
berevanî heya mirinê nekirban û hertişt
bombe bikirîyan, heya xwe bi xwe bombe
dikirin, îca çawa bi bajarekî weke Cera-
buls û gundewarên wê ?!!

Ji demjimêrên destpêkê de daxuyani-
yan dan, êşkere kirin ku armanca vê êrîşa
leşkerî bi dagîrkirina navçeyên navbera
Kobanê û Afrînê de ye. Ew e daku piroja
Kurdî ya girêdana navçeyên Kurdî bi hev-
du re dorpêç bike.

Ew pevçûnên navbera hêzên Sûriya
yê Dîmoqrata ji alîkî û hêzên Turkiya û
hevalbendên wê ji milîsên rikberiya Sûrî
yê çekdar jî aliyek din ve, zengilek yê

metirsiya rewşa rêkûpêkirina,
ku Amerîka û hêzên hev-
peyman di navçeyê
de pêktîne. Ew jî tê
di hundirê pîlanek
giştî li ser Sûri-
ya ya ku Rosiya û
Amerîka li ser bi
hevkirine.

Hinek welatên
Ewropî di nav wan de

Rosiya û Amerîka însiyatîv

dan pêş û hişyarî dan Turkiya ku li
hêzên Kurdan nexe yê ku bi serkeftin şerê
Daişê dikin. Amerîka kar dike di oda rê-
veberiya rêkûpêkirina rewşa navçeyê de, ku
nehêle pevçûnên rasteqîna navbera hêzên
Turkan û hêzên Sûriya Yê Dîmoqratik de
derkevin.

Mirov nikare bêje bi temamî ku Turkiya
çi pîlanên xwe hene, lê ya xuyayî ew e ku
rewşa Sûrî her ber bi astegiyên ve diçe. Ev jî
hêst, ku hêzên pê watedar lê vegerekî ji tê-
kiliyên xwe re çêke gorî berjewendiyên xwe.

Amerîka ku hemû ta di destê wê da ne,
nahêle tu ta ji dest wê derkeve, di heman
demê de dilaramiyê ji hemuwan re çêdike,
ku ew nahêle tu metirsî li ser vî alî yan yê
din çêbe. Ev jî dimîne li ser pejirandina
aliyan ji pirojekî aqilane ve.

Lewma ez bawer nakim ku Amerîka
îro xwestek heye ku dev ji hevalbendek
xwe berde lê qet lawaziyê nake ku ceza
bide aliyê ku destdirêjiyê bike di kiryarên
xwe de. Turkiya ji her demî behtir hat
tazîkirin di siyasatên xwe yê nijaperestî û
piştguhixistinî li himberî Kurdan. Lewma
ew qet tu hevalbendên rasteqîna di vî warî
de nabîne, ji bilî Îran û rêcîma Sûrî û hi-
nek şovînistên rikberiyê ve.

Di vê qonaxê de nema têrê dike peymanên wan aliyên li ser doza Kurd. Çimkî nakokiyên wan gelek mezin bûne behtirî pirsgirêka Kurdî. Çimkî derfet heye ku aliyek ji wan xwe bide ber çareserkirinek niştîmanî navxweyî bi welatîyên Kurd re û Turkiya jê ne dûr e ev ji alîkî. Ji alîkî din doza Kurd xuya ye di rewabûn û giringiya xwe ya çalak û rola xwe ya ênnahiya navçeyê de û baweriya civaka navnetewî bi pêwistiya peydakirina çareserkirinek aqlane jê re.

Ji Kurdan tê xwestin ku pirojek objektîv destnîşan bike, di vê mijarê de ji kes naye veşartin ku serkevtina çî pirojê girêdayî ye bi hilgîrê wê ve. Tevgera Kurd li Sûriya têkçûnek navxweyî û metirsîdar de jiyan dike û Tevgera Civaka Dîmoqrata bi tenha xwe dest daniye li ser navçeya Kurdî di mijarên leşkerî û ekonomî û rêveberî de. Di bin seha van perçebûnên heyîn de

xuya ye ku hîn hinek bi hêvî ne ku Turkiya rolek baş bileyze, tevî helwesta desthilata Turkiya hîn di gotina Demîrel de xuya ye ji berî dehên salan gotiye: “ger çadirek li başorê Afrîka bêt avakirin bi navê Kurdistanê, ê emê hewlbidin ku em wê tune bikin.”

Carek din em dibêjin ku ev qonax ji temenê kirîza Sûriya hîn dirêj dibe, çimkî tu asoyên çareserkirina siyasî peyda nabe. Lewma ji aliyên tevgera Kurdî tê xwestin di ber çavan re bibihûrine siyasetên xwe û her weha derfetên li hevkerinên navxweyî bigerin. Tenê bi riya wan re Kurd dikarin rola xwe ya niştîmanî û netewî rabin, û her weha derbaskirina vê qonaxê bi kêmtirîn têkçûn heta bigihên mafên xwe yên netewî û niştîmanî di Sûryake dîmoqrata û federal de.

(*) *Endamê Desteye Karker Di Poliburoya Partiya Dîmoqrata Pêşverû Kurd Li Sûriya.*

Rewşa nû ya Rojhelata Navîn û tevgera neteweyî ya kurd li rojavayê Kurdistanê (Sûriyê)

Seîd VEROJ (*)

Kurtebîrxistinek li ser Rojhelata Navîn

Bi giştî ji bo têgihîştina rewşa îro ya Rojhelata Navîn û bi taybetî jî ji bo têgihîştina rewşa îro ya Sûriyê û dahatûya başûrê rojavayê Kurdistanê, divê pêşîyê bi kurtebirî behsa girîngî û dîroka herêmê bête kirin. Ji berê de heta îro, Rojhelata Navîn ji alîyê jeopolîtîk û jeostratêjîk ve bûye naven-dek balkêş. Îro di têkilîyên navdewletî de balkêşî û girîngiya Rojhelata Navîn tenê ji ber hebûna petrol û gaza wê nîne. Ji destpêka dîrokê vir de rewşa wê ya cografîk a ku sê qiteyan digehîne hev, bûye guzergaha rêya reşayî, avî û hewayî. Digel vê, ciyê derketina sê dînen mezin û kitêbên heq jî ev der e. Îro dema ku em meseleyek pir girîng a wekî rezervên petrol û gazê, parvekirina rezervên avê jî li ser wan de zêde bikin, wê gavê pîralîbûna hesab û pîlanên li ser vê herêmê bi asanî tene têgihîştin. Ji ber vê yekê, ji bo siyaseta navdewletî girîngîya herêmê berdewam dike û dê problemên Rojhelata Navîn jî berdewamî hebin.

Du sebebên bingehîn ên meseleyên Rojhelata Navîn hene: Yekemîn, meseleya parvekirina çavkanîyên hidrokarbon û nifûsa siyasî ya li ser herêmê ye; duyemîn jî, meseleyên neteweyî, dînî û mezhebî ne. Hêzên navdewletî û herêmî, ji berê ve li ser vê bingehê bi hev re di nav reqebeteke dijwar de ne. Di vê çarçoveyê de, di dem û dewreyên cîyawaz de li ser herêmê peymanên aşkere û veşartî yên navdewletî çêbûne. Ji van peymanan a herî girîng **Peymana Sykes-Picotê** ye, ku di 16yê Gulana 1916 de hatiye îmzekirin ji bo parvekirina cografya Rojhelata Navîn. Di çarçoveya vê peymanê de, di navbera hikumetên herêmî û hêzên emperyal ên serdest de yanî di navbera Brîtanya-Fransa û unsurên herêmî de, peymanên aşkere û veşartî yên nû çêbûn ji bo bidestxistina dewlemendî û dîyarkirina sînorên siyasî yên herêmê.

Peymanên navneteweyî yên ku behsa Kurdistanê kirine, tesîr û encamên girîng li ser qedera Kurdistanê kirine, yek ji wan peymana pêknehatî ya Sevrê (10ê Tebaxa

1920) ye û ya din jî Peymana Lozanê (24ê Temûza 1923) ye. Bi tevî îmzekirina Peymana Lozanê, di navbera dewletên Hevpeyman û hikumeta nû ya Anqerê de, civak û cografya Kurdistanê li ser çar alîyan ve hatîye parvekirin. Di encama vî de, armanca bidestxistina petrol û desthilatdarîya li ser nifûsa Rojhelata Navîn biserket. Di dawîya vê peymanê de, li nik Rojavayîyan, mêzîna petrolê ji distûra mafê xwe birêvebirina mileta kurd girantir hatîye. Digel ku kurd mileteke qedîm ê vê herêmê ye, qasê ereban û milletên din nebûye xwedî maf. Ji ber vê yekê kurd, nêzikê sed sal e ku di vê herêmê de wekî miletek xwedî nifûsa herî zêde ya bîdewlet, têkoşîna hebûn û dewletbûna xwe didomîne.

Îro ev pevçûn û mûdaxeleya navdewletî ya ku li Rojhelata Navîn tête kirin, ji alîyek ve encam û dewama têkoşîna parvekirin û nakokîyên berê ye, ev rewşa nû, wek “*Şerê Parvekirinê ê Sêyemîn (3.)*” bête binavkirin rasttir dibe. Di encama vê pevçûna dijar de ew statûquya ku bi Peymana Sykes-Picotê pêk hatibû, ber bi têkçûnê ve diçe. Lewra dewleta Sûriyê, di Rojhelata Navîn de helqeya herî girîng a statûkoyê ye. Ev rewşa hanê, îro rêya dewletbûna kurdan jî vekirîye, ku di sedsala 20an de Kurd di vê rê de bi ser neketibûn.

Piştî Şerê Dinya yê Yekemîn, bi tevî têkçûna Împeratorîya Osmanî, ji alîyê hêzên Dewletên Hevpeyman ve (Îngilîz û Fransîz) di Rojhelata Navîn de li ser bingeha modêla netewe-dewletan sînorên sîyasî yên nû hatin destnîşankirin. Di sala 1923ê de digel qebûlkirina Peymana Lozanê, xaka Kurdistanê ya di nav sînorên Împeratorîya Osmanî de, li ser sê (3) paran ve hate parvekirin; parekî di nav sînorên Turkiyê de, parekî di nav sînorên Iraqê de û pareka dî jî di nav sînorên Sûriyê de ma. Heta wê hingê di lîteratora sîyasî ya dinyê

de dewletek bi navê Turkiye, Irak û Sûriyê tune bûn. Turkiyeya nû li ser bermayê Dewleta Osmanî hate damezirandin, Iraq û Sûriye jî wek du dewletên di bin mandeterîya Îngilîz û Fransîzan de hatin damezirandin. Wek unîteyeka sîyasî tarîxa van dewletan nîne. Ji ber ku ev nivîs li ser Sûriye û rojavayê Kurdistanê ye, bi giranî dê behsa pêşkevîna tevgera neteweyîya kurd li rojavayê Kurdistanê bête kirin.

Tevgera neteweyî ya kurd li başûrê rojavayê Kurdistanê

Sûriye ji destpêka sala 1920an bigere hetanî sala 1946ê di bin mandeterîya Fransayê de ma. Di dema dewleta mandater a Fransayê de jî, kurdan dest ji têkoşîna xwe ya neteweyî bernedaye. Di nav sînorên sîyasî yên Sûriyeya îroyîn de, tarîxa destpêka tevgera neteweyî ya kurd, digihîje dewreya duyemîn a salên 1920an û bi dînamîkên xwe yên navxweyî, hevkarîya rêxistinên parçeyên din ên Kurdistanê û di bin tesîra bûyerên herêmî de heta îro berdewam kirîye.

Li bakurê Kurdistanê piştê têkçûna tevgera neteweyî ya salên 1925, 1930 û 1938an piraniya kadroyên sîyasî, rewşenbîr û serokeşîrên kurd mecbûr bûn ku derbasê Binxetê, yanî rojavayê Kurdistanê bibin. Bi tevî hemû astengî û tengasîyan, xebata sîyasî-neteweyî ya van qedroyan li wê derê jî dewam kirîye. Van kadroyan, di demeke kurt de dest bi rêxistinkirina kurdên wê derê kirin, ku wê demê Sûriye di bin mandaya (sîbera) Fransayê de bû. Di encama ev xebat û hewldanan de, sala 1927ê bi beşdarbûna gelek aliyên sîyasî yên cîyawaz partiya **Xoybûnê** hate damezirandin. Di bernamêya Xoybûnê de hatîye nivîsandin ku “Xoybûn ji bo serxwebûna Kurdistanê dê kar bike.”¹ Navenda Xoybûnê li rojavayê Kurdistanê bû, lêbelê

¹ Cemil Paşa, Ekrem, Kurtejiyana Min, r. 48, Weşanên Bîr, çapa 3yem, Tîrmeha 2007-Diyarbakir

li Başûr, Bakûr, Beyrûd û hinek welatên Awrupayî jî nûnertiyên wê hebûn.

Bêguman di nav sînorên desthilatdarîya dewleta mandater a Fransayê de rêxistinbûna Xoybûnê, bivê nevê têkilîya di navbera Xoybûn û desthilatdarîya Fransayê jî tîne rojevê. Di bernameya Xoybûnê de “serxwebûna Kurdistanê” wek hedefa bingeîn bête dîyarkirin jî, li gor dîtina Harriet Montgomery, “Qewlê Xoybûn û Fransayê ew bû, ku rêxistina Xoybûnê kurdên li Sûriyê teşwîqê cûdaxwaziya etnîkî û neteweyî neke.”² Di vê çarçoveyê de, hema salek ji damezrandinê şûn ve zixt û opresyonên hevbeş ên fransîz û îngilîzan li ser Xoybûnê zêdetir dibin. Ev jî xebata sîyasî û rêxistinî ya Xoybûnê lawaz û berteng dike.

Herçiqas Xoybûn di armanc û doza xwe ya sîyasî de serkevtî nebe jî, xebata wê ya sîyasî û kulturî, tesîreke gelek zêde li ser civaka kurdên li Sûriyê kir û di nav wan de hişyarî û fikra neteweyî bêtir pêş xist. Di bin bandora faalîyetên Xoybûnê de “Sala 1929ê pênc parlementerên kurdên di parlamentoya Sûriyê de ji bo herêma kurdan otonomîyê dixwazin.”³ Herweha “Sala 1932yê jî, ji bo ku otonomîya îdarî li Herêma Cizîrê bête damezrandin, serokên kurd û Xrîstiyanan bi hev re serdana rêvebirîya Fransayê dikin.”⁴

Divê em vê yekê jî dîyar bikin ku piştî damezirandina Xoybûnê, hinek komelên kulturî û sîvîl jî hatin damezrandin, wekî; Komela Alîkariya Belengazên Kurd/Komela Comerdiyê (1930), Komela Hêvî (1937), Komela Yekîtiya Ciwanên Demokratên Kurd (1953), Komela Zindîkirina Kultûra Kurdî (1955).⁵

Piştî çêbûna peymana navbera Fransa-Sûriyê di sala 1936an de, di nav dewleta Sûriyê de rêya bihêzbûn û serdestbûna xeta pan-erebîst xurttir û firehtir bû. Ji wê wextê bigre hetanî piştê Şerê Dinya yê Duyemîn û dema ragehandina serxwebûna Sûriyê, xebata Xoybûnê gelek lawaz dibe. Bêguman yek ji sedemên herî girîng ê lawazbûna Xoybûn û daxwaza otonomîya Herêma Cizîrê, îtirazên dewleta Tirkîyê bû ku hevkarîya Hêzên Hevpeyman dikir. Ji ber vê yekê, em dikarin bêjin ku ji wê rojê vir de, hetanî dawîya salên 1950î, çalakîyên sîyasî û kulturî yên di Kurdistanê Sûriyê de, bi pêşengî û piştgirîya kadroyên vê rêxistinê hatine rêvebirin.

Di sala 1947an de li ser xetake çepgir û pan-erebîst, Partiya Baas (Hizb el Ba’ el Arabî el Îştîraq) hate damezrandin. Ji sala 1949ê şûn ve jî li pey hev darbeyên leşkerî li Sûriyê çêbûn û di encama van darbeyên leşkerî de hemû destkevtiyên kurdan ji dest wan hatin girtin. Partiya Baas, ji aliyê îdeolojîk ve, xwe wek çepgirek Sovyetîk dida nasandin. Armanca wê ya sîyasî, di Rojhelata Navîn de damezrandina dewleteke yekgirtî ya ereban bû di çarçoveya fikra pan-erebîst de. Slogana wê jî “*yekîti, azadî û sosyalîzm*” bû. Li gor bernameya Partiya Baasê, “her kesê li Sûriyê dijî ereb e û zimanê wan jî erebî ye.” Di çarçoveya vê armanca sîyasî de, sala 1958ê di navbera Misir, Sûriyê û Yemenê de peymanek ji bo damezrandina *Komara Erebi ya Yekgirtî* hate îmzekirin. Di nav heman salê de yanî di 14yê Temmuza 1958ê de, li Irakê jî bi darbeyek leşkerî desthilatdarîya qraliyetê hate rûxandin.

² Montgomery, Harriet, *Kurdên Li Sûriyê* (Suriye Kürtleri), r. 43, weş.: Avesta, 2007-Stenbol

³ Nelida Fuccaro, *Li Sûriyê di Bin Rêvebirîya Mandater de Kurd û Netewetîya Kurdan*, kovara BÎR, hej: 1, r: 57

⁴ Jêdera berê, r: 58

⁵ Meşal Temo, *Hebûna Gelê Kurd Li Sûriyê*, kovara War, hejmar: 15, Bihara sala 2004, Diyarbekir. “Sala 1955an bi piştgirîya Xanima Rewşen Bedirxan Komela Zindîkirina Kultûra Kurdî tête damezrandin û damezrênerê wê komelê: Osman Sebrî (berpirs), Hemzeyê Niwêran, Ebdul Hemîd Derwêş, Xidir Ferhan Îsa, Ebdul Mecîd Derwêş, Mihemed Salih Derwêş û Sadi-lah Îbrahîm ji endamên komelê bûn.” Ebdul Hemîd Derwêş, *Tevgera Kurdî li Sûriyê di Bin Roniyê de*, r. 20, Weşanên Deng, Tirmeha 2011, Stenbol

Di sala 1958an de çêbûna Komara Erebi ya Yekgirtî û vegera Barzanî ji Yekîtiya Sovyetê, di Îlona sala 1961ê de çêbûna darbeyek leşkerî ya nûh, betalbûna Komara Erebi ya Yekgirtî û bûyerên din ên wê pêvajoyê, neteweperestîya erebî li Sûriyê xurttir kir û herweha ji Partîya Baas re jî rêya desthilatdariyê vekir. Ev bûyer bûn sebebê vê yekê ku di nav kurdan de jî lêgerîna tevgerek siyasî dest pê bike. Li ser wê pêvajoyê Nûredîn Zaza weha dibêje: “Di salên 1949an de li pey hev darbeyên leşkerî li Sûriyeyê çêbûn, di encam de tenê demokrasî têkneçû, gav bi gav hemû mafên kurdan jî ji destê wan hatin girtin. Ji sala 1955an vir ve jî, herêmen ku di bin bandora şovenîzma Baasîyan de bûn, li wan deran di qehwexane û aşxaneyan de guhdarîkirina mûzîka kurdî, xwendin û belavkirina pirtûkên kurdî hatin qedexekirin. Yekîtiya siyasî ya Sûriye û Misrê, pêşî li vê qirkirina kulturî negirt, eksê wê siyasetekî diwartir, bêtir faşîst û nijadperest hate cîbicîkirin. Memûrên kurd ên di dereca bilind de, yên di nav artêş û polîs de, mamosteyên kurd hemû ji wezîfeyê hatin dûrxistin. Êdî kes newêribû bi zîmanê kurdî jî biaxivin. Dahatûya me tarî û nedîyar bû. Vê rewşa hanê me mecbûrê rêxistin û yekgirtinê dikir.”⁶

Di bin tesîra van bûyeran û geşbûna dînamîkên navxweyî de, ji sala 1957ê şûn ve têkoşîna siyasî ya kurdên li rojavayê Kurdistanê digihîje qonaxeke nû. Di 14yê Hezîrana sala 1957ê de, **Partîya Demokrat a Kurdistanê li Sûriyê (PDKS)** tête damezrandin, ji salek şûn ve jî navê partiyê tête guhartin û bi navê xwe yê nûh dibe **Partiya Demokrat a Kurd li Sûriyê**. Yekemîn Komîteya Navendî ya partî “ji van 7 kesan pêk dihat: Osman Sebrî,

Ebdul Hemîd Derwêş, Hemze Niwêran, Reşîd Hemo, Mihemed Elî Xoce, Şewket Henan û Xelîl Mihemed.” Piştî damezrandina PDKS, di nav demeke kurt de gelek kadroyên kurd ên nav Partîya Kominîst û hinek şexsiyetên serbixwe jî tevlî partiyê bûn. Yek ji wan şexsiyetan jî, Dr. Nûredîn Zaza bû. “Di destpêka sala 1958an de Dr. Nûredîn Zaza biryar da ku tevlî Partiyê bibe û yekser Komîta Navendî biryar sitend ku ew bibe serokê Partiyê.”⁷ Zaza, di 38 salîya xwe de wek serokê partî tête hîlbijartin û bi tevî hevalên xwe, dest bi xebata siyasî û rêxistinî dikin.

Nûredîn Zaza, bi binemalî kurdekî ji bakûrê Kurdistanê bû û piştî têkçûna vegera 1925an mecbûr mabû ku bi tevî kekê xwe Dr. Nafîz derbasê Binxetê (rojawayê Kurdistanê) bibin. Her wekî ku me li jorê anî zîman, piştî damezrandina PDKS, gelek kurd ji nav Partîya Kominîst veqetiyen; hinek ji wan tevlî Partiyê bûn û yên mayî jî bi navê “**Azadî**” partîyek din çêkirin. Cîgerxwîn serkêşîya vê grubê dikir û digel wî jî kesên naskirî yên wekî Zubêr Hesên, Mecîd Haco, Mihemed Fexrî, Osman Osman, Beşîr Mele Sebrî û yên din hebûn.⁸

Piştî damezrandina Partiyê, di dawîya hinek danûstendin û lihevhatinên siyasî de, gruba “Azadî” û Komela Yekîtiya Xortên Demokratî Kurd (1953) jî tevlî wan dibin û bi awayekî berfireh xebat û çalakîyên wan heta nivê sala 1960î dewam dikin. Zaza, di bîranînên xwe de derbarê armanc, damezrandin û xebata rêxistinî ya partiyê weha dibêje: “Min wisa tesawir dikir, ku di nav çarçoveya dewleta Sûriyê de, parastina nasnameya neteweyî ya kurd, ji bo rizgarîya neteweyî pirr girîng e. Di vê çarçoveyê de rêxistinbûn ferz e.”⁹ Bi vê têgihîştin û armancê “Partî, kurdên welat-

⁶ Zaza, Dr. Nûredîn - Bir Kurd Olarak Yaşamım (Jiyana Min a Kurdî), r. 160-Nisana 2000/ Stenbol Weşanên Pêrî,

⁷ Derwêş, Ebdul Hemîd, Tevgera Kurdî li Sûriyê di Bin Roniyê de, r. 25, Weşanên Deng, Tîrmeha 2011, Stenbol

⁸ J.b., r. 26

⁹ Zaza, Dr. Nûredîn - Bir Kurd Olarak Yaşamım (Jiyana Min a Kurdî), r. 152- Nisana 2000/ Stenbol Weşanên Pêrî.

parêz dicivîne û dixwaze bi hêzên demokrat û pêşverû yên ereb re pêwendîyan deyne, bi erebî û kurdî pirtûkan dertîne. Ew li dijî yekîtiya Sûriye û Misrê derdikeve.”¹⁰ Ev çalakîyên wê bala polîsên sîyasî dikşînin û ji ber vê, “di roja 5ê Tebaxa 1960î de, qasî 15 serokên partîyê li Helebê hatin girtin. Di 8ê meha Tebaxê de Nûredîn Zaza jî tête girtin. Di nav çend rojan de nêzîkê 5000 kurd, hin ji wan zarokên 12-15 salî, hatibûn girtin. Piştî çend rojên lêdan û çêkirina fişên polîsî, piraniya wan hate berdan...” Lêbelê Dr. Nûredîn Zaza û hevalên xwe di hepisxaneyê leşkerî ya Mezzeyê de hatin hepisandin.

Ji vê operasyonê şûn ve di nav partîyê de dubendîyek fikrî jî peyda dibe. Digel vê dubendîyê, bûyerên sîyasî yên wekî belavbûna yekîtiya Sûriye û Misirê, di 11yê îlona 1961ê de bi serokatîya Mistefa Barzanî li başûrê Kurdistanê ji nû ve destpêkirina şoreşê û nekokîyên di navbera serkirdeyîya şoreşê de, tesîr li ser meylên nav PDKSê jî dibe. “Sala 1965ê partî li ser navê meyla çepgir (çeprew) û meyla rastgir parçe bû. Serkêşîya meyla çepgir Osman Sebrî û Mele Neyo dikir, serkêşîya meyla rastgir jî Hemîd Derwêş û Reşîd Hemo dikir. Hinek nakokîyên navbera herdû meylan (alîyan) ev bûn: Meyla çepgir, kurdên li Sûriyeyê wek “netewe” qebûl dikir, piştgirîya Şoreşa 11yê îlonê û tevgera Barzanî dikir, dixwest bi Partîya Kominîst a Sûriyê re îttifaq çêbe û li hemberê hikumetê têkoşînek hîn aktîf bête kirin; Meyla rastgir jî, kurdên li Sûriyeyê wek “eqeliyat” qebûl dikir, dixwest bi PDKT û serokê wê Seîd Elçî re têkilîyên xwe xurttir bikin û parastina berjewendîya giştî ya kurdan bikin.”¹²

Tevgera kurd li Sûriyê, bi van nakokî û cûdayîyên xwe heta nîvê salên 1970yî

dewam kir. Sala 1975ê têkçûna “xudmurtarî” ya başûrê Kurdistanê, tesîrek girîng û neyînî li ser hemû tevgera kurd kir û bi taybetî jî li ser tevgera kurdên li Sûriyê kir. “Salên 1975ê êdî di seha sîyasî ya tevgera kurdên li Sûriyê de 3 partî peyda bûbûn: Partiya Demokrat a Kurd li Sûriyê (El Partî), Partiya Demokrat a Pêşverû ya Kurd li Sûriyê (Hemîd Derwêş), Partiya Demokrata Kurd a Çep li Sûriyê (Osman Sebrî, Selah Bedredîn, Îsmetê Seyda, Yusiv Dîbo). Partiya navborî ya dawîn, di havîna 1975ê de cardin ji hev parçe bû û ji wê du partî peyda bûn: Partîya Hevgirtina Gelê Kurd (1980) ku serokê wê Selah Bedredîn bû û Partiya Çepê Kurd ku serokê wê Îsmetê Seyda bû. Di sala 1977an de, hinek ji kadirên El Partî û hinek ji kadirên Partiya Çep ji rêxistinên xwe veqetyan û bi hev re bi navê Partîya Sosyalîstên Kurd Li Sûriyê, partiyek nû damezirandin. Di çirîya pêşî ya sala 1981ê de El Partî carek din parçe bû bi serkêşîya Mihemed Şêxmûs (Şêx Allî) Partiya Kar a Demokratî Kurd hate damezirandin û baskê din di bin serokatîya Kemal Ehmed de xebata xwe dewam kir. Sala 1982, di nav Partiya Demokrata Kurd a Çep li Sûriyê de parçebûnek din çêbû û ji wê Partîya Rêncberên Kurd li Sûriyê peyda bû ku Seybextulah Seyda û Ebdul Basit Seyda serkêşîya wê dikir. Bi vê awayê hetanî salên 1982yan, heşt (8) partîyên kurd li Sûriyê çêbûn.”¹³

Di dawîya salên 1970ê û destpêka salên 1980yî de, bi giştî li herêmê û bi taybetî jî li çar alîyên Kurdistanê rûdana hinek bûyerên sîyasî û civakî, tesîrek girîng li ser civaka kurd û rêxistinên wê yên sîyasî kir. Hinek ji bûyerên girîng ên wê pêvajoyê ev bûn: Bi serokatîya Qiyada Miweqet ji nû ve destpêkirina Şoreşa li başûrê Kur-

¹⁰ Kurmancî (weşana Enstîtuya Kurdî ya Parîse), hejmar: 4, Zivistana 1989

¹¹ Jêdera berê.

¹² Ballî, Rafet., Kürt Dosyası (Dosya Kurdan), r. 556, weşanên Cem, çapa 4., 1993-Stenbol

¹³ Derwêş, Ebdul Hemîd, Tevgera Kurdî li Sûriyê di Bin Roniyê de, r. 195, Weşanên Deng, Tîrmeha 2011, Stenbol

distanê, çêbûna YNK, li Îranê çêbûna Şoreşa Îslamî ya Xumeynî, di 12yê Îlona sala 1980î de li Tirkîyeyê çêbûna darbeya leşkerî ku di encama vê darbeya leşkerî de gelek kadirên rêxistin û partiyên Kurdistanê Bakur mecbûr man derbasê Binxetê bin, destpêkirina şerê navbera Irak û rejîma nû ya Îranê, sala 1984an destpêkirina şerê çekdarî yê PKKê... Di vê pêvajoyê de rojavayê Kurdistanê bû ciyê hewandina kadirên siyasî û rêxistinên çar parçeyên Kurdistanê. Van bûyer û têkilîyên nûh, bivê nevê ji gelek alîyan ve tesîr li ser rêxistinên siyasî yê rojavayê Kurdistanê jî dikir. Sala 1991 serhildana li başûrê Kurdistanê û di sala 1992 de îlankirina Federalîyetê, halan û moralek mezin da tevgera kurd li rojavayê Kurdistanê. Di vê çarçoveyê de, ji salên 1991ê bigre hetanî destpêka salên 2000î, tevgera netewî ya kurdên rojavayê Kurdistanê hem geş bû û hem jî guhartinên navxweyî çêbûn, parçebûna rêxistinên siyasî bêtir bû.

Ji xeynî partiyên navborî, îro partî û rêxistin ên ku di nava ENKSê de yan jî bi serê xwe li rojavayê Kurdistanê kar dikin ev in: 1- Partiya Demokrat a Kurdên Li Sûriyê (PDKS); 14yê Hezîrana 1957ê de bi serokîya Dr. Nûredîn Zaza hatiye damezrandin. Partiya Demokrata Kurd li Sûriyê (El-Partî), îro roj, ji bo Sûriyê û rojavayê Kurdistanê "Federalîzm"ê wek çareserîya pêwîst dibîne. "El-Partî (PDKS), bi tevî Partiya Yekîtiya ya Kurd û Partiya Azadiya Kurd li Sûriyê roja 30.11.2012 li bajarê Hewlêrê bi navê "Yekîtiya Siyasî ya Demokratî ya Kurd li Sûriyê" yekîtiyek nûh ragihandin.¹⁴ 2-Partiya Pêşverû ya Demokrat a Kurdên li Sûriyê/Pêşverû; sala 1975ê hatiye damezrandin û serokê partiyê Hemîdê Hecî Derwêş e. 3- Partiya Wekhevî ya Demokrat a Kurdên li

Sûriyê/Wekhevî (1992). 4- Partiya Demokrat a Welatparêzên Kurdên li Sûriyê (1998). 5- Partiya Azadî ya Kurdî li Sûriyê/Azadî (Gulana 2005). 6- Partiya Çep a Dîmoqratên Kurd li Sûriyê (2012). 7- Partiya Yekîtiya Demokrat a Kurdî li Sûriyê-Yekîti (1993). 8- Partiya Çep a Kurdî li Sûriyê(1997). 9- Partiya Yekîtiya Kurdî li Sûriyê/PYKS (2000). 10- Partiya Demokrat a Kurdî li Suriyê/El Partî- Nesredîn Îbrahîm (2000). 11- Partiya Demokrata Kurdî li Sûriyê/El Partî-Abdurahman Alûcî (2004). 12- Şepola Pêşerojê ya Kurdî li Sûriyê; sala 2005 bi serokatîya Meşal Temo hatiye damezrandin. 13- Rêkeftina Demokrat a Kurd ya Surî (Rêkeftin); di Gulana 2004an de hatiye damezrandin. 14- Bizotneweya Çaksazî/Hereka Îslah (2008).

Di sala 2003yan de ji aliyê Amerîka û hevalbendên wê ve dagirtina Iraqê û hilweşandina rejîma Baas a Iraqê, ji bo tevgera kurd li rojavayê Kurdistanê, bûye sebebê halandan û herikbariya dînamîzma navxweyî ya civakî û tevgera siyasî ya kurd. Bi vê halan û dînamîzmê serhildana Qamîşlo ya sala 2004ê çêbûye û tevgera siyasî ya kurd xistîye pêvajoyek nûh. Herçiqas armanca serhildana 2004an, têkbirin û rûxandina rejîmê nebe jî, reformekirina rejîmê û xwestina mafên kulturî yên kurdan, daxwazên esasî yên tevgera kurd bûn. Di vê çarçoveyê de em dikarin bêjin tevgera "Bihara Kurdî", berîya tevgera "Bihara Erebi" destpêkirîye.

Partiya Yekîtiya Demokratîk (PYD) jî di 20ê Îlona sala 2003yan de bi PKKê ve girêdayî hatiye damezrandin. Di dawîya sala 2011yan de, di navbera rejîma Baas û PKKê de peymanek çêbû ji bo kontrolkirina tevgera kurd li rojavayê Kurdistanê ku belgeyên vê peymanê ji aliyê TV El Cezîreyê ve hatin belavkirin. Piştî vî peymanê

¹⁴ <http://www.rudaw.net/kurmanci/rojawa/16317.html>

hêzên çekdar ên Yekîneyên Parastina Gel (YPG) hatin sazîkirin. Ne tenê PYD/YPG, ji xeynî wan, rêxistin û sazîyên sîvîl ên bi PKKê ve girêdayî jî hatin damezirandin. Hemû sazîyên bi PKKê ve girêdayî di bin navê TEV-DEMê de berhev bûne. Salih Muslîm Mihemed, di kongreya çaremîn de wek serokê PYDê û di kongreya pêncemîn de jî wek hevserokê PYDê hatiye hilbijartin û îro jî wê wezîfeyê berdewam dike.

PYD, bi tevî hinek rêxistinên siyasî-sîvîl ên nêzîkê PKKê û hinek grubên piçûk ên din, di nav Encûmena Gelê Rojavayê Kurdistanê cî digre. Herweha PYD di nav Komîteya Kordînasyonê de jî cî digre, ku ev rêxistin pêk hatiye ji grubên muhalefeta (opozîsyona) fermî ya nava rejîmê. YPG jî di seha leşkerî ya rojavayê Kurdistanê de, di rewşa hêzeke sereke ya çekdar de ye û digel hinek grubên erebî yên nêzîkê rejîmê, sûryanî û milîsên eşîrên ereban bi navê Hêzên Sûriyeya Demokratîk (HSD) cepheyek leşkerî pêkanîne. HSD bi pişt-giriya rejîma Sûriyê, Îran, hêzên taybet ên Amerîka û Rusyayê li hemberê DAIŞê û hinek grubên tûndrew ên îslamî şer dîkin.

Di rewşa îroyîn a Sûriyê û bi taybetî jî li rojavayê Kurdistanê PKK/YPG/PYD wek rêxistinek çekdar di sehayê de xwedî rolekî girîng in. Lêbelê siyaseta ku ji aliyê PYDê ve tête meşandin, siyaseteke statuquparêz û monopolîst e. PYD, bê ku rejîma Baas biguhere, pêkhatina “kantonan” û “xweseriya demokratîk”, ji bo mesela kurd wek çareserîyek esasî dibîne. Peyva federalî ya di vê demên dawî de tête bilêvkirin jî, nîşan bi cografîyaya başûrê rojavayê Kurdistanê nake, wek “federalîya bakurê Sûriyê” tête binavkirin. Di feraseta siyasetek wisa de peyv û armanca destnîşankirina cografîyaya Kurdistanê nîne, li pey seha desthilatdariya rêxistinî digere. Ji ber vê yekê, îro siyaseta ku dimeşîne, nikare ji perîferîya

dewletên dagirker derkeve. Siyaseta wê; statuquya heyî diparêze, bi aşkerayî parastina “tîfaqa Şîî-Kurd” dike û xwe ji rejîma Beşar Esad, Îran û Malîkî dûr naxe. Me-seleya îtîfaqa Îran-Sûriyê û PKK/PYDê tiştekî veşartî nîne, ev, di weşanên PKKê de wek fîrsetekî zêrîn tête nirixandin. Herweha pêdivîya vê îtîfaqê jî wisa tête teorîzekirin: “Îran, di herêmê de tenê dikare piştî xwe bi “Îtîfaqa Kurd-Şîîyan” ve girêbide. Hêza vê îtîfaqê, dikare pîlanên navnetewî yên li ser vê herêmê pûç bike. Ew hêza ku li dijî vî îtîfaqa Şîî-Kurdan li ber xwe bide, tenê PDK ye. Ji ber têkilîyên di navbera wê û DYA û Îsrailê de, PDK, dê xwe dûrê vê îtîfaqê bike. Feqet hêza esasî ya vê tîfaqê dê Îran û PKK bin.”¹⁵

PYD, li rojavayê Kurdistanê wekî sîya dewletên serdest, xwe wekî hêza yekane ya desthelatdar dibîne, rêxistinên din yên dervayê kontrola xwe û bi taybetî jî Encûmena Niştîmanî ya Kurd (ENKS), wek pêçîya derva û hêzên provaktîf dibîne. PKK/PYDê vê siyasetê ne tenê li rojavayê Kurdistanê, di çar parçeyên Kurdistanê de tetbîq kirîye û xwestîye bi vê awayê rêxistinên dervayê xwe bêtîbar û pûç bike. Ji ber vê yekê di weşanên xwe de li ser wan gruban nûçe û şîroveyên manîpûlatîf belav dike û dixwaze van girûban di nav gel de bêrûmet û bêtîbar bike. Gelek caran ji ber sedemên cihê cihê gefan li yên dervayê xwe dixwe û dema ku pêwîst bibîne bi awayekî bêperwa rasterast êrîşê dibe ser wan, wekî bûyera Amûdê, gelê sîvîl gulebaran dike, di kuje, zarokên 13-14 salî jî di nav de bi zorê ji xwe re dike leşker, diqewirîne û dixwe zindanan. Ji ber vê yekê, ji destpêka Şoreşa Sûriyê û vir ve wek kiryar û gumanbarê gelek bûyerên revandin, girtin û kûştina kadirên siyasî yên kurdên li rojavayê Kurdistanê tête dîtin.

Di Adara 2011yan de dema ku tevge-

¹⁵ Yusuf Ziyad, Kürt-Şii ittifakı olur mu?(Tîfaqa Kurd-Şîîyan dibe?), ANF, 19.09.2011

ra “Bihara Erebi” gihişte Sûriyê, tevgera kurdên rojavayê Kurdistanê jî ketiye pêvajoyeke nûh. Di vê dema nûh de, di nav rêxistinên siyasî yên kurd de fikr û ramanên pêdivîya yekîtiya siyasî, xwe bêtir ferz kirîye û ji bona vê yekê hewldan û xebata hevgirtina rêxistinên siyasî yên kurd destpêkirîye. Di encama ev xebat û hewldanan de roja 26/10/2011 li bajarê Qamişlo bi beşdarbûna nûnerên 10 partîyan û kesayetîyên serbixwe û hin hevkarîyên ciwanan **“Kongreya Niştimanî ya Kurdî li Sûriyê (ENKS)”** hate girêdan. Di Kongirê de mijarên ku li ser gotûbêj hate kirin û biryar hate girtin, di roja 27/10/2011ê de hatin ragihandin. ENKSê, daxwaza “mafê çarenûsî ji bo miletê kurd li Sûriyê”, wek bingehe siyaseta xwe dîyarkirin.

Piştî damezirandina Encûmena Niştimanî ya Kurd li Sûriyê (ENKS), ji bo berfirehkirin û beşdariya rêxistinên mayî û şexsiyetên kurdên dîasporayê, civîna duyemîn a Encûmena Niştimanî, di bin çavdêriya serokê Hikumeta Federal a Kurdistanê Mesud Barzanî de roja 28-29ê qanûna 2011 li Hewlêrê hate girêdan. Di civîna Hewlêrê de, derbare armanca siyasî ya ENKSê de guhartinek jî hate kirin: Di civîna yekemîna a Qamişloyê de ji bo çareserîya mesela kurd li Sûriyê “mafê çarenûsî” hatibû pejirandin; lêbelê di civîna Hewlêrê de, li şûna “mafê çarenûsî”, gotina “mafê di çarçoveya peymanên navneteweyî de” hatiye pejirandin. Lê em dikarin bêjin êdî piranîya rêxistinên nav ENKSê “federalî”, wek çareserîya herî durîst û munasib dibînin.

Di nav koma kurdên li Sûriyê de ji xeynê ENKSê, gelek grubên cûda yên hevrêziyên ciwanên kurd hene. Grubên di bin sîwana **Tev-Demê** de, ji rêxistinên nêzîkê PKK/PYD pêk hatine. Yekîtiya Hêzên Demokrat jî, ji pênc grubên cûda pêkhatiye. Ji bo yekrêzî û yek helwestîya piranîya van

rêxistinên bi zixt û teşwîqa serok Barzanî, bi taybetî jî di navbera ENKS û Encûmena Gel de, çendek hevdîtin çêbûn û di dawîya van hevdîtinan de, di navbera herdu alîyan de 14yê Hezîrana 2012 de li Hewlêrê protokolek hevkarîyê hatiye îmzakirin.

Piştî îmzakirina vî protokolê, tiştê cîbicîkirî û gava pratîk a herî berbiçav damezirandina “Desteya Bilind” bû. Endamên desteya bilind 10 kes bûn; 5 ji wan endamên ENKSê û pêncên din jî endamên PYDê bûn. Piştî îmzakirina Peymana Hewlêrê, divîya di navbera du hefteyan de hemû bendên peymanê bihatana tetbîqkirin. Lêbelê ji xeynê damezirandina navê “Desteya Bilind”, bendên din ji aliye PYDê ve nehatin tetbîqkirin. Piştî yekemîn Peymana Hewlêrê, duyemîn Peymana Hewlêrê jî çêbû û ya paşîyê jî Peymana Dihokê çêbû. Hezar mixabin pêdivîya yek peymanê jî nehate bicîanîn. Wekî her caran PYD, li ser maseyê dibêje belê û paşê pêdivîya belê nayîne cî. Bêguman di vê pêvajoyê de hinek kêmasî û lawazîyên nava ENKSê jî hebûn. Dawîyê divê em vê xetnakîyê bibînin; rewş û bûyerên wisa didin xuyakirin ku li rojavayê Kurdistanê, di navbera hêzên siyasî yên kurd de lihevhatin û hevrêziyek siyasî çênebe, dawîyê ihtimala şerekî navxweyî yê di navbera PYD û rêxistinên di nav ENKSê de li ber derî ye.

Wekî li jorê jî hate dîyarkirin, sebeb û cûdayî çî dibin bila bibe, mileta kurd li rojavayê Kurdistan ji pêvajoyek dîrokî derbas dibe. Divê hemû alîyên siyasî yên kurd, di warê siyasî de helwest û daxwazên xwe zelaltir bikin û di warê leşkerî de jî di bin serokatîya siyasî ya Desteya Bilind de hêz û rêza xwe bikin yek. Ji bo serkevtin û bidestxistina mafê neteweyî yên mileta kurd, yekhelwest û yekrêziya hêz û partiyên kurdan, mesuliyetîyek netewî û dîrokî ye.

Ger em vegerin li ser rewşa îro ya rojavayê Kurdistanê û Sûriyê, bi taybetî jî

rewşa piştî destpêkirina operasyona xeta Azez-Cerablûsê, dubarebûna polîtîkayek kevnare derdikeve pêşiya me. Di sala 1963ê de piştî ku Baasîyan desthilatdarî bi dest xistin, li ser bingeha şovenîzm û nijadperestiya erebî li hemberê kurdên li Sûriyeyê polîtîkayêke dijwar a erebkirinê cîbicî kirin. Xaka kurdan bi zorê ji wan hate girtin, eşîrên çekdar ên ereb li vê derê hatin bicîkirin û xwestin li seranserê sînorê Tirkîyê “Kemera Erebi” çêbikin. Rejîma Baasê, ji wê rojê ve hetanî îro polîtîkayên xwe yê erebkirinê domandine. Dema ku Rejîma Baas politikaya pêkanîna “kemera erebî” cîbicî dikir, rêvebirên dewleta Tirkîyê tu reaksiyonek nîşan nedidan. Îro têkçûna polîtîkaya Baasê û ihtimala hevghandina cografya rojavayê Kurdistanê hatîye rojevê, Tirkîye bi munasebeta PYD/YPGê dixwaze pêşî li hevghandina erdê rojavayê Kurdistanê bigre. Ji bo vê yekê, bi tevî Artêşa Azad a Sûriyê operasyona Mertala Firatê daye destpêkirin.

Operasyona Azez-Cerablûsê, pêşilêgirtina têkçûna sîyaseta “Kemera Erebi” ye

Sê hefte li ser destpêkirina operasyona Mertala Firatê derbas bû, artêşa Tirkîyê di demeke kurt de bi tevî Artêşa Azad a Sûriyê herêmek berfireyîya wê 95 km û kûrariya wê jî 15-20 km ji bi kontrola DAIŞê derxistin û girtin bin konterola xwe. Di vê pêşkevtinê de, di navbera hêzên leşkerî yê Tirkîye û DAIŞê de pevçûneke girîng çênebû. Bi serkevtina vê operasyonê, xeta Azez-Cerablûsê gihaşte hev û sînorê Tirkîyê bi DAIŞê re nema. Bi tevî vê operasyonê, dewleta Tirkîyê rasterast tevî şerê Sûriyê bû û pêre jî munaqeseyên nû dest pêkirin: Gelo ev operasyon bi bê erêkirina DYA çêbûye? Ji aliyê din ve jî bi bê erêkirina Rusya, Îran û Suriyeyê çêbûye yan bi îradeya xweser a Tirkîyê çêbûye? Tirkîye bi kûrariyê ve, kare seha operasyonê çiqas

berfireh bike? Ev bûyer dê Tirkîyê bikêşîne ber bi herêmên hundirê Sûriyê ve, bi taybetî jî ber bi Helep û Reqayê ve? Ku Tirkîye pêde biçe dê vegera wî çawa be? Û wd. Gelek pirsên din jî karin bîne pirsîn.

Ji bo bersivandina van pirsan, pîrr bi kurtayî be jî divê em li rewşa hêzên navneteweyî û dewletên herêmî binêrin. Di herêma de ji aliyê ve bi pêşengîya DYAyê, Brîtanya, Almanya, Fransa û Erebstana Siûdî û wd. jî şestî zêdetir dewlet di vê cepheyê de berhev bûne. Ev cephe, vê gavê stratejîya xwe bi hêza hewayî û yekîneyên taybet, bi piştgirîkirina hêzên herêmî yê hevkarên xwe, bi taybetî jî bi HDS li seha şer hebûna xwe didomînin. Tirkîye jî bi awayek fermî di nava vê cephe de ye û hêza hewayîya vê cepheyê, di operasyona Mertala Firatê de piştgirîya Tirkîyê dike. Ji aliyê din ve jî bi pêşengîya Rusyayê, Îran, Sûriye, Iraq û Hîzballah wek hevpeymanên stratejîk ên Sûriyê, bi hemû hêza xwe ve parastina rejîma Baas a Sûriyê dikin. Bi taybetî Îran, meseleya dahatûya (pêşeroja) rejîma Sûriyê, ji ber stratejîya xwe ya li herêma, wek mesela hebûn û tunebûnê dibîne. Ji ber vê yekê rasterast bi awayekî aktîf piştgirîya rejîma Baasê dike. Bi tevî hemû nakokiyên navbera Sûriye û Iraqê, ji ber tesîr û giraniya Îranê, hukumeta Şîî ya Iraqê jî, ji aliyê aborî û lojîstîkê ve piştgirîyeke girîng dide rejîma Baas a Sûriyê. Ji xeynî dewletên navborî, ji sedî zêdetir grubên çekdar ên gîrr û hûr hene. Di vê rewşa mewcud de, di navbera Îran, Tirkîye û Sûriyê de ji xeynî meseleya kurd û Kurdistanê ti zemîneke din nîne ku van dewletan bi tevî nakokiyên xwe ve bîne ber hev.

Dema ku operasyona Mertala Firatê li ser vî hêz û mêzîna navdewletî û herêmî bête nirxandin; bêyî erêkirina DYA, Rusya û Sûriyeyê ne mimkune Tirkîye bi serê xwe dest bi vê operasyonê bike. DYAyê ji berê ve dixwaze Tirkîye li hemberê

DAIŞê muhafa sînorên xwe bike û rê li ber çûnûhatina DAIŞê bigre. Di vê çarçoveyê de, li gor daxuyanîyên ku ji alîyê rayedarên DYAyê ve hatine dayin, di rewşa memcud de Türkiye dikare operasyonê 20-25 km bi kûrayî bibe. Eger Türkiye bixwaze El Bab û Minbîcê bigire û berê xwe bide herêmên di bin destê HSDyê de, nebawerim ku DYA û hevpeymanên wê vê yekê qebûl bikin. Rusya jî naxwaze Türkiye ber bi El Bab û başûrê wê ve biçê û rewşa Helebê ji bo rejîma Sûriyê bixe xetiriyê. Digel vê yekê, Rusya bi pêşvekirina vê operasyonê, dixwaze ji alîyek ve binge ha lihevhatina piştî daxistina balafirê xweş bike û di sehayê de helwesta Türkiye bibîne, ji alîyê din ve jî Turkiyeyê wek helqeyek lawaz a NATOyê biceribîne. Dema ku Türkiye berdewamîya rejîma Baas û desthilatdariya Beşar Esed qebûl bike û zêde têkilê nava Sûriyê nebe, ji alîyê Îranê ve jî tengasiyek girîng dernakeve.

Dema em ji alîyê siyaseta û armanca Türkiye ve li operasyona Mertala Firatê binêrin; ji alîyê ewlekarî ve pêşîlgirtina êrîşên DAIŞê û parastina welatîyên sîvîl girîng e û divê ji bo vê tevdiir bêne girtin. Lêbelê ji daxuyanîyên siyasîyan û gengeşeyên rayagîştî wisa tê fêmkirin ku armanca sereke ya siyaseta Türkiye, pêşîlgirtina hevgerandina û yekparebûna cografya rojavayê Kurdistanê ye. Ji bo veşartina vê aramcê jî peyvên wekî “dewleta PKK/PYDê”, “korîdora terore” yan jî “koridora PYDê” û wd. tene bikaranîn. Bêguman em jî zordestî,

monopol û terora PYDê ya li ser kurdên ne ji wan û hemû alîyên din, ji Türkiye bêtir şermezar dîkin û vê yekê rast nabînin. Lêbelê dijîtiya van polîtîkayên PYDê û dijberîya mafê rewşa yê mileta kurd du tiştên cûda ne. Dema ku Rejîma Baasê bi zorê kurd ji erd û warê wan derdixistin, rêvebirên Türkiye deng ji xwe nedanîn. Îro sebeb çî dibe bila bibe, parastina encamên politikaya Baasî û paşvegerandina rewşa berê ya Sûriyê nerast e û nemimkun e jî. Bi tevê wê, ku Türkiye bixwaze operasyonê bigehîne sînorên Helebê û tevlî operasyonên xelaskirina Reqayê jî bibe, bawer dikim hêzên navneteweyî yên di herêmê de, dê rê li ber hewldanekî wisa bigrin. Lewra qedera Helebê, dahatûya Sûriyê diyar dike. Ji ber vê yekê dê rê nedin Türkiye, ger rê li ber neyê girtin jî, dê çûyina wê wekî vegara wê nebe.

Di dawiyê de, divê rewşa nû ya Rojhelata Navîn rast bête xwendin. Sûriye helqeyeke pîrr girîng a statûqoya herêmê ye û nemimkun e wek berê bimîne. Di vê pêvajoyê de, carina alîyê dewletên herêmî û hin grûbên çekdar biguhere jî, dahatûya Sûriyê dê li gor lihevhatina cepheya DYA û Rusyayê çareser bibe. Li gor daxuyanîya alîyan û pêdaçûna rewşê, Sûriyeya paşerojê, bi kêmanî dê li ser sê herêman parve bibe û ji wan yek jî herêma Kurdistanê ye. Bêguman ew Kurdistan, dê ne Kurdistanê PKK/PYDê be, dê Kurdistanêk pîrrdeng û pîrreng be.

**Lêkolîner, Nivîskar*

Bütün mesele, ahlaki zeminde kalmak ya da kalmamak

Bayram BOZYEL

Herkesi bir süre, bazılarını her zaman kandırabilirsiniz, ama herkesi her zaman kandıramazsınız. Abraham Lincoln

Siyaset kamuya ait bir alandır. Siyasi faaliyet son tahlilde bir kamu hizmetidir. Siyasal alanda faaliyet yürütenler kamuoyunun gözetimi altındadır. Yaptıkları her iş kamuoyuna açıktır, açık olmak zorundadır. Yaptıkları işin niteliğine göre kamuoyunun eleştirisini de alırlar takdirini de.

Siyaset aynı zamanda taraf olmak meselesidir. Siyasete yer almak bir tarafta saf tutmaktır. Bir tarafta olmak ise başka tarafların karşısında olmak anlamına gelir. Bu nedenle siyasette yaptığınız işten, yürüttüğünüz mücadeleden bazılarının rahatsız olması, hatta zarar görmesi doğaldır. Çünkü siyasi mücadele son tahlilde bir güç ve iktidar mücadelesidir. Bazılarının haksız bir biçimde, zor ve hileyle ele geçirdiği iktidar alanlarını yıkıp, yerine adil, demokratik ve eşitlikçi bir iktidar kurmak istersiniz. Böyle

bir mücadelede, söz konusu güçlerin ve kesimlerin çıkarlarına dokunduğunuz ölçüde onların tepkilerini üzerine çekersiniz.

Kürtçede bu gerçeği yansıtan ve ifade eden çarpıcı bir deyim var. “Xwelî li wî se-riyî ku heft serî jê neacizin.” Mealen Türkçesi şu; birilerini rahatsız edecek kadar bir etkisi olmayana yazıklar olsun.

Özetle siyasal mücadeleye soyunanların toplumdan saygı ve takdir alması ne kadar doğalsa, karşıtlarının fiziki ve psikolojik saldırılarına; her türden yalan, karalama ve çarpıtmalarına da hazır olması gerekir.

Buraya kadar sorun yok.

Sorun, karşıtlarınızdan gelen saldırılar değil; en yakınınızda kilerden, yıllarca birlikte yürüdüğünüz kişilerden gelen çirkin ve seviyesiz iftiralardır.

Bir zamandan beri, geçmişte PSK ve HAK-PAR’da birlikte yürüdüğüm bazı kişilerin, özellikle de PSK’nin 10. Kongresi’nde aldığı legalleşme kararından sonra, bana karşı alttan alta ve ahlaksızca bir kampanya

yürüttüklerine ilişkin duyumlar alıyor, ürettikleri asılsız iddiaların üçüncü şahıslar eliyle sosyal medyaya taşınmasına tanık oluyorum. Güya ben, 12 Haziran 2011 genel seçimlerinde Genel Başkanı olduğum HAK-PAR'ı bir milletvekilliğine satmaya kalkışmışım.

Ahlaksızlığın bu kadarına pes doğrusu!

Böylesi mesnetsiz bir iddiayı yalanlamaya çabalayacak değilim elbette. Olmayan bir şeyin olmadığını ispatlamaya kalkışmak abesle iştigal olur. Hukukun evrensel bir kuralı var, iddia sahibi; iddiasını ispatlamakla yükümlüdür. Eğer kanıtlayamıyorsa iftiracının tekidir.

Söz konusu kişiler gerçekte neyin ne olduğunun farkındalar. Bana ilişkin iletri sürdükleri şeylerin basbayağı ve çirkef bir iftira olduğunu kendileri de biliyorlar. Bunun için de iddialarını açık seçik bir biçimde, herkesin önünde konuşmuyor, tartışmıyorlar. Tersine bu işi, gizli saklı köşelerde, mürit ayinlerinde, kulaktan kulağa yayılan dedikodular biçiminde yapıyorlar.

Amaç şu, çamur at izi kalsın, çoğu söylediklerine inanmasa da bir kaç kişinin kafasında tereddütler oluşsun istiyorlar. Bu yaklaşımın ne kadar zavalıca bir şey olduğunu söylememe gerek yok.

Ortaya attıkları yalanın daha iyi anlaşılması bakımından geçmişe şöyle bir dönüp bakalım.

Bakin, benim HAK-PAR'ı sattığım iddia edilen seçim, 12 Haziran 2011 tarihinde yapılıyor. Bu tarihten HAK-PAR'ın 5. Kongresi'nin yapıldığı 04 Kasım 2012 tarihine kadar tam bir buçuk yıl geçiyor. Bu süre boyunca parti organları onlarca kez toplanıyor, gündemindeki sorunları tartışıyor, kararlar alıyor. Ancak bu toplantıların hiç birinde benim HAK-PAR'ı sattığıma ilişkin tek bir söz edilmiyor. İlginç değil mi?

04 Kasım 2012 tarihinde HAK-

PAR'ın 5. Kongresi yapıldı. Bu kongrede parti tüzüğü gereği, benim iki dönem Genel Başkanlık sürem son buldu ve Kongre yeni organlarını seçti. Her kongrede olduğu gibi 5. Kongre'de de partinin gündeminde ne varsa konuşuldu. Ancak bu kongrede benim HAK-PAR'ı sattığıma dair tek bir söz geçmedi. Neden? Oysa son dönemde bana karşı itibarsızlaştırma kampanyası yürütenlerin hemen hepsi 5. Kongre'de hazırıldılar. Ne hikmetse o gün bu konuda tek bir söz etmeyenlerin (olmayan bir şeyden söz etmeleri mümkün olmazdı zaten), PSK 10. Kongresi'nin aldığı legalleşme kararından hemen sonra benim HAK-PAR'ı sattığımı keşfetmeleri tesadüf değil!

Ortadaki tutarsızlık ve ikiyüzlülüğü ortaya koymak bakımından altı çizilmesi gereken bir nokta daha var. Bugün bana ve elbette bir bütün olarak PSK'ye karşı karalama kampanyası yürütenlerin birçoğu 5. Kongre'de seçilen yeni yönetimde yer aldılar. O dönemde benim düşüncem, kendimle ilgili bazı nedenlerle, yeni yönetimde yer almamaktı. Ne var ki dönemin Genel Başkan adayı ve parti yöneticilerinin ısrarı sonucunda PM ve Başkanlık Kurulu'nda görev almayı kabul ettim. 6. Kongre'ye kadar da iki yıl boyunca Genel Başkan Yardımcılığı görevini yürüttüm.

Şimdi, işi gücü yalan ve dedikodu olan bu iftiracılara sormak gerekir.

Bir; HAK-PAR'ı bir vekillige satmaya kalkışan bir kişiyle neden parti yönetiminde iki yıl boyunca birlikte yer aldınız?

İki, bu iki yıl boyunca HAK-PAR'ı bir vekillige satan adamdan neden tek bir hesap sormadınız?

Gerçekte ise o dönemde HAK-PAR'da böyle bir iddianın lafı bile yoktu, her şey doğal mecrasında bir biçimde yürüyordu. Ta ki PSK 10. Kongre'de legalleşme kararı alıncaya kadar.

Hem suçlu, hem pişkin ve saldırgan

Sorun, yukarıda dediğim gibi PSK'nin 10. Kongresi'nde aldığı legalleşme kararıyla başladı. PSK, yıllardır gündeminde olan legalleşme tartışmasını, 10. Kongresinde nihayet sonuçlandırmış ve legale çıkma kararı almıştı. Bugün bana ve PSK kadrolarına karşı insafsız bir karalama kampanyası yürütenler açıkça PSK'nin 10. Kongre kararına uymadılar. Uymamakla kalmayıp bu kararın hayata geçmemesi için her türlü yola başvurdular. Fırsatçı bir anlayışla yönetiminde oldukları legal partiyi, 40 yıllık partileri PSK'ye karşı kullandılar.

Söz konusu kişiler PSK'den açıkça ayrılıp dürüstçe istifa yolunu da seçmediler. Bunun yerine, PSK'nin Kongre kararını hükümsüz bırakmak için her yolu denediler, partili olmanın bütün değerlerini ayaklar altına aldılar. İlk önce 10. Kongre'de bir legalleşme kararının olmadığını söylediler, olanın MK tarafından sonradan yazıldığını yaydılar. Bu da olmayınca bu kez kararları kendilerine yontmaya çalıştılar. İş 10. Kongre'nin meşruiyetini tartışmaya kadar vardırıdılar.

Bütün bunlar PSK tüzüğüne (hukukuna) göre suçtu, bir parti suçuydu. Böyle olduğu için de bu suçu işleyenlerin bir kısmı cezalandırılarak partiden atıldı, bazıları ise kendi kaderlerine terk edildi.

İşin özü şu, 10. Kongre kararına karşı cephe alanlar, o andan itibaren PSK'yi çökertmek için ekstra mühimmata gereksinim duydular. HAK-PAR'ın satış senaryosu vs. ise o noktada üretilip piyasaya sokuldu. Üstelik üretilen sadece HAK-PAR'ın satış senaryosu da değildi. İşledikleri suçu örtmek için, PSK dâhil ne varsa hepsini satmakla itham edildik. Yavuz hırsız ev sahibini bastırır misali, gerçek yüzleri açığa çıkmasın diye çirkin saldırıların hedefi haline getirildik.

Artık şurası çok açık, gelinen aşamada kendilerinin de emeği olan PSK'ye karşı saf tutanların yapamayacakları şey yok. Çünkü bunlarda ilke, vicdan, hatır diye bir değer kalmamış.

İki çarpıtma örneği daha

Söz konusu kişilerin bana ve PSK kadrolarına dönük başvurdıkları yalan ve çarpıtmanın haddi hesabı yok. Burada bunlardan ikisine daha yer vereceğim.

Bunlardan birincisi, bizim HAK-PAR'ı bırakıp gidip bir başka partiyi (PSK'yi) kurduğumuza ilişkindir. Bu iddianın gerçeği tepetaklak eden bir çarpıtma olduğu açıktır.

Gerçekte bizim gidip PSK'yi kurduğumuz yok, tersine biz hep ordaydık. HAK-PAR kurulmadan önceki süreçte (HEP, DEP, DDP, DBP döneminde) de biz PSK'deydik, HAK-PAR kurulduğunda ve biz oraya üye veya yönetici olduğumuzda da PSK'deydik. PSK'nin kendisi legale çıktığı andan itibaren artık ayrı bir legal partiye ihtiyaç kalmayınca ve HAK-PAR'daki varlık nedenimiz ortadan kalkınca bu partiden ayrıldık. Ayrılışımızın gerekçesini de kamuoyu ile açık seçik bir biçimde paylaştık. (<http://www.ilkehaber.com/yazi/psk-hak-par-iliskisinde-gelinen-nokta-14663.htm>)

O halde bu çarpıtmayı piyasa sürenlerin amacı ne? Amaç şu; "Asıl siz PSK'den neden ayrıldınız?" sorusunun önünü kesmek. Çünkü bunlara göre en iyi savunma saldırıdır. "Ortalığı öylesine toza duman katacak, her türlü algı operasyonuna başvuracaksın ki, gerçekle yüzleşme sırası sana gelmesin."

Oysa PSK-HAK-PAR ilişkisinde gelinen sürecin gerçek sorusu şudur. "Düne kadar PSK'ye yöneticilik yapanlar, hatta onun Genel Sekreterliği ve Genel Sekreter Yardımcılığı'nda bulunanlar, neden PSK'den

ayrıldılar?” “PSK’nin projesi olan HAK-PAR’ı neden PSK’ye karşı kullandılar?”

Bu sorunun yanıtı orta yerde duruyor. PSK’nin 20-30 yıl yöneticiliğini yapanlar, ne oldu da partilerinden ayrıldılar? Söz konusu kişilerin, ayrılma gerekçelerini hem üyesi ve yöneticisi oldukları partilerine hem de kamuoyuna açıklamak gibi sorumlulukları yok mu? 30-40 yıl boyunca üyesi olunan bir partiden, hiç üyesi olunmamış gibi, sihirbazın el çabukluğu marifeti ile ayrılmak hangi siyaset etiğine uygun düşer?

Söz konusu kişilerin, oynadıkları talih-siz misyonu örtmek için başvurdukları bir argüman da PSK’nin 10. Kongresindeki legalleşme kararında geçen “bütünlüklü legale geçiş” ifadesidir.

Burada da hem bir çarpıtma niyeti hem de bir köylü kurnazlığı söz konusu. Kararın bir bölümünü, kararın bütününden kopartıp PSK yönetimini karalamak için kurnaz bir biçimde kullanma gayreti var.

Bu konudaki çarpıtma ve kurnazlığı ortaya çıkartmak için bir kez daha Kongre Kararı’na bakmakta fayda var. (Kararın bütünü için; <http://www.rojawelat.net/psk/psk-kurdistan-sosyalist-partisi-10-kongre-kararlari-h1536.html>)

PSK 10. Kongresinin “Legalleşme hakkında” başlıklı kararının ilk maddesi;

“1. Kürdistan Sosyalist Partisi’nin legalleşmesine,” diye başlar. Ardından bu legalleşmenin “bütünlüklü bir biçimde gerçekleşmesine” vurgu yapar. Ve devamla legalleşme kararının hayata geçirilmesi için ilgili organlara ve üyelere düşen görevleri sıralar...

“7. Legalleşme kararının hayata geçirilmesi için **Partinin bütün organ ve üyelerinin seferber edilmesine,**

“8. Legalleşme kararının hayata geçirilmesi bakımından, var olan legal partinin adına "Kürdistan" kelimesinin eklenmesi-ne, bunun için **PSK’nin bütün organ ve**

üyelerinin gerekli çabayı göstermesine,

“9. Legal parti ile bütünleşme sürecinin başarısızlığı halinde, PSK’nin kendi adıyla legale çıkması da dâhil, tüm diğer seçeneklerin hayata geçirilmesinde **bütün organ ve üyelerin seferber edilmesine...**” (Metnin vurgulanan kısımlarını tarafımdan koyulaştırıldı. BB)

Dikkat edilirse legalleşme kararının bütün bentlerinde, “partinin bütün organ ve üyelerinin seferber edilmesine” vurgu yapılıyor. Çünkü bir partinin bütün organ ve üyelerinin arkasında durmadığı ve hayata geçirilmesi için seferber olmadığı bir kararın hayata geçirilemeyeceğini söylemeye gerek yok. Söz konusu olan 40 yıl boyunca illegal koşullarda faaliyet yürüten bir partinin legalleşmesine ilişkin karar olunca, burada “bütün organ ve üyelerin seferber edilmesi” ilkesinin ne kadar önem kazandığını söylemeye gerek yok.

Şimdi bir daha geçmişe dönüp sürecin nasıl işlediğine bakalım.

PSK Kongresi, partinin legalleşmesine karar veriyor. Legalleşmenin bütünlüklü gerçekleşmesinin altını çiziyor. Bunun için bütün organ ve üyeleri seferberliğe davet ediyor.

Her şey çok açık, kafa karıştırıcı hiçbir nokta yok.

Artık sıra kongre kararlarını hayata geçirmeye geliyor.

Tam o noktada partinin bazı üyeleri, Kongre’nin yukarıda altı çizilen kararının hiçbir gereğini yerine getirmiyor, ardından da “Bak bak legalleşme kararı bütünlüklü gerçekleşmedi” diye ortalığa düşüp kurnazca feryat figan ediyor.

Ne müthiş bir şark kurnazlığı değil mi?

Oysa bu şark kurnazlığına başvuranlar, bunu yapmak yerine Kongre kararına uysa hiçbir sorun çıkmaz; partinin bütünlüğüne hiçbir halel gelmez, kongre kararı da öngörüldüğü biçimde hayat bulurdu.

Bir yandan Kongre kararına uyma, diğ er yandan da Kongre kararı hayata “bütünlüklü geçirilmedi” diye ş ikâyet et! Bununla da yetinme, karara uyanları suçla! Bu kararı hayata geçirmek için onca riski göze alanları yargıla!

Bunlar kendilerini akıllı, herkesi vicdansız ve aptal sayıyorlar.

Gelinen aş amada, PSK’nin legale geçebilmesinin onuru Kongre kararına kararlıca sahip çıkanlara, bu süreçte yaşanan hasarın vebali partinin kararına uymayanlara aittir.

Söz konusu kişiler, PSK’ye verdikleri zararlar yetmiyormuş gibi, bir de Kongre kararlarını hayata geçirenlere pişkince saldırıyorlar. Herkesi kendileri gibi Kongre kararlarını çiğnemeye davet ederek gayri ahlaki bir zemine çekmeye çalışıyorlar.

Oysa her partinin iş leyiş ilkeleri (iç hukuku), ahlaki değerleri var. İç hukuku ve ahlaki değerleri çiğnemenin bir örgütün ahengi bozulur, düzeni sarsılır. Böyle bir örgütün bütünlüğü hasar görür.

Bir partinin varlığı ve devamlılığı, onun aldığı kararlara kararlıca sahip çıkması ile yakından ilgilidir. PSK, 42 yıldır ayakta kalabildiyse eğer, bunu esas olarak aldığı kararlara sahip çıkmasına ve parti disiplininden ödün vermemesine borçludur. Bir parti, doğru karar da alabilir, yanlış kararlar da... Önemli olan karar alabilme iradesini göstermek ve aldığı kararları disiplin içinde hayata geçirmektir.

Tarih, PSK örneğinde olduğu gibi kararlılık ve disiplin içinde yürüyenlerin bütün badireleri aşarak menzile ulaştıklarının tanığıdır.

12 Haziran 2011 seçiminde gerçekte ne oldu?

Şimdi de 12 Haziran 2011 seçimlerinin neyin olup olmadığına dönelim. Özellikle genç kuşaklar için bu yararlı olabilir.

Ancak bu konuya girmeden önce

HAK-PAR’ın, 12 Haziran 2011 seçimine kadar dört seçim dönemini geçirdiğini hatırlatmam gerekir.

Bunlardan ilki, HAK-PAR’ın kuruluşundan 8 ay sonra yapılan 3 Kasım 2002 genel seçimleriydi. HAK-PAR bu seçimde Genel Başkanı Abdülmelik Fırat’ı Diyarbakır’da bağımsız aday göstermekle yetindi. Ardından 28 Mart 2004’te yerel seçimler yapıldı. Ancak HAK-PAR bu seçime katıl(a)madı. 22 Temmuz 2007 yılında genel seçimler yapıldı. HAK-PAR bu seçime de katıl(a)madı. 26 Ekim 2008 tarihinde yapılan HAK-PAR 3. Kongresinde, Genel Başkan olduğum yeni bir yönetim seçildi. Bu yönetimin yaptığı ilk işlerden biri, HAK-PAR’ı 29 Mart 2009 tarihinde yapılacak yerel seçimlere hazırlamaktı. HAK-PAR gücü ve imkânları oranında bu seçime katılıp varlık gösterdi. Bu HAK-PAR’ın parti olarak katıldığı ilk seçim oldu.

24 Ekim 2010 yılında gerçekleşen 4. Kongre’ye gelindiğinde HAK-PAR’ın Türkiye’deki saygınlığı zirvedeydi. 4. Kongre’de ben ikinci kez Genel Başkan seçildim. Bu dönemde parti olarak bütün siyasal aktörlerle yoğun bir biçimde etkileşiyor, AK Parti hükümetinin ilgili bakanları ve başbakan ile görüşüyor, bütün siyasi taraflardan yoğun bir ilgi görüyorduk. Partinin artan bu prestiji nedeniyle 2010 yılında yapılan 4. Kongreye, başta hükümet partisi olmak üzere onlarca parti ilgi göstermiş, temsilci göndermişti. İçerde ve dışarıda partinin artan etkinliğinden dolayı, 4. Kongre’de hiç olmadığı kadar renkli bir yönetim oluştu.

4. Kongreden sonra 12 Haziran seçimleri gündemimize girdi.

12 Haziran seçiminin kronolojisi

6-7 Kasım 2010. 4. Kongreden sonra toplanan ilk Parti Meclisi’nde, bir sonraki yıl yapılacak 12 Haziran 2011 genel seçim-

lerine gireceğimizi kamuoyu ile paylaştık.

18-19 Aralık 2010. Adana'da yapılan BK toplantısında, 12 Haziran'da yapılacak genel seçimlere ilişkin parti olarak yapmamız gereken hazırlıklar ve işler konuşuldu. Ayrıca seçim çalışmalarımızı organize etmek üzere (Fehmi Demir, Ümit Tektaş, Seher Erol, Reşit Deli, İbrahim Küreken'den oluşan) bir seçim komisyonu oluşturuldu.

Aynı toplantıda 12 Haziran seçimlerine ilişkin olası işbirliği-ittifak seçenekleri değerlendirildi. Yapılan değerlendirme sonunda, parti olarak herhangi bir kesime/partiye seçim işbirliği için öneri yapmama görüşü benimsendi. Ancak başka partilerden gelebilecek önerilere açık olunacağıının ve bu önerilerin değerlendirileceğinin altı çizildi.

22/23 Ocak 2011. Toplanan Parti Meclisi'nde Başkanlık Kurulu'nun seçim işbirliğine ilişkin yukarıdaki perspektifi benimsenerek karara dönüştü.

16 Şubat 2011 günü Ahmet Türk başkanlığında bir DTK heyeti, partimizi ziyaret etti. Onları Genel Başkan Yardımcılarımız Fehmi Demir, Ümit Tektaş ve Diyarbakır il başkanı Arif Sevinç'le birlikte karşıladık. Ziyarette gelen heyet, partimize şu öneriyi yaptı: 'BDP olarak bu seçimde bir Seçim Bloğu oluşturmayı düşünüyoruz. Batıdan iki Türk aydınını, bölgede ise (BDP dışından) iki Kürt şahsiyetini listelerimizde göstermek istiyoruz. Bunlardan birisini de siz önerin.' Bizden bu öneriyi değerlendirmemizi talep ettiler.

26-27 Şubat 2011'de Toplanan Başkanlık Kurulu'nda DTK-BDP önerisi değerlendirildi. BDP ve temsil ettiği çizgiye ilişkin dile getirilen kuşku, güvensizlik ve soru işaretlerine rağmen öneri reddedilmedi ve diyalogun sürdürülmesi kararlaştırıldı. Öte yandan BDP'nin 'sizden bir kişiyi listelerimizde gösterelim' yaklaşımının

silik ve yetersiz bir tutum olduğu, böyle bir yaklaşımla Kürt halkının birlik beklentisine cevap verilemeyeceği belirtildi. Getirilen önerinin nasıl geliştirileceği ve hangi biçimde bir seçim işbirliği formuna dönüştürüleceği üzerinde duruldu.

Yapılan değerlendirmelerden sonra partimizin tutumu şöyle formüle edildi.

1. Seçim işbirliği, ulusal birlik anlamına gelmez. Ancak yapılacak ilkeli ve sonuç alıcı bir seçim işbirliği, ileride oluşacak ulusal birlik çalışmaları için uygun bir zemin hazırlayabilir.

2. Yapılacak bir seçim işbirliği, ilkesel bir zemine dayanmalıdır. O nedenle bu seçimde, niçin ve hangi hedefler için bir araya geldiğimizi, parlamentoya yansımamız halinde nasıl bir yol haritası izleyeceğimizi ortaya koyan bir protokol ya da ortak deklarasyon hazırlanmalı ve kamuoyu ile paylaşılmalıdır.

3. Aday dağılımı, işbirliğinin ya da Kürt seçim bloğunun ruhuna uygun, adil, bütün tarafları belirli oranlarda yansıtabilecek tarzda olmalıdır. Bu çerçevede listelerde kazanılabilecek üç arkadaşımıza yer verilmelidir. (Kendi aramızda ise sayı konusunda esneyebileceğimizi konuştuk)

4. Öte yandan bir seçim işbirliği yaparsak, Kürtleri yakınlaştıracaksak buna uygun, yapıcı, kapsayıcı, birleştirici bir dil geliştirilmesi gerektiğini söyledik.

01. Mart 2011. Yukarıda çerçevesi belirlenen parti görüşümüz, (Genel Başkan, Genel Başkan Yardımcıları Hasan Dağtekin, Reşit Deli ile Sait Aydoğmuş'tan oluşan) bir heyet tarafından Ahmet Türk ve DTK yetkililerine iletildi. Söz konusu görüşmede, DTK-BDP heyeti bize kapsamlı bir seçim işbirliğini düşünmediklerini ve sadece bir kişiyi listelerinde sembolik olarak gösterebileceklerini ifade ettiler. Ancak bir ortak deklarasyon yayınlananın mümkün olabileceğini dile getirdiler.

01 Nisan 2016. Bu konuyu HAK-PAR Parti Meclisi'ne götürmeden önce DTK adına Ahmet Türk ve arkadaşlarıyla bir kez daha görüştük. Bu görüşmede HAK-PAR adayının Ağrı'da gösterilmesi hakkındaki görüşümüzü sordular. Konuyu bir gün sonra toplanacak Parti Meclisi'nde değerlendireceğimizi, ancak gösterilecek yerler bakımından bir sıralama düşünülürse öncelikle Diyarbakır'ı düşündüğümüzü, ikinci bir aday olursa bunun Van, üçüncü bir aday olursa bunun Ağrı olabileceğini söyledik. Bunun üzerine HAK-PAR adayını Diyarbakır'a yerleştireceklerini ifade ettiler.

2-3 Nisan 2011. Parti Meclisi'nde konu enine boyuna tartışıldı ve sonuçta BK'nun çizdiği çerçeveye bağlı kalınması benimsendi.

Bu arada DTK'nin adaylık önerisi götürdüğü KADEP Genel Başkanı Ş. Elçi ve ayrıca Leyla Zana ile de görüşmelerimiz oldu. Biz her görüşmede, partimizin uygun bir biçimde yansıdığı ve ortak bir deklarasyon ile hedeflerini ilan ettiği bir Seçim Bloku'ndan yana olduğumuzu söyledik.

Blok adayları açıklanmadan bir iki gün önce Ahmet Türk beni telefonda aradı. Bu görüşmede, HAK-PAR adayının Diyarbakır'da gösterilmesi konusu bir kez daha teyit edildi.

7 Nisan 2011. BDP seçim komisyonu toplandı, adaylıkları ve gösterilecek yerleri belirledi. Aynı gün, görüştüğümüz BDP heyeti, HAK-PAR Genel Başkanı'nın Van'dan aday gösterildiğini bize söylediler.

8 Nisan 2011. HAK-PAR Parti Meclisi Diyarbakır'da toplandı. Bu toplantıda, iki nedenle BDP'nin HAK-PAR Genel Başkanı'nı Van'da aday gösterme yaklaşımı reddedildi. Birincisi, BDP bizim görüş ve onayımızı almadan, bize rağmen Genel Başkanımıza ilişkin bir tasarrufta bulunmuştu. Bunu kabul edemezdik. İkincisi,

eğer partimiz tek bir adayla ve genel başkan düzeyinde aday olacaksa, aday gösterilecek yer, önemi ve Kürt Hareketindeki konumu nedeniyle Diyarbakır olmalıydı.

BDP'nin Van'da adaylık yaklaşımını reddettikten sonra Parti Meclisimiz, aynı toplantıda parti olarak seçime girme kararını devreye soktu.

Bu arada seçim işbirliğine dönük sürecin özetini ve aldığımız son kararın gerekçelerini "Neden Kürt Seçim Bloku oluşmadı" başlıklı bir açıklama ile kamuoyuyla paylaştık. (<http://www.ilkehaber.com/haber/hak-par-kurt-secim-blogu-neden-olusma-di-16129.htm>)

Kritik süreç

HAK-PAR açısından asıl sancılı süreç ondan sonra başladı.

10 Nisan 2011. HAK-PAR Seçim Komisyonu, Diyarbakır'da toplandı ve aday listelerimizi hazırlayarak Yüksek Seçim Kurulu'na vermek üzere Diyarbakır'dan Ankara'ya hareket etti.

11 Nisan 2011. Arkadaşlarımız evraklarımızı YSK'ye verdiler.

12 Nisan 2011. Diyarbakır adaylarımızı basına tanıttık ve "Federal çözüm şiarı" ile seçime girme kararlılığımızı kamuoyu ile paylaştık.

Birkaç gün sonra YSK, verdiğimiz aday evraklarının çoğunun eksik olduğunu bize bildirdi.

Tabi bu arada parti sitemizde yayınlanan aday listelerimiz, özellikle de yurt dışında büyük bir heyecan yaratmıştı.

14 Nisan 2011. Gültan Kışanak, Şerafettin Elçi ve birçok STK temsilcisinin içinde bulunduğu bir heyet bizi ziyarete geldi. Görüşmede gerek Gültan Kışanak gerek se Şerafettin Elçi, HAK-PAR'a yapılan yanlışlar nedeniyle özür dilediler ve oluşturdukları Seçim Bloğu'nu dışarıdan desteklememizi rica ettiler.

Aynı gün Ankara'dan Fehmi Demir ile İbrahim Küreken beni arayarak listelerimizin, evrak eksikliği nedeniyle YSK tarafından düşürülebileceğini iletiler. Sonraki iki gün gösterilen bütün çabalara rağmen eksiklikler giderilemeyince Fehmi ve İbrahim arkadaşlar seçimden çekilme dışında bir şansımızın olmadığını söylediler.

Bu durumda yapılacak iki şey vardı: Ya listelerimizin YSK tarafından düşürülmesini bekleyecektik ya da Kışanak ve Elçi'nin ziyaretlerini fırsat sayarak, BDP öncülüğündeki bağımsız adayları destekleme gerekçesiyle kendimiz listelerimizi YSK'dan çekecektik.

16 Nisan 2011. O günkü koşullarda biz ikincisini yaptık. Ankara'daki arkadaşların önerilerini dikkate alarak, bu işten yetkili Fehmi arkadaşımızın YSK'ya verdiği dilekçe ile seçimden çekildiğimizi bildirdik.

18 Nisan 2011. Beklemediğimiz bu gelişmeler yaşanmadan önce, seçim stratejimizin detaylarını belirlemek üzere, bu tarihte Başkanlık Kurulu toplantısı yapmayı kararlaştırmıştık. Bütün bu ani gelişmelerden sonra, söz konusu BK toplantısı, seçimden çekilme kararımızı gerçekleştirmeye toplantısına dönüştü.

Toplantıda konu değerlendirildi. Başkanlık Kurulumuz, Blok adaylarını desteklemek amacıyla listelerimizi YSK'dan çektiğimizi kamuoyuna iletmeyi kararlaştırdı. Bu karar bir oya karşı oy çokluğu ile kabul edildi.

Toplantı devam ederken aynı zamanda bütün PM üyeleri ve il başkanlarını arayarak karşı karşıya bulunduğumuz sıkıntılı durumu ve BK'nun eğilimini onlara anlattım. Konuya ilişkin görüşlerini sordum. Ardağım 40 kişiden 36'sı, BK'nun bağımsız adayları destekleme yönündeki eğilimini benimsediğini ifade etti.

Bunun üzerine, basına yaptığımız kısa

bir açıklama ile "BDP öncülüğündeki bağımsız adayları desteklemek amacıyla seçimden çekildiğimizi" kamuoyuna duyurduk.

18 Nisan 2011. Toplanan Başkanlık Kurulu toplantısında partinin seçime katılamamasından kaynaklanan sorumluluk kabul edildi. Hızlı bir şekilde il örgütleri gezilerek bu durum onlarla baştan sona konuşuldu.

HAK-PAR açısından 12 Haziran seçim sürecini genel hatlarıyla bu şekilde özetlemek mümkün.

Sonuç

Bu konuyu bitirirken kısaca birkaç belirlemede bulunmak isterim.

1. 12 Haziran 2011 seçimlerinde DTK/BDP ile yürütülen ittifak çalışmalarında bizim açımızdan hiçbir yanlışlık yoktu. DTK/BDP'den bize bir öneri geldi. Biz de o öneriyi tartıştık ve sonuçta anlaşılmadık. Bunda yadırganacak hiçbir şey yok.

2. Bizim eksikliğimiz, adaylarımızın evraklarını eksiksiz toplayamamak ve partiyi seçime sokmamaktı. Seçim Komisyonu'muzun bütün çabalarına rağmen bunu gerçekleştiremedik. Buna rağmen parti yönetimi olarak, bu eksikliklerden dolayı tabanımızı, il başkanlarımızı suçlamak yerine, bu işin sorumluluğunu medeni bir şekilde kabul ettik ve bu durumu parti tabanı ile paylaştık.

3. Seçime girme hakkımızı kaybettikten sonra, o günün koşullarında BDP öncülüğündeki adayları desteklememiz doğru bir tavidir. Bu tavrımız, Kürdistan'da kitlelerle ilişki kurmamızı kolaylaştırdı. Kürt siyasi aktörleri arasındaki kutuplaştırıcı ortamı yumuşattı ve bir diyalog iklimi oluşturdu. Bu tavrımızdan sonra, ilk kez bütün Kürt kesimlerin katılımıyla ortak işler yapıldı; Türkiye'de Kürdistan Konferansı ile Ortak Akıl Toplantısı gerçekleşti.

Kürdistan'ın dört parçasından katılımın gerçekleştiği, Gençlik ve Kadın Konferansları yapıldı. Söz gelimi Kürtlerin yeni anayasadan beklentilerine ilişkin ortak bir tutum belgesi yayınlandı.

4. Öte yandan bu durumun tabanımızda, özellikle de yurt dışında belli bir burukluğa yol açtığı bir gerçektir. Buna karşın bu kararımız, geniş yurtsever kitlede de büyük sempatiyle karşılandı. (Detaylı bilgi için İletişim'de çıkan "Türbülans, Değişim sınavında Kürtler ve Türkler" kitabına bakılabilir).

Evet, söz konusu dönem bir yönüyle geride kalmış olabilir, ancak o döneme ilişkin bütün toplantı ve görüşmelerin tutanakları hala mevcut. Dönemin BK ve PM üyeleri hayatta. O nedenle bu döneme ilişkin gerçekleri karartmak sanıldığı kadar kolay değil.

Ama yine de bu döneme ilişkin farklı değerlendirmeler yapılabilir, başka sonuçlara ulaşılabilir. Yeter ki gerçeklere karşı dürüst davranılsın, atılacak her adımda, söylenecek her sözde ahlaki zemin korunsun.

Çapemeniya kurdî

Ahmet KANÎ (*)

Bêjeya “çapemenî”yê xwedî wateyeke berfireh e. Em dikarin bibêjin ku ji rojnamegeriya kurdî bigire heta televîzyonkariya kurdî gelek beşên cuda yên çapkiri û dîtbarî di bin vê bêjeyê de cihê xwe digirin. Ji bêjeya “kurdî” mebesta me zimanê kurdî ye ku îro bi çar (Kurmancî, Soranî, Kirmanckî û Hewramî) diyalektên xwe yên zindî çapemenîyek rengîn pêşkêşê civata kurdan dike. Bi tevî vê zindîbûna zimanê kurdî jî hê çapemeniya kurdî bi taybetî jî li Bakurê Kurdistanê ji hêla zimanî ve lewaz e, piranîya nûçeyan ji zimanê tirkî tene wergerandin, ev rewş jî li ser zimanê kurdî karîgerîyek neyînî pêk tîne.

Ez dixwazim di vê nivîsa xwe de li ser diroka çapemeniya kurdî û zorûzilma li ser çapemeniya kurdî rawestim. Bo ku em bi kurtî agahî di derbarê diroka çapemeniya kurdî de bidin, pêwîstî bi gelek çavkanîyan heye. Em dikarin bibêjin ku îro êdî çavkanîyên me yên ji xebatên tezên master û dîktorayê ku bi metodeke zanistî tene amade-

kirin, pêk tên gelek hene. Em ê sûdê ji van çavkanîyên birûmet bigirin.

Wek gelek karên kurdan ên di qada modernîteya derengmayî de, karê çapemeniya kurdî jî gelek dereng dest pê kiriye. Mînaka pêşîn a çapkirina pirtûkên kurdî em karin bibêjin ku Dîwana Mewlana Xalidê Şarezorî ye ku di sala 1844an de li Suleymanîyê hatiye çapkirinê. Ev helbestên vê Dîwanê jî piranîya wan bi farisî ne. Bi zimanê kurdî di vê Dîwanê de helbest gelek in. Bi erebî jî çend helbest tê de hene.

Min ji gelek kesan bihîstîye ku dibêjin di serdema Împaratoriya Osmanî de bi zimanê kurdî weşangerî serbest bûye. Ev ji bo çapemeniya kurdî ne rast e. Wek mînak di sala 1892yan de berhemek bi navê “el-Hediyyetu 'l- Hemîdiyye Fî'l-luxetî 'l -Kurdiyye” ji aliyê Yusuf Zîyaedîn Paşayê ku wê serdemê Qaymeqamê Mûtîkîya Bedlîsê bûye, ve hatiye çapkirin. Ev berhem ji du beşan pêk hatiye, kurte beşek li ser rêzimana kurdî bûye û ya dî jî ferhengê bi kurdî

erebî bûye. Bi tevî ku ev berhem bo Siltan Evdilhemîd hatîye dîyarîkirin jî dîsa jî hatîye qedexekirin û topkirin.

Di destpêka rojnamegerîya kurdî de, rojnameya Kurdistanê ku rojnameya pêşîn bi kurdî ye, di 22ê Nîsana 1898an de, li derveyê welat, li Qahîreyê, ji alîyê Mîqdad Mîdhet Bedirxan ve hatîye amadekirin û weşandin. Ev roja 22ê Nîsanê êdî li hemû cihên ku rojnamegerên kurdî lê dijîn wek roja rojnamegerîya kurdî tê pîrozkirin. Heşt roj piştî rojnameya Kurdistanê tê weşandin, Siltan Evdilhemîd, di 30ê Nîsanê de fermana qedexekirina rojnameya Kurdistanê ji hemû walîyan re dişîne, bi taybetî jî ji walîyê bajarên ku kurdî lê dijîn û ji walîyê bajarên li perava Deryaspî ku pêşîya rojnameyên bi keştîyan têne şandin bête girtin.¹ Rêveberên Împaratorîya Osmanî bi qedexekirina rojnameya Kurdistanê jî ranewestîyane, bo ku xwedîyê rojnameya Kurdistanê Mîqdad Mîdhet Bedirxan bi zorê bînin Stenbolê û bi vî awayî weşana rojnameya Kurdistanê bidin rawestandîna zilmûzora li ser malbata bedirxanîyan, bi taybet jî li ser Emîn Ali Bedirxanê ku bavê Mîr Celadet û Kamuran Bedirxan e, domandine. Ev astengiyên ku me li jorê pêşkêş kirin jî nişan didin ku ji destpêkê heta îro çapemeniya kurdî her bi qedexeyan re rûbirû maye.

Çapemeniya kurdî wek tîyê avê ku li avê digere, her çavdêrî li asoyên ku bayê azadîyê jê rabûye kiriye. Di dewra Împaratorîya Osmanî de, bi taybetî jî piştî meşrûtiyeta duyem pêlek geş di çapemenîya kurdî de radibe, li Stenbolê û Amedê çapemeniya kurdî geş dibe. Geşedana herî xurt di salên 1913-1919an de, bi damezrandina komeleyên kurdan re rû dide. Bi tenê Cemîyeta Tealîya Kurdistanê kovar û rojnameyên wek Kurdistan, Jîn, Serbestî û

hwd. derxistîye. Piştî Şerê Cîhanê Yekem ku tevgera Rizgarîya kurdan têk çûye û hevalbendên Cemîyeta Îtîhad û Terakî li ser mîrateya Împaratorîya Osmanî Komara Tirkîyeyê damezrandine, bi tevayî pêşîya çapemeniya kurdî girtine. Li ser vê rewşa giran dîsa rewşenbîran li derveyê welat hewl dane ku kovar û rojnameyan biweşînin.

Kurdên ku li Kafkasan bûne rojnameya Rêya Teze ku weşana xwe bi kêmanî be jî heta îro domandîye û li Rojavayê Kurdistanê jî bi rêberîya hin rewşenbîrên kurd ên wek Mîr Celadet û Kamûran Bedirxan, Zinar Silopî (Qedrî Cemîlpaşazade), Apê Osman (Osman Sebrî), Qedrî Can, Nûredîn Zaza û hwd. Kovara Hawarê, Ronahî û Roja Nû hatine weşandin. Ev her du alîyên kurdan jî weşanên xwe bi tîpên latînî kirine. Li Başûr û Rojhilatê Kurdistanê rojname, kovar û pirtûkên kurdî bi tîpên aramî hatine weşandin. Di serdema Şerê Cîhanê Duyem de ku li Rojhilatê Kurdistanê Komara Kurdistanê ya Mahabdê hatibû avakirin, gelek rojname û kovar derçûbûn. Lê mixabin ev bayê azadîyê ku çapemenîya kurdî pê geş bibû jî pir nedomand. Li her çar parçeyên welatê me bi qasî 20-25 salan çapemenîya kurdî di binê zilmûzorek giran de, di nava mirin û jîyanê de çû û hat. Di salên 1960an de, li Başûrê Kurdistanê çapemenîya kurdî hinek azadî bi dest xist û gelek rojnameyên hêja hatin weşandin. Di salên 1970yan de, li Bakurê Kurdistanê gelek rojname û kovarên kurdî hatin weşandin. Di Îlona 1980yan de, carek din çapemeniya kurdî li Bakurê Kurdistanê bi zilmûzorek mezin re rû bi rû ma û dîsa wek dewrên berê ji mecbûrî berê xwe da derveyê welat. Li derveyê welat xebatên çapemenîya kurdî berdewam kirin. Ev xe-

¹ Li gor agahiyên ku Malmîsanîj di pirtûka xwe ya bi navê “İlk Kürt Gazetesi KURDISTAN’ı Yayınlayan **Abdurrahman Bedirhan 1868-1936**” de dide, di Arşivên Osmanî yên Girêdayê Serokwezaretîyê (BOA. İ.MTZ.(05), 30/1685, Tarîx:30.04.1898) de fermana qedexekirina Rojnameya Kurdistanê bo welêt heye.(r.121)

bat bi piranî jî li Swêdê hatine kirinê û hêjî didomin.

Di roja me ya îro de rewşa çapemeniya kurdî çawa ye? Em dikarin bi rêya panela ku bi navê “Ji Raboriyê Heta Paşerojê Çapemeniya Kurd” a di 24ê Kanûna Paşîn a 2016an de, bi boneya derçûna hejmara 100. a kovara Dengê, ji aliyê berpirsîyarên vê kovarê ve hatibû lidarxistin, li bersiva vê pirsê bigerin.² Îro li Başûrê Kurdistanê, çapemeniya kurdî gihîştîye asteke payebilind. Wek ku panelîstê bi navê Ako Muhammed Gerîndeyê Giştî yê Tora Rûdawê gotiye, êdî bi dehan kanalên televîzyonên kurdan hene ku li ser satelaytê ji hemû cihanê re nûçeyan pêşkêş dikin. Li Bakurê Kurdistanê televîzyona TRTê jî bi tevî ku bingeha qanûnî nehatibe danîn jî bi teknîkeke pêşketî weşanên bi zimanê kurdî dike. Pêşkêşvaneke vê kanalê bi navê Sidar Basut panelîst bû. Panelîstên din jî Roşan Lezgînê edîtorê rojnameya Newepel û Kovara Şewçilayê ye ku weşanên bi diyalekta Kirmanckî dikin, Fehim IŞIKê rojnamevan û Suleyman Çevikê edîtorê kovara Nûbiharê bûn. Li Bakurê Kurdistanê rojnamegeriya kurdî bi qasî televîzyonkariya kurdî ne pêşketî ye. Rojnameya “Azadiya Welat” a ku rojane derdikeve bi ked û zehmeteke pir mezin weşana xwe didomîne. Lê divê em li ser hêla wê ya ku nûçeyên xwe ji rojnameyên bi tirkî digire jî rawestin. Gelek biwêjên tirkî bi awakî çewt werdigerîne kurdî. Bi tevî van kêmaniyan jî jiber ku nimûneya rojnameya rojane ye ez jê re temenek dirêj dixwazim. Piraniya rojnameyên herêmî yên bi tirkî têne weşandin jî rûpelek du rûpelên xwe bi kurdî amade dikin. Xwezî derfet hebûya meriv li beşên kurdî yên van rojnameyên herêmî xwedî derketana. Lê mixabin heta niha ev derfet bi destê me neketiye.

² <http://www.rojawelat.net/kurdistan/panela-bi-nav-jî-roboriyê-heta-paserojê-capemeniya-kurd-h1629.html>, di 13ê Îlona 2016an de hatiye dîtin.

Wek me di serê de nivîsî bû, çapemeniya kurdî bi tenê ji rojnamegerî û televîzyonkarîya kurdî pêk nayê. Her wisa hemû weşanên wêjeyî, çandî hunerî yên bi kurdî jî digire nava xwe. Îro li her çar parçeyên welatê me hejmara pirtûkên wêjeyî yên helbest, çîrok û romanên ku hatine çapkirinê ji hezaran derbas bûne. Êdî serdema ku hinek nivîskarên me yên li derveyê welat çend roman dinivîsîn û digotin em afirînerên zimanê romana kurdî ne derbas bûye. Gelek kovarên teorîk derdixin. Em nikarin navê kovarên ku bi tenê li Bakurê Kurdistanê têne weşandin di heşê xwe de bigirin. Wek mînak “Wêje û Rexne, Zarema, Nûbihar, Çirûsk, Nûdem, Deng, Bar, Parzemîn, War, Bîr û hwd.” ku bi piranî naveroka wan ji teorîya wêje, huner û rexneyê pêk tên, çend navin têne bîra meriv. Gelek weşanxaneyên kurdî hene ku bi saya nivîskar û akademîsyenên kurd, berhemên wêjeyî, hunerî, dîrokî, çandî û rexneyî ji zimanên biyanî têne wergerandin, çap dikin.

Encam

Wek me di nivîsa xwe de pêşkêş kir, pêşketin û geşedana çapemeniya kurdî raste-rast bi statuya azadiya kurdan ve girêdaye. Dema ku zilmûzora li ser civaka kurdan hinek kêr dibe çapemeniya kurd jî gur û geş dibe û bi pêş dikeve. Divê kurd li çapemeniya xwe xwedî derkevin. Xwedîderketin jî bi sendin û xwendina berhemên çapemeniya kurdî pêk tê.

Çavkanî

1-Teza masterê li Zanîngeha Artukluyê ya Mesûd Serfîraz a ku di nava weşanên Peywend de, di sala 2015an bi navê “Kurd, Kitêb, Çapxane-Weşanên Kitêbên Kurdî di Dewra Osmanîyan de (1844-1923)” li Stenbolê derçûye.

2- Dîsa teza masterê lê vê carê li Zanîngeha Marmarayê bi tirkî, ya Fetullah Kaya ku di nava Weşanên Hîvdayê de, di sala 2010an de bi navê “Kürt Basını” li Stenbolê derçûye.

3- Xebata Malmîsanij û Mahmûd Lewendî ya bi navê “Li Kurdistanê Bakur û Li Tirkîyê Rojnamegeriya Kurdî (1908-1981)” di nava weşanên Jîna Nû de, li Uppsalaya Swêdê di sala 1989an de derçûye.

4- KURDISTAN (1898-1902), rojnameya pêşîn bi kurdî, bi tîpên erebî, Amadekar: Hemîd Bedirxan, ji Weşanên Dezgey Çap û Weşana Bedirxaniyan, di sala 2006an de li Tehranê derçûye.

5- KURDISTAN (1898-1902), rojnameya pêşîn bi kurdî, Cild: 1-2, Latînzekirin û Amadekarin: M. Emîn BOZARSLAN, di nava Weşanên Dengê de, di sala 1992an de li Uppsalaya Swêdê derçûye.

6- Felat Dilgeş, KURDISTAN, di sala 1998an de, di nava Weşanên Enstîtuya Kurdî ya Stenbolê de derçû.

7- Ahmed KANÎ, Morfolojiya Kurdiya Kurmancî û Zimannasî, Berhema li ber çapê.

8- Analîza Rojnameya KURDISTANê (1898-1902), xebata teza masterê li Zanîngeha Artuk-

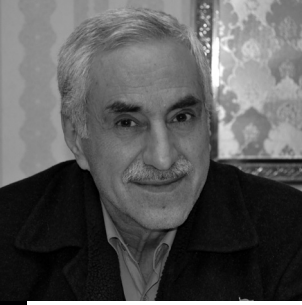
luyê.

9-Malmîsanij, İlk Kürt Gazetesi KÜRDISTAN'ı Yayınlayan Abdurrahman Bedirhan 1868-1936, Weşanên Vate, Stenbol 2011

10- <http://www.rojawelat.net/kurdistan/panela-bi-nav-jî-roboriy-heta-paseroj-capemeniya-kurd-h1629.html>,

**Ahmed KANÎ, di sala 1958an de, li gundekî Amedê ji dayik bûye. Ji zaroktiya xwe de evîndarê xwendinê ye. Ji ber vê taybetiya xwe di zaroktiyê de çî ketiye ber çavên wî her xwendîye û bûye Mamosteyê zimanê tirkî. Lê di sala 1986an de wek gelek kurdan wî jî ji tirşika Hîltona 5 Noluya Amedê temandîye. Piştî vê jî evîndariya wî ya xwendinê bi dawî nehatîye, di salên 2004-2008an de beşa Rêveberiya Giştî ya Zanîngeha Eskişehirê xelas dike û bi xwe karibiye di salên 1984-2016an de beşa Rojnamegeriyê li Zanîngeha Stenbolê xelas dike. Di xwendina Mastera Kurdî de ingirîye ji ber aliyê xwe yê rêzimanhezîyê teza bi navê “Morfolojiya Kurdiya Kurmancî” xebitîye û paşê li ser mijara “Analîza Rojnameya Kurdistanê (1898-1902)” biryara tez amadekirinê daye. Heta niha jî li ser wê tezê dixebite. Wek dilxwazek li Weqfa Îsmail BEŞÎKCÎ di rêveberiyê de dixebite.*

Savaş, barış ve Kürtler

Nuri SINIR (*)

Savaşı her toplum içinde bulunduğu koşullara göre anlamlandırır, isimlendirir. Ama genel anlamıyla savaş; “Bir toplumun başka bir topluma, isteğini kabul ettirme amacıyla tüm olanak ve gücüyle yaptığı silahlı saldırıdır.” (Halk Bilimleri Sözlüğü).

Toplum Terimleri Sözlüğüne göre savaş; Başka toplumları egemenlik altına almak veya onları sömürmek için ya da başkalarının egemenliğinden, sömürsünden kurtulmak için

İnsan topluluklarının, kümelerin giriştikleri silahlı kavgadır. Tarih Terimleri Sözlüğüne göre savaş; iki ya da daha çok devletin istediklerini kabul ettirmek, ya da başkasının isteklerine boyun eğmemek amacıyla, birbirleriyle diplomatik ilişkilerini keserek silahlı güçleriyle vuruşmalarıdır. Bu genel tanımlamaların dışında savaşların içerikleri itibariyle de farklı tanımlamaları vardır. Devrimci, ilerici savaşlar, proleterya savaşı, halk savaşı, sermaye savaşı, sendika savaşı, futbol savaşı, ulusal kurtuluş savaşı,

din savaşı, diplomatik savaş, ekonomik savaş, petrol savaşı vs. gibi yaşamın her alanında şartlara göre isimlendirilen savaş çeşitleri söz konusu. İsmi ne olursa olsun, savaşın en büyük sebebi istediğini elde etme, karşıya istediğini kabul ettirmedir.

Barış'ın genel anlamı ise, savaş halinde olmama durumudur. Düşmanlığın olmaması, kötülükten, kavgalardan, savaşlardan kurtuluş, uyum, birlik, bütünlük, sessizlik, huzur içinde yaşamak... Daha da ötesi savaş içinde olmayan ülke, ülkeler, toplumlar arası uyum, karşılıklı anlayış ve hoşgörü ortamı ya da egemenlik ve menfaatler için yapılan savaşlar sonunda varılan, yapılan anlaşma.

İster dini inançlarda kabul edilen ilk insan Adem'in oğlu Kabil'in kardeşi Habil'li öldürmesi, ister bilimsel anlatımdaki insanlığın gelişiminde meydana gelen ilk kavga, ilk savaş, hakimiyetin ve gücün kabul ettirilmesidir. Jean-Jacques Rousseau "Yeryüzünün herhangi bir yerinde, yere

dört kazık çakarak, burası benimdir diyen insan, insanlığa en büyük kötülüğü yapan insandır." demiş.

İster Kabil'in kardeşini öldürmesi, isterse de Jan Jak Russo' nun anlattığı yere ilk kazığı çakan adamdan sonraki bütün süreçler boyunca insanlar ve toplumlar arasındaki kavgalar süregelmiş, günümüzde de halen devam etmektedir.

Yere çakılan ilk kazıktan sonra toplayıcılık ve avcılıktan kurtulan insan toparlanmaya başlamış, klanlar, kabileler şeklinde örgütlenerek, daha sonraki süreçlerde ilk devletleri oluşturma yoluna giderek güçlerini merkezileştirmeye başlamışlardır. Kurulan ilk site veya şehir devletlerinde üstün duruma gelebilmek, başka site devletlerini kendi egemenlikleri altına almak için savaflara tutuşmuşlardır. Tarihin çok uzun süreçlerinde devam edecek bu savaflar neticesinde, yeryüzünün büyük arazilerine sahip devletler, imparatorluklar oluşmuş, savaflarla imparatorluklar kurulduğu gibi yıkılmışlardır da. Güçlü olan, kendisinden güçsüz olanın devletine, imparatorluğuna son vermiş, gücüyle kendi hâkimiyetini kabul ettirmeye çalışmıştır. Çağlara bölünen tarihi sürecin İlk Çağ diye anılan zamandan sonraki süreçlerde din inancı güce büyük bir destek sağlayarak, din ve devlet adamlarının beraber çalışmasını yaratarak savaflarda büyük bir rol oynamıştır. Çok tanrılı Pagan din anlayışının yerine gelen tek tanrılı dinlerden sonra din, toplumlarda büyük bir güce ulaşarak, dini devletlerin oluşmasına neden olmuştur. Bundan dolayı da bu süreçte toplumlar arasında sık sık dinlerin egemenlik savafları başlamıştır. Dinlerin olduğu gibi, aynı dinden olan mezhepler arasında da savaflar olmuş, bu tür mezhep savafları da halen devam etmektedir. Tarihin Hristiyanlık dininin yaratıcısı İsa'nın doğumu sıfır sayılarak ve milat kabul

edilmesinden sonra rakamlarla belirlemesinden ortaya çıkan MS. 600. yüz yılda Ortadoğu'da ortaya çıkan Müslümanlık, kısa bir zaman zarfında tüm Ortadoğu'ya egemen olmuş ve Hristiyanlığın egemenlik sahasında kendisine rakip olmuştur. Bu durum doğal olarak bu iki dinin mensubu devletler arasında egemenlik savaflarına neden olmuştur. Tüm Avrupa kıtasında Hristiyanlık egemenliğini sürdürürken, Müslümanlık tüm Ortadoğu'ya, kuzey Afrika'ya ve hatta en büyük Hristiyan imparatorluklarından biri olan İstanbul merkezli Bizans imparatorluğunun sınırlarına dayanmıştı. Anlatılan bu süreçte Ortadoğu'nun kuzeyinde yer alan Büyük Mezopotamya coğrafyasının kuzeyinde tarihin en kadim ve derinliklerinden gelen Kürt halkı yaşıyordu. Kuzey Mezopotamya'da yaşayan Kürt halkının ülkesine de Kürdistan deniliyordu. Kürd halkı İslamiyet'in coğrafyalarına yaptığı çok acımasız ve kanlı saldırılarından sonra dinleri olan Êz-diliği, Zerdüştlüğü ve Mitraîliği terk ederek müslümanlaşmış, Müslümanlığı kabul etmeyenler ülkelerinin en sarp dağlık bölgelerine sığınmayı yeğlemişlerdir. 1071 yılında Müslüman Selçuklu hükümdarı Alparslan ve Hristiyan Bizans imparatoru Romen Diyojen arasında Kürdistan'ın Malazgirt ovasında meydana gelen savaşta Kürtler Müslüman Alparslan'ı aynı dine mensup olmalarından dolayı desteklemiş ve Romen Diyojen'i büyük bir yenilgiye uğratmışlardı. Bizans'ın yenilmesi ve Müslümanlığın Avrupa sınırlarına dayanması Avrupa'daki güçlü Hristiyan devlet ve imparatorluklarını harekete geçirerek Ortadoğu'ya seferler yapmalarına neden olmuştur. Tarihe Haçlı Savafları olarak geçen bu savaflarda MS. 1138 yılında doğan Eyyubi Hanedanından Selahaddin Yusuf Bin Eyyubi adındaki Kürd beyi kısa sürede tüm Ortadoğu'yu, kuzey Afrika'da Ka-

hire'de dâhil olmak üzere kendi egemenliğine almış ve bu güçlü Haçlı ordularına karşı büyük savaşlar vermiştir. Son Haçlı savaşına Avrupa'nın bütün krallıklarından büyük bir güç toplayarak gelen İngiltere kralı Arslan Yürekli Rişar'a büyük bir yenilgi tattırarak Kudüs'ü Hristiyanlardan almıştır. Selahaddin Eyyubi 1193 tarihinde Eyyubi İmparatorluğu'nun başkenti Şam' da ölünce, imparatorluk oğulları arasında bölünmüş ve daha sonra varlığını devam ettirememiştir. 1300 yıllarında Anadolu'nun batısında ortaya çıkan ve Anadolu'daki beylikleri kendi etrafında toplamayı başaran Osmanogulları kısa bir sürede güçlenerek zaten zayıflamış olan İstanbul'daki Doğu Bizans İmparatorluğu'nu zorlamaya başlamıştı. Bu sırada kendi topraklarında Safevi devletine bağlı yaşayan Kürtler derebeylikler şeklinde özerk bir halde yaşamlarını idame ediyorlardı. 1450 yılında Bizans üzerine yürüyen Osmanlıların İstanbul'a girerek doğu Bizans İmparatorluğu'nun sonunu getirince Ortadoğu'nun güçlü bir devleti haline geldiler. İstanbul'u alarak Bizans'ı bitiren Osmanlılar Ortadoğu'yu gözlerine kestirdiler. Güçlü Safevi devletine yönelebilmek için aralarında kalan Kürdistan beyliklerini halletmeleri gerekiyordu. Bunu da din ile başardılar. 1500'lü yıllarda Kürtlerin Müslüman ve Sünni olmalarından yararlanarak, Şii mezhebinden olan Safevi devletine karşı Kürtleri kendi yanlarına çekmeyi başardılar. 1514 yılında, 1071 de olduğu gibi yine Kürdistan'da karşı karşıya gelen Osmanlı ve Safevi orduları bu sefer Çaldıran'da savaştılar. Kürtler büyük bir güçle Osmanlı'yı destekledi ve yapılan savaş sonunda Safevi ordusu büyük bir yenilgiye uğradı. Bu tarihten sonra Kürtler Osmanlı devletine bağlı, divanında yer alan, özerk yönetilen, derebeyliklerini sürdüren bir konumda yaşamlarını

devam ettirdiler. Savaşlarda Osmanlı ordusuna asker ve saraya vergilerini vererek devam eden İslam kardeşliğinin çarkları 1800'lerden sonra bozulmaya başladı. Bu tarihlerde Avrupa'daki devletlerde meydana gelen gelişmelerin önemli bir rolü vardır. Avrupa'da uzun yıllar devam eden mezhep savaşları din adamlarının yaptığı reformlar ve bu savaşları bitirmeleri neticesinde bilim ve teknolojiye büyük gelişmeler yaratmış, Avrupa'nın sömürgelerinden getirilen ham maddeler işlenerek fabrikalar yaratılmış, ekonomi güçlenmiş, doğal olarak Avrupa'daki krallıklara başkaldıracak yeni bir zümre, yeni bir sınıf oluşmuştu. Bu sınıfın öncülüğünde 1789 yılında Fransa da baş gösteren ve Fransız burjuva devrimi diye adlandırılan devrim bütün Avrupa'yı etkilemiş, birçok yerde kral ve hanedan adıyla adlandırılan devletler ulusal devletler şeklinde adlandırılmaya başlanmış ve güçlenmişlerdir. Gerek Rusya ve gerekse de Avrupa'da gelişen bu ülkelerle yapılan tüm savaşlarda Osmanlı yenilmeye başlamış ve geniş topraklarını kaybetmeye başlamıştı. Bu süreç ulusal devletlerin ortaya çıktığı bir süreçtir.

Osmanlı padişahı 2. Mahmut'un bu kötü gidişatı düzetmek için hazırladığı ve adına Tanzimat Fermanı denen İslahat Fermanı'nı ilan etmeye ömrü yetmedi. 1839 yılında ölünce yerine geçen oğlu Abdülmecit döneminde Nizip'te yapılan savaşta M.Ali Paşa'ya yenilen Osmanlı ordusu, donanmasını da M.Ali Paşa'ya yani Mısır'a kaptırmıştı. Bedirhan Paşa da büyük bir güçle bu savaşta Abdülmecit'in yanında yer almış ve ordusunda büyük kayıplar vermişti. Osmanlı sarayına bile hâkim olacak duruma gelen M.Ali Paşayı Avrupalılar ve özellikle Ruslar daha evvel Osmanlılarla aralarında yapılan Hünkâr İskelesi Anlaşması'na dayanarak Osmanlı'yı himaye ettiler.

Tanzimat Fermanı'nın ilanıyla kaybet-tiği gücü elde etmeye çalışan Osmanlı sa-rayı vergi ve idari yönetim açısından Kürt beyliklerini de sıkıştırmaya başladı. Bunu kabullenmeyen Kürt beylikleri Bedirhan Paşa önderliğinde isyan ederek Osman-lıya başkaldırdılar. Başkaldırının temel nedeni 2. Mahmut'un Kürt beyliklerine tahammül etmemesi ve Kürdistan'a kendi memurlarını atayarak Kürt beyliklerinin idari yapısına müdahale etmesiydi.1842 yılında Bedirhan Bey Cizre'yi başkent ilan ederek kendi bağımsız devletini kurdu. Osmanlı ordusu ile Nusaybin'de yaptığı savaşı kazanarak güçlenme çalışmalarına hız verirken kendi içinden uğradığı iha-net yüzünden sonraki süreçte Osmanlı'ya yenilmekten kurtulamadı. Bundan son-ra ki süreçte Osmanlılar Kürdistan'da idari yapıyı da ele alarak özerk Kürt beylikle-rini dağıttılar.1800'lerin sonlarına doğru Osmanlı egemenliğinde yaşayan bir çok ulus, ulusal devletlerini kurarak Osman-lıdan ayrılacak ama kendi içinde yaşadığı ihanetlerle ulusal devlet kurma şansını kaybeden Kürtler, bu şansını bir daha bu-lamayacak ve Osmanlı hâkimiyeti sonrası kurulacak Yeni Türkiye Cumhuriyeti dev-letinde de köle bir millet olarak yaşamaya devam edeceklerdi.

Bedirhan Bey'den sonra Kürtler hep-ten susup köleliği kabullenmediler. Defa-larca yaptıkları başkaldırlardan hep yenik ayrıldılar.

Birinci Dünya Harbi'nden ağır bir ye-nilgi alarak dağılan, Asya ve Avrupa'daki topraklarını kaybeden Osmanlı devletinin yerine Anadolu'da kurulan Yeni Türkiye Cumhuriyeti devletinde de ihanete uğra-yarak köle olmaya devam ettiler. Sevr ile bitmiş olan Osmanlı devletinin yerine yeni bir Türk ulusal devletini kurmayı planlayan İttihat ve Terakki zihniyeti bu-rada da Kürtlerin dini inançlarını istismar

ederek onları yanlarına almış, Antep'te, Maraş' ta, Urfa'da, Mardin'de Fransız ve İtalyanlara karşı Kürtler savaşmış, atlarıyla Çanakkale'ye giderek Türkleri destekle-miş, yeni devletin kurulmasında her tür-lü fedakârlığı yapmış ama köle olmaktan kurtulamamışlardır.

Sivas'ta, Erzurum'da kongre diye ad-landırılan toplantılarda Kürt beyleri ile konuşulmuş, toplantılara katılmayan Kürt beylerine de bizzat Mustafa Kemal tarafından mektuplar gönderilmiş, vaat-lerde bulunulmuş, Mustafa Kemal Deyap Ağayı arabada yanına oturtarak, resim çektirerek Kürtlere birlik mesajı vermiş, yapılan seçimde Kürdistan mebuslarını parlamentoya sokmuş, Kürt milli giysile-riyle parlamentoya gelmeleri kabul edil-miş ve işleri bitinceye kadar her şeyi ka-bullenmiş görüntüsü ile 1924 te yapılan yeni anayasada Kürtlerin inkârını anayasa ile kanun haline getirmişlerdir.

Kürtler yine susmadılar, farklı tarih-lerde farklı yerlerde devlete başkaldırdılar, Diyarbakır'da Şeyh Sait, Ağrı, Koçgiri, Zilan, Sason, Pêçar, Dersim ve Süleyma-niye'de İngilizlere karşı Şeyh Mahmudê Berzenci ayaklanmalarla, İran'da Sımko Paşa isyanlarla başkaldırdılar. Ama bü-tün ayaklanmalar, bütün isyanlar kanla bastırıldı. Kürt liderleri, Kürt aydınları darağaçlarında sallandırıldılar. Her yerde toplu katliamlar yapıldılar.

Birinci Dünya Savaşı sonrası paylaşılan Ortadoğu, Kürt halkını ve ülkesini dört parçaya bölerek daha büyük zorluklara sürüklenmesine neden oldu.1917'de Rus-ya'da patlak veren Ekim Devrimi ve yarat-tığı sosyalist sistem, ulusal Kurtuluş sava-şı veren ülkelere yaptığı desteği nedense Kürtlerden esirgedi. 1921'de Kafkasya'da kurulan, başkenti Laçin olan Kızıl Kürdis-tanı iktidara gelen Stalin 1929'da feshede-rek dağıttı.

1946'da İran Kürdistan'ında Qadi Muhammed önderliğinde ilan edilen Mahabad Kürt Cumhuriyeti'nin ömrü de bir yıldan fazla olmadı. Ortadoğu'daki menfaatleri ön plana çıkan uluslararası güçlerin ve başta Sovyet diktatörü Stalin'in İran rejimine desteği sayesinde Mahabat Kürt Cumhuriyeti yaşama şansı bulamadı. Qadi Muhammed idam edildi, Kürtler büyük katliamlar yaşadı.

Mustafa Barzani liderliğinde Irak Kürdistan'ında sürdürülen amansız mücadele Arapların tüm vahşi, acımasız, katliamcı saldırılarına, toplu göçlere, sürgünlere, toplu kimyasal silah katliamlarına, canlı canlı yüz binlerce Kürt insanının çöllere gömülmesine rağmen devam etti, halen de devam ediyor.

Dünyada oluşan iki büyük blokun sürdürdüğü dünyaya egemen olma mücadelesinde Kürtler hep yalnız kaldılar, bu iki büyük blokun yani kapitalist ve sosyalist blokun Ortadoğu'daki menfaat mücadelesine Kürt halkı kurban edildi.

Türkiye'de, yeni kurulmuş Türkiye Cumhuriyeti devletinin adalet bakanı Mahmut Esat Bozkurt 1932 yılında yaptığı açıklamada "Bu Ülkede Türk olmayanların bir tek hakları vardır, o da köle olmak ve Türklere hizmet etmektir" diyordu.

Çok acımasız ve hunharca toplu cınayetlerle bastırılan Dersim isyanından sonra Kürdistan'ı ve Kürtleri sessizliğe gömdüklerini sandılar. Hatta Ağrı isyanından sonra gazetelerinde yayınladıkları karikatürlerde, Kürdistan'ın Ağrı Dağında meftun olduğunu yazacak kadar acımasızlığa büründüler.

Ama Kürdistan meftun değildi ve Kürdistan'da yaşayan Kürtler yok edilememişti. Her dört parçada da Kürtler varlıklarının ve haklarının mücadelesine devam ettiler.

Acımasız inkâr ve asimilasyon politikası, Türkiye'de tüm vahşetiyle devam etti.

İnkâr politikası öyle bir noktaya geldi ki çalınan ısıltı dahi " Kürtçe ısıltı çaldı " diye insanlar ceza evlerine sokuldu. Elbiselerine, renklerine, şemsiyelerindeki gökkuşağı renkleri Kürtleri çağırıştırıyor diye toplanmaya, kırılmaya uğradı. Uluslararası renkler olarak trafikte kullanılan kavşaklardaki trafik ışıklarında yeşil, kırmızı ve sarı renkleri Kürt renklerini çağırıştırıyor diye Kürdistan'da yeşilin yerine maviyi kullanacak kadar insanlıktan uzaklaştılar.

1971 ve özellikle 1980'de yaptıkları askeri darbelerle Kürt halkına karşı toplu işkence ve kıyımlara giriştiler.

1980 askeri darbesinde Kürdistan şehirlerinde kurdukları işkencehanelerde Kürt gençlerini ve giderek yoğun bir şekilde Kürt halkını işkencelerden geçirdiler. Parolaları şuydu " Bütün Kürt'ler buradan geçecek ".

Diyarbakır'da yarattıkları 5 Nolu askeri esir kampını, bir işkence laboratuvarına çevirerek dünyanın en önemli işkence merkezini yarattılar. Bu işkence merkezinde birçok Kürt gencinin, Kürdün ölmesi-ne sebep oldular.

Türkiye'de 1984 yılında PKK silahlı mücadeleye başladı. Bu mücadelenin gerek esir kampında, gerekse de dışarıdaki istemi; dört parçada demokratik, birleşik, bağımsız Kürdistan'dı. Çok kanlı ve zor koşullarda verilen bu mücadele, defalarca on binlerin bu uğurda verdiği mücadelede düşmesine, şehit olmasına rağmen sürdü, halen de sürüyor.

1990'lar da tarih insanlık serüvenine yeni bir not düşmek zorunda kaldı.

Dünyaya egemen iki sistemden biri olan sosyalist sistem bu tarihte dağıldı.

Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin ege-menliğinde olan halklar kendi devletlerini kurarak dünyada var olan devletler ailesine 17 devlet ilave ettiler. 17 yeni devlet kuruldu. 40-50 milyonluk nüfusuna

rağmen dünyada devletsiz olan tek halk Kürtlerdi.

Irak Kürdistan'ında vahşi Irak diktatörü Saddam Hüseyin tarafından Halepçe'de kimyasal silah kullanılarak on binlerce insanın öldürülmesi, yüz binlerce insanın diri diri çöl kumlarına gömülmesi ve yeni dünya egemenlerinin siyasi hedefleri, dünyanın dikkatini bu noktaya çevirdi. Saddam'ın Kuveyt'te saldırması ile başlayan bu yeni süreç Kürt dünyasına yeni bir yol açıyordu.

Irak'ın kuzeyinde yaşayan Kürtlerin himaye altına alınması ve Saddam'a karşı başlatılan savaş Kürt geleceğinin ilk adımlarıydı. ABD tarafından ortaya atılan "Yeni Dünya Düzeni " projesi, Ortadoğu'ya yeni bir dizayn verme amacı güdüyor, Kürtlere yeni bir rol biçiyordu.

Irak Kürdistan'ında uzun yıllar ottonomi mücadelesi veren Kürtler, Irak anayasasına federalizmi kabul ettirmiş, Irak Cumhurbaşkanlığına oturmuşlardı. Değişik nedenlerle, merkezi Irak hükümetiyle çelişki yaşayan Kürtler, bu gün bağımsız devlet olma taleplerini yüksek bir sesle dillendirmektedirler. Bu talepleri dünyada haklılık da bulmaktadır.

Türkiye'de bağımsız, birleşik, demokratik Kürdistan şiarıyla 1984'te silaha sarılan PKK, 1999 yılında lideri Abdullah Öcalan'ın Kenya'da Türk devletine teslim edilmesinden sonra bu şiarından vazgeçti. Abdullah Öcalan savunmalarında ve verdiği mesajlarda "demokratik Türkiye " temasını işlemeye başladı. Süreçte demokratik Türkiye teması, ekolojik toplum, komünal toplum, devletsiz toplum, dünya federasyonu, Ortadoğu federasyonu gibi değişik zamanlarda değişik argümanlarla toplumun ne yaptığını ne yapacağını bilmediği kavramlar arasında boğulmasına neden oldu. PKK'yi feshederek yerine KADEK, iki ay sonra Kongra Gel ve tek-

rar PKK... En anlaşılabilir tavrı da "Kürt ve devlet " konusunda ortaya koyduğu tavidir. "Kürtlere devlet lazım değil, bana altın tepside devlet sunsalar da ben bunu kabul etmem."

PKK Ortadoğu'da ve Kürt dünyasında, özellikle Kuzey Kürdistan'da güçlü bir aktördü.

Öcalan değişmez lideriydi ve her söylediği bir ayetti. Öcalan bir Stalinist idi ve PKK'yi de Stalinist bir örgüt yapmıştır. Stalinist anlayış başka siyasi inançları kabul etmez, yok etmeye çalışır. Öcalan'da başka anlayışlara karşı çok acımasızca hareket etti. Bırakın dışındakileri, kendi içinde bile birçok insanı engel görerek ortadan kaldırdı.

Leninist parti anlayışında başka düşüncelere yer var ama Stalinist anlayışta bu yok. Nitekim Lenin'den sonra iktidar koltuğuna oturan Stalin bütün muhaliflerini, farklı düşünenleri Sibiry'a sürgün ettirmiş, öldürmüş, cezaevlerinde ölüme terk ettirmiştir.

PKK de kurulduktan sonraki süreçte bu anlayıştan dolayı tüm Kürt örgütlerine karşı tavrı almış, onları kendine engel görmüş, hatta ortaya çıkan silahlı çatışmalarda bir sürü Kürt gencinin ölmesine neden olmuştur. Bu çatışmalar yalnız Türkiye Kürdistan'ında yaşanmadı, diğer parçalarındaki Kürt örgütleriyle yapılan çatışmalarda da yaşandı. Irak Kürdistan'ında KDP ve YNK ile defalarca ortaya çıkan çatışmalarda hem gerilla, hem de peşmergeden binlerce insan öldü.

Suriye Kürdistan'ında da aynı anlayış ortaya konuldu. Çıkan iç savaşta bölgeyi ve silahlarını teslim aldıkları Suriye rejimiyle işbirliği yaparak kuzeyi koruma görevini üstlendiler ve ilk yaptıkları şey Suriye Kürdistanı'ndaki diğer Kürt örgütlerini tehdit, gözaltına alma, onlar gibi düşünenleri cezalandırarak göçertmelerine

neden oldular. Üstüne üstlük Kürtlerden boşalan yerlere Arapları doldurdular. Faşist Baas rejiminin daha önce hudutta oluşturduğu Arap kemerini, onlar daha da güçlendirdiler. Yaptıkları açıklamalar da devlet istemediklerini, Suriye'yi demokratikleştireceklerini, daha ileri giderek "Rojava" isminin dahi bölücü bir içerik taşıdığını, bu yüzden de ilan ettikleri federasyona "Kuzey Suriye Federasyonu" ismini koydular. Kürt bayrağına saldırılar, diğer Kürt örgüt mensuplarını, parti yöneticilerini, hatta parti liderlerini tutuklamalar, Kürdistan'da DAİŞ 'le yapılan çatışmalarda ölen Kürt peşmerge şehidinin cenazesine yapılan saygısız davranışlar, cenazeyi kaçırmaya yönelik davranış, Kürdistan'ın sömürgeci devletlerinin yaptığı davranışlardan farklı değildi.

Türkiye Kürdistan'ında demokrasi mücadelesine indirdikleri mücadelede on binlerce Kürt gencinin ve Kürt insanının ölmesine, göçertilmesine, Kürt kentlerinin yıkılmasına, talan ve virane edilmesine neden oldular. Üstüne de yaptıkları açıklamalarda da Sur, Cizre, Nusaybin ve Yüksekova'yı KDP/Barzani yıktı dediler.

Medyalarında Kürtlük ve Kürdistan talepli düşüncelere karşı olmadık yalan, iftira kampanyaları başlattılar. Güneyde talep edilen bağımsız Kürdistan istemlerine karşı amansız tavır aldılar. Kurulacak Kürdistan'ı engellemeye çalışsınız noktasına geldiler. Süleymaniye'de İranlı istihbaratçılar, Goran ve YNK mensupları ile toplanarak, Süleymaniye'yi özerk yaparak Hewler'den koparmaya çalıştılar. Güya peşmergeye yardım için gittikleri Şengal'de karargâh kurarak orada özerklik ilan ettiler. Orada oluşturdukları YBŞ'yi (Şengali Savunma Birliği) İran güdümlü Haşdi Şabiye bağladılar, maaşlarını da Haşdi Şabi üzerinden Bağdat'tan aldılar.

Öcalan'ı yargılayan askeri hâkim Ha-

san Atilla Uğur, konuştuğu bir televizyon programında ; " Öcalan'ın en nefret ettiği kişiler Barzani ve Talabani'dir. Onları sinek gibi görüyordu. Sık sık bana " Misaki Milli sınırlarını hayata geçirin, güney Kürdistan'ı alın " derdi.

Hatip Dicle, Kürdistan'ı çöplüğe gömdük demişti.

Dökülen Kürt kanı üzerinde iki dönemdir milletvekili yapılan Nurseli Aydoğan televizyonlarda yaptığı açıklamalarda " ...Ortadoğu'daki bu yeniden şekillenmeye, orada Kürtlerin büyük bir devlet kurmasına, dört parçada yaşayan Kürtlerin hepsinin bir araya gelerek büyük Kürdistan'ı kurmasının önündeki en büyük engel Sayın Öcalan'dır. Misaki Milli sınırları içinde çözümü savunuyoruz."... " PKK bundan vaz geçerse, bana göre ABD'nin, İngiltere'nin en büyük düşüncesi Büyük Kürdistan'ı kurmaktır. Buna engel olan güç Sayın Öcalan'dır geliştirdiği paradigmadır. "

Cemil Bayık, Times'a verdiği demeçte " Erdoğan ve AKP 'yi devirmek istiyoruz. Erdoğan ve AKP devrilmedikçe Türkiye asla demokratik bir ülke olmaz."

Murad Karayılan, PDK-İ ve İran pasdarları arasında sürdürülen savaş için yaptığı açıklamada " İran'a saldırılar Türkiye ve Suudi Arabistan'a hizmet eder. Kürt partileri sivil siyasi ve kültürel faaliyetleri tercih etmelidir."

Peki, sormazlar mı adama; İran gibi tarihi bir Kürt düşmanı olan vahşi, barbar, her gün Kürtleri vinçlerde idam ettirerek sallandıran İran yönetimine karşı, bu güne kadar neden tek bir açıklama, tek bir protestoda bulunmadınız? İran'da mücadele etmesi için kurduğunuz PJAK örgütünü neden lağvettiniz?

Türkiye'de demokratik şart ve olanaklar İran'ın barbar, katil molla rejiminden daha ileride olmasına rağmen, halen silahlı mücadelede ısrar etmenize ne demeli?

PDK- İ'nin İran'la savaşıması Türkiye ve Suudi Arabistan'a hizmetse, sizin Türkiye'deki savaşınız kime hizmettir?

Tüm bu konularda daha verilecek birçok örnek vardır.

Kuzey Kürdistan'ı harabeye çeviren hendek siyaseti esnasında Ankara'ya gelen Mesud Barzani, devlet yetkililerinden yapacakları operasyonu bir süre ertelemelelerini, bu süre içinde kurulacak diyalogla hendeklerin kapatılabileceği yönünde ricada bulunuyor ve HDP'lilerle yapılan toplantıda "Bölgede yaşanacak bir savaşın en çok Kürtlere zarar vereceğini, hendek kazmanın, çoluk çocuğun içine bomba yerleştirmenin mantığını anlamadığını, yarın Kürt çocuklarının cesetlerini sokaklarda görmek istemiyoruz " dediğinde, HDP'nin Eş başkanı Figen Yüksekdağ; "Önerileriniz için teşekkür ederiz. Yalnız bunlar bizim iç işlerimizdir. Halkın DEVLETLE BİR SORUNU YOKTUR. Sorun AKP ve saraydır. AKP istifa edene kadar sokaklarda direnmeye devam edeceğiz. BU SORUN TÜRK HALKININ İÇ MESELESİDİR, dışarıdan müdahale etmenizi kabul etmeyiz." diyerek karşılık verdi.

İşin ilginç yanı aynı masada Leyla Zana ve Ahmet Türk de oturmakta ve Aysel Tuğluk'un Barzani'ye söylediklerini sessizce onaylarcasına dinlemektedirler. Ayağa kalkıp yanında oturan Leyla Zana'nın elini sıkkan Mesud Barzani "Tarihinden ders

çıkaramayan tek halk Kürt'lerdir." diyerek yanlarından ayrılıyor. Sorun gerçekten Türk halkının iç sorunu mu dur?

Türk halkının iç sorunu ise, neden hep Kürtler ölüyor, Kürt kentleri yakılıp yıkılıyor.

Halkın devletle bir sorunu yokmuş. Hangi halkın? Kürt halkı demiyor, özellikle Kürt kelimesini saklıyor. Tam bir kelime cambazı. Kürt halkının devletle sorunu yok mu?

Sonuç olarak; Kürtlerin kendi meşruyetlerini kabullendirecekleri bir çizgiye, bir siyasete ihtiyaçları vardır. Yukarıda yazılan anlayışlar Kürtleri sömürge devletlere entegre etme, biat ettirme, Kürdistan'ın sömürgecilerini meşrulaştırmaktır. Irak'ta, Suriye'de, İran'da ve Türkiye'de demokrasiyi getirme ve onun için savaşma anlayışı kendini inkârdır. Kendini kurtaramayan, kendi içinde başkalarına karşı hazımsız olan, başka düşünceleri kabullenemeyen, kısacası kendisine demokrat olamayanlar hangi demokrasiden bahsediyorlar. Tarih-te Kürtlere yapılan üç önemli ihanet vardır. 1071, 1514 ve 1920...

Bu tarihlerden ve kapsadıkları süreçler içinde başlarına gelenlerden Kürtler ders çıkarmaz ve yukarıda sıraladığım saçmalıkların peşinde kandırılmaya devam edilir, bu gün ellerine geçen devlet olma olanağını yitirirlerse, gelecekte düşmanlarından çekecekleri çok acılar vardır.

**Politikacı, yazar*

Darbe girişimi ve özgürlükler

Ali Haydar FIRAT

2000’li yılların başından başlayarak 2010 yılını kapsayan süreçte, Türkiye’de yaşanan toplumsal dönüşüm ve sivilleşme çabaları, (bu çabalar 2010 Anayasa referandumu ve 2011 genel seçimleri sonrası demokratik özünü yitirerek otoriter bir hüviyete büründü) militarist yapılanmaya karşı duruş sergileyen politik bir zemin yarattı. Mevcut iktidar partisinin (AKP) bu zeminin yaratılmasındaki rolü ve duruşu küçümsenmeyecek bir boyutta oldu.

Böylesi değişim süreçlerinin yaşandığı bir ortamda yaşanan 15 Temmuz darbe girişimi, iktidar ve muhalefet partileri ile sağduyu sahibi toplum katmanlarının gösterdiği tepki sonrası başarısızlıkla sonuçlandı. Türkiye gelecekte yaşanacak belirsiz kaotik ortamdan son anda kurtuldu. Darbe girişiminin planlayıcısı olarak bilinen FETÖ’nün örgütsel yapısı, darbe girişiminin yapılaş tarzı, neyi amaçladığı ve darbe girişiminde MİT ve askeri istihbaratın haberdar olmaması gibi konular önümüzdeki süreçte tar-

tışılacak temel konular olacaktır. Sorgulama süreçleri ve hazırlanacak iddianame bu sorulara bir nebze yanıt verecektir. Temel sorun verilerin elle tutulur, objektif somut delillere dayanıyor olmasıdır. Şu ana kadar izlenen yol ve yöntem bu verilerin sağlıklı olabileceği yönündeki beklentimizin çokça uzağında bir görüntü sergiliyor. Belge, bilgilere dair mahkemelerin aldığı gizlilik kararı ve yayın yasağı işin hiçte şeffaf olmayaçağının bir göstergesidir. (Geçmişte bazı davalarda yaşanan gizlik kararları ve sonrasında yaşanan gizli tanık uygulamasının yarattığı hukuksuzluk, günümüzde sıkça dile getirilen bir konu)

Darbe girişiminin verdiği zararlar küçümsenmeyecek boyutta oldu. Sivil, asker ve emniyet görevlisi, yüzlerce yurttaşın canına mal oldu. Ekonomi ve sosyal alanda yaşanan ve yaşanacak olan sorunların etkilerini önümüzdeki aylarda daha da yakından hissedeceğiz. Yine yeni eğitim yılına girilirken açığa alınan (darbe girişimi ile ilişkisi

bulunmayan OHAL kararnamelerine dayanarak) 11 bini aşkın öğretmen'in yaratacağı boşluk öğrenci, veli ve öğretmen açısından eğitim alanında ciddi sıkıntılara yol açacaktır. Özel eğitim kurumlarında yaşanan sorunlar (özel eğitim kurumlarının kapatılması, öğrenci ve öğretmenlerin uğradığı mağduriyetler) önümüzdeki yıllara yansiyacak olumsuzlukları barındıran bir hale dönüştü.

İktidarın darbe girişimi sonrası (darbe girişimi ile ilintisi olmayan) kendisine muhalif kesimleri hedef alması, politik zemini olabildiğince gerdi. DBP'li 24 belediyeye kayyum atanması, Öcalan'a yönelik tecrit nedeniyle PKK ile yaşanan gerilim, Gündem, Azadiya Welat, Özgür Halk (dergi) gazetelerinin kapatılması ve çalışanlarının tutuklanması, gergin olan politik ortamı daha da gerilimli bir noktaya getirdi. Sol muhalif cephe, HDP ve DBP'ye yönelik baskılar hat safhaya vardı. Anayasa değişikliği ile geçmişe yönelik soruşturmalar kapsamında dokunulmazlıkları kaldırılan, HDP milletvekillerinin zor kullanılarak mahkemelere ifadeye getirilmelerine yönelik, hükümet cephesinden yapılan açıklamalar gelecek günlerde ciddi bir gerilimin habercisi niteliğindedir. Mevcut OHAL sürecinde iktidar tarafından çıkarılan, demokratik hak ve özgürlüklere ciddi darbe vuran Kanun Hükmünde Kararnameler ile politik ortam daha da olumsuz bir hal aldı.

2014 den sonra otoriterleşen AK Parti'nin, iktidarını eleştiren yazar-çizer ve akademisyenlere yönelik başlattığı kıyım ve tutuklama furysı OHAL ile bir başka mecraya büründü. Darbe girişimine destek kapsamında veya bölücü örgüt ilişkisi gibi iddialarla (Ahmet, Mehmet ALTAN kardeşler, Nazlı ILICAK, Şahin ALPAY, Aslı ERDOĞAN, Necmiye ALPAY, Lale KEMAL, Ahmet Turan ALKAN gibi)

yüze yakın gazeteci tutuklandı veya gözaltına alındı. Sol ve liberal gelenekten gelen bu yazarlara isnat edilen suçlamalar, toplum ve uluslararası kamuoyu nezdinde destek bulmadı. Aydın kimliğiyle iktidara yönelik eleştirilerde bulunan yüzlerce akademisyen bu süreçte görevden alındı. Bu görüntü ile iktidar, muhalif sesleri OHAL kararnameleri ile susturmayı hedeflediğini gösterdi.

Darbe girişimi sonrası yayınlanan Kanun Hükmünde Kararname kapsamında 50 bini aşkın kamu görevlisinin (Milli Eğitim Bakanlığı mensupları başta olmak üzere) işine son verildi. Bunlarla ilgili sağlıklı bir hukuki süreç veya idari soruşturma yapılmadı. Aynı kapsamda on binlerce kişi de açığa alındı. (Bunlarla ilgili idari ve hukuki süreç devam etmektedir) Başbakanın Diyarbakır' daki açıklamalarının ardından 9 Eylül 2016 tarihinde Diyarbakır başta olmak üzere bölgedeki illerde görev yapan 11.285 öğretmen (9.843'ü Eğitim-Sen üyesi) açığa alındı. Açığa alınan öğretmenlerin tümü, (Cizre, Sur, Nusaybin, İdil, Şırnak ve Silopi gibi yerleşim alanlarında yaşanan çatışma yıkım ve insan kayıpları nedeniyle) Aralık 2015 de, KESK'in aldığı iş bırakma eylemine katılan öğretmenlerdir. Başbakanın açıklamalarından anladığımız kadarıyla bu eyleme katılanların bir bölümü önümüzdeki süreçte yapılacak incelemelerden sonra memurluktan ihraç edilecekler.

Binlerce özel kurum (okul, dersane, yurt, kreş, sağlık kurumları, televizyon, haber ajansı, radyo, dergi, gazete, yayınevi ve dağıtım şirketi v.s) OHAL kararnameleri kapsamında kapatıldı, bir kısmı da kamuya devredildi. On binlerce kişiyi istihdam eden bu kurumlarda çalışanlar işinden oldu. Bu durum doğal olarak on binlerce ailenin (beslenme, barınma, eğitim, sağlık gibi temel ihtiyaçları) ya-

şamını derinden etkiledi ve etkileyecek. Darbecilere ekonomik katkı sağladıkları veya destek oldukları gerekçesiyle bazı şirketlere kayyum atandı. Birçok kişinin de mal varlığına el kondu veya donduruldu. Kayyum atanan şirketlerde çalışanlar ile mal varlıklarına el konan şahısların geride kalan bireyleri cezalandırıldı. Suç işlediği savıyla yargılananların yakınlarının hak ve özgürlüklerine kısıtlama getirilmesi, (hukukçuların ifadesiyle) cezaların şahsiliği ilkesi ile bağdaşmayan bir durumdur.

Darbe girişimi sonrası, bir hükümet üyesinin darbe girişiminde bulunanlara yönelik öç almayı körükleyen söylemi, ("bir daha insan sesi duymayacaklar, gebertin bizi diye yalvaracaklar") Ortaçağdan kalma ceza yöntemlerinden söz etmesi, darbeci askerler ve intihar eden kaymakama mezarlıkta yer verilmemesi, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı'nın hainler mezarlığı söylemi ve girişimi, toplumun kutuplaşmasına zemin hazırlayan davranışlar olarak zihinlerde yer edindi.

AK Parti iktidarı tarafından, 2010 referandumu ve 2011 seçimleri sonrası adım, adım daraltılan temel hak ve özgürlükler, 15 Temmuz darbe girişimi sonrası yürürlüğe konan OHAL ile içinden çıkılmaz bir hale aldı. Evrensel hukuk, demokrasi ve özgürlükler OHAL kararnamelemleri ile tümüyle askıya alındı. (Darbe girişiminde bulunanları belirleyip, yasaların öngördüğü doğrultuda cezalandırmak hem iktidar hem de toplumun temel hakkıdır.) İktidarın tüm muhalifleri susturmaya yönelik tavrı, otoriter baskıcı bir yönetim anlayışının oluşmasına yol açtı.

Güncel konumdaki bu sorunların yanına, Türkiye'nin uzun yıllara dayalı Kürt sorunu, Laiklik, azınlıklar sorunu, Alevi sorunu gibi temel ve sivil anayasa, komşularıyla ilişkileri gibi sorunları önümüzdeki sürecin çözüm bekleyen konularıdır.

Bu sorunların çözümü, Türkiye'nin altına imza attığı uluslararası sözleşmeler, anlaşmalar ve ilkelere uymasıyla sağlanabilir. Uluslararası anlaşma ilke ve kurallara aldırış etmeden davranan iktidardan, bu sorunların çözümünü beklemek oldukça zor. Hiçbir hukuki gerekçeye bakılmaksızın insanlar görevlerinden uzaklaştırıldı. Seçilmiş belediye başkanlarının yerine kamu görevlileri atandı. Kişilerin mal varlıklarına el kondu. Tüm bu hukuksuzlukların yaşandığı bir ortamda Türkiye'nin kronikleşmiş temel sorunlarını konuşmak çözüm aramak mümkün değildir.

Türkiye, kurucusu olduğu Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği aday üyesi olarak bu ülkelerin, temel insan hakları, demokrasi ve hukuk kurallarına uymuyor ise demokrasi, hukuk gibi temel sorunların çözümünden söz edilemez.

Öcalan'la son görüşmeden sonra, Kürt politikacıların, bu görüşmeye dayanarak çözümden söz etmeleri mevcut koşullarda gerçekçi değildir. Bu girişim bir süreliğine silahların susmasına yol açabilir, böylesi bir ortamda Türkiye'nin normalleşmesinin önü açılır ve temel sorunlar masaya yatırılarak konuşma zemini yakalanabilir, ama sonuç alıcı bir çözüm bu şartlarda gerçekçi değil. Türkiye'nin şu anki güncel temel sorunu evrensel değerleri içeren, hukuk ve demokrasi ilkelerinin yürürlüğe konmasıdır.

Türkiye'de yaşanan antidemokratik gelişmeler sonrası Haziran ayının son haftasında DİSK, KESK, TMMOB ve TTB tarafından oluşturulan demokrasi cephesi bu gelişmelerden sonra daha bir önem kazandı. Bu cephe, Temmuzdaki darbe girişimi sonrası parti, sivil toplum örgütlerinden oluşan bir yapıya bürünmek için belli girişimlerde bulundu. Barış ve Demokrasi Bloku çevresinde bulunan siyasi yapılarla büyümeyi hedefine aldıysa da

bu güne değin istenilen politik oluşumu oluşturamadı.

Bu cephe demokrasi ve özgürlüklerden yana Türk, Kürt siyasi parti ve anlayışlar ile sivil toplum örgütlerini kapsayacak bir yapıya, ivedilikle kavuşmalıdır. Bu cephe çok fazla ayrıntıya, ideolojik farklılıklara boğulmadan Türkiye'nin güncel sorunları üzerinden demokratik talepleri öne çıkaran bir yol haritasını önüne koymalıdır. Temel hak ve özgürlükler daha fazla katledilmeden, daha fazla hukuk tahribatı yapılmadan Türkiye'nin güncel sorunları, kurulacak cephenin önceliği olmalıdır.

- İstiklal Mahkemeleriyle başlayıp DGM' ler, Sıkıyönetim Mahkemeleri, Özel Yetkili Mahkemeler ve son olarak 2014 sonrası yargıda başlayan yeni yapılanma ile (iktidar partisinin yargısına dönüşen) içinden çıkılmaz bir hal alan yargının, evrensel hukuk değerlerine ulaşması için ciddi bir mücadele yürütmek,

- Kürt ilerini kapsayan bölgede görev yapan, (hiçbir hukuki dayanağı olmaksızın) 11 bini aşkın öğretmen ile akademisyenlerin açığa alınması, ileri süreçte idari tasarrufla birçoğunun işine son verilme girişimine karşı hukuki ve eylemsel mücadele vermek,

-Darbe girişimi sonrası kamuda idari, hukuku hiçbir soruşturmaya tabi tutulmadan on binlerce kişinin görevden alınması (veya uzaklaştırılması) ayrıca birçok kişinin hukuki ve idari soruşturmaları yapılmadan OHAL kararnamesi ile mal varlığına el konması veya mal varlığının dondurulmasına karşı dayanışma için,

- Gazetecilik yaptığı için tutuklanan ve toplumda linçe tabi tutulan onlarca (bir

bölümünün düşünsel anlamda cemaatle hiçbir ilişkisi bulunmadığı biliniyor) gazeteciye karşı geliştirilen hukuksuzluğa, kin, nefret söylemi ve önyargıya karşı sağduyu ve hukuku savunmak,

- Toplumda farklı düşünen kesimlere karşı geliştirilen, kin, nefret ve korku yaratan söylemleri ile gerilime neden olan sorumluluk sahibi kişi ve kurumlara karşı, toplumu sağduyu ve kardeşliğe yönlendirmek,

- Silvan, Cizre, Sur, Nusaybin, Şırnak, Silopi, İdil ve Yüksekova da evleri yıkılıp, çadırlarda veya yakınlarının yanında yaşamalarını sürdüren yüz bini aşan ailelerin kış gelmeden konut sorununu çözmek için girişimde bulunmak, çözüm üretmek,

- Gözaltı ve cezaevlerinde işkence, tecrit ve kötü muameleye karşı duyarlı olmak ve kamuoyu oluşturmak,

- Kanun Hükmünde Kararname ile yerel yönetimlere kayyum atanmasına karşı hukuk çerçevesinde mücadele etmek ve seçilmişlerin görevine iadesini sağlamaya yönelik adımları desteklemek,

- Darbeyle ilişkisi olmayan sivil alanda siyaset yapan Kürt siyasetçiler ve demokratlara yönelik, (akademisyenler, aydınlar, yazarlar, belediye başkanları, meclis üyeleri ve legal partilerin üye yöneticileri) başlatılan baskı, yıldırma, gözaltı ve tutuklamalara karşı duyarlı olmak ve mücadele etmek,

- Türkiye'nin kurucusu olduğu Avrupa Konseyi ilkeleri, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kriterlerine uygun evrensel hukuk, demokrasi ve özgürlükler, bu cephenin mücadele alanını oluşturmaktadır.

Bir gençlik kampı hikâyesi

Umur Ciwan AYTAS

Kürdistan Sosyalist Partisi (PSK), Merkezi Gençlik Komisyonu'nun 25 Ağustos 2016 tarihinde düzenlediği Gençlik Kampı sürecinde yaşananlar, Türkiye'nin demokrasi ve Kürt sorununda bulunduğu noktayı çarpıcı bir biçimde ortaya koydu.

Bu yazıda PSK Gençlik Kampı hikâyesini size özetle aktarmak istiyorum.

PSK Merkezi Gençlik Komisyonu'muz, ilk olarak 25 Temmuz 2016'da Elazığ'a bağlı Hazar Gölü çevresinde bir gençlik kampı düzenleme kararı aldı. Bu planlama doğrultusunda kampa katılım sağlayacak gençlerin tespiti yapıldı. Ardından kampta yapılacak etkinlikler ve kamp programı hazırlandı. Kampta verilecek seminer konuları belirlendi, konuları işleyecek kişiler tespit edildi, seminerlerin tarihleri saptandı vs. Tam bütün hazırlıklar tamamlanmış iken, Türkiye'de aslında birçok kişinin öngörmediği, ama birçok kişinin ihtimalini bile düşünmediği, özellikle Kürtlerin ve demokrasinin düşmanı olan bir darbe girişimi gerçekleşti. 15 Temmuz gecesi yaşanan darbe girişimi Türkiye'nin bir kaos ortamına girmesine yol açtı.

Darbeye birlikte gelen OHAL Türkiye'de planlanan birçok şeyin aksamasına sebep oldu. Çünkü bir gecede yaşanan ve akıllara dahi gelmeyen darbe girişimi toplumun her kesimini kaygılandırdı ve "ne olacak" sorusuna sebep oldu.

Biz de PSK Gençlik sorumluları, Merkezi Gençlik Komisyon üyeleri ve partinin yetkili kurullarıyla görüşüp konuyla ilgili fikir alışverişinde bulunduk. Yapılan değerlendirme-

lerden sonra yaşanan kargaşanın netleşmesi ve Türkiye'deki bulanık havanın dağılması için kamp tarihinin ertelenmesi yönünde karar aldık. Kamp tarihini 25 Ağustos olarak değiştirdik.

Kamp tarihi 25 Ağustos olarak değiştirildikten sonra çalışmalar tekrar başladı. Kamp tarihi yaklaştıkça farklı illerden arkadaşlar gruplar halinde Diyarbakır'a geldiler.

Avrupa'dan, Türkiye'nin batı illerinden ve Kürdistan'ın farklı şehirlerinden gelen birçok genç arkadaş, kamp alanına gitmek için 25 Ağustos sabah erken saatlerde Diyarbakır'dan yola koyuldu. Kamp alanına varınca ilk iş olarak görev dağılımı yapıldı. Arkadaşların kalacağı çadırlar belirlendi. Çadır alanları temizlendikten sonra çadırlara yerleşildi. Ardından genç arkadaşlar toplanıp Kürt ulusal marşı Ey Raqib'i okudu ve Kamp süreci de büyük bir heyecanla başlamış oldu.

İlk gün genç arkadaşların tanışmasıyla geçti. Akşam yemeğinden sonra kamp programı dâhilindeki rutin sohbet için genç arkadaşlar büyük bir halka oluşturdu. Sohbet boyunca arkadaşlar birbirlerinin bakış açılarını ve düşüncelerini anlamaya çalıştılar. Akşam sohbetinden sonra müzik faslına geçildi. Daha sonra arkadaşlarımız ilk günün yorgunluğuyla çadırlarına çekildiler.

İkinci gün sabahın erken saatlerinde, görev dağılımında belirlenen arkadaşlar kahvaltıyı hazırladılar, diğer genç arkadaşları uyandırıp güne start verdiler. Kahvaltıdan sonra seminer

alanı hazırlandı. Saat 10.00 da “PSK Tarihi ve Legal Siyasette İzleyeceği Politikalar” başlıklı semineri vermek üzere PSK Genel Başkanı Sn. Mesud Tek kamp alanına geldi. Hemen ardından ilk seminer başladı. Seminer alanına asılan Kürdistan bayrağı ve PSK bayrağı birilerini rahatsız etmişti olmalı ki Sn. Mesud TEK’in çok verimli geçen seminerinin daha ilk molasında tuhaf bazı gelişmeler yaşandı. Kamp alanının hemen yanında bulunan ve uzun yıllar önce yapıldığı halde kullanılmayan taziye evinin direğine asılan Türk bayrağı sonraki süreçte olacakların habercisiydi. Devamında kamp alanının bulunduğu köy halkının rahatsız edici davranışlarına ve kamp alanına gelen giden askeri yetkililerin provokatif tavırlarına tanık olduk. Buna rağmen Sn. Mesud Tek’in semineri ikinci oturumunda da verimli bir biçimde devam etti. Seminer, sorulan soruların cevaplandırılmasıyla birlikte son buldu. Öğlen yemeği yenildikten sonra Genel Başkan gençlerle bir süre daha sohbet etti ve kamp alanından ayrıldı.

Kamp işletmecisi gelip asılan Türk bayrağı ve askerlerin geliş gidişi ile ilgili bizi bilgilendirdi ve olanların bilinçli yapıldığını söyledi. Bunun üzerine genç arkadaşlarımızı riske atmamak, işletmenin zarar görmesini engellemek ve kampımızı başarılı bir şekilde sonuçlandırmak için nasıl bir tavır takınmamız gerektiğini kendi aramızda konuştuk. Bu çerçevede serbest zaman geçirme dilimini kamptaki diğer kişilerle voleybol maçı yaparak geçirmeyi kararlaştırdık. Akşam saatlerinde yemek yenildikten sonra düzenlenen sohbet için tüm arkadaşlar yerini aldı. İlk günden farklı olarak sohbetin konusu bu kez Mesud Tek ile yapılan seminer konusu, Türkiye ve Kürdistan’daki genel siyaset oldu. Bu sohbette aramızda bulunan ve çoğunluğu oluşturan yeni gençler, özellikle biz PSK gençlerinin neden PSK’yi tercih ettiğimizi sordular. PSK’yi diğer Kürt partilerinden ayıran temel siyasi yönleri öğrenmeye çalış-

tılar. Sohbetten sonra arkadaşlara küçük bir müzik dinletisi yaptım. Geriye kalan süre serbest zaman olarak geçirildi. Bu süre içindeki siyasi sohbetler üçerli dörderli gruplar halinde gecenin geç saatlerine kadar devam etti.

Kampın üçüncü gününde erken saatlerde o gün için görevli arkadaşlar erkenden uyanmıştı. Ben de arkadaşlara kahvaltıyı hazırlamaları için yardım ettim. Ardından seminer için hazırlıklara başladık. Saat 10.00’da “Kürtler ve Kürdistan” başlıklı seminer için Sayın Bayram Bozyel kamp alanına geldi ve hemen seminere başlandı. Seminer yeni başlamıştı ki iki kişinin bizi izleyip kamp alanına geldiğini gördüm. Gelenler kamp işletmecisiyle görüşüp ayrıldılar. Kamp işletmecisinin yanına gittiğimde, gelen kişilerden birnn muhtar olduğunu söyledi. Bizim kim olduğumuzu sorduğunu, burada bu tarz etkinliklerin sakıncalı olduğunu söyleyip ayrıldıklarını ifade etti. Seminer alanına döndüm. 15 dakika sonra bu kez beyaz bir jip kamp alanına geldi. Jipten inen karakol komutanı, yanındaki asker ve korucularla birlikte işletme sahibi ile görüşüp ayrıldılar. Görüştüğümüz işletmeci bize yönelik yoğun şikâyetlerin olduğunu söyledi. Gelenlere bizlerin üniversite gençleri olduğumuzu söylediğini, bizi oradan çıkarmalarına ve GBT uygulaması yapmalarına engel olduğunu belirtti. Biz dönüp tekrar seminere katıldık. Seminer verimli bir şekilde devam ederken ve artık soru bölümü ile birlikte sonlara yaklaşıırken, bu sefer de gri bir jipin içinde karakol komutanının, dört sivil kişi ile kamp alanına geldiğini gördük. Bu kişiler sıradan vatandaş görünümüne sahip ‘siyah gözlüklü ağabeylerdi’. Özellikle Kürdistan’da asker ve polislerin yanında gezen sıradan vatandaş görünümüne sahip ve siyah gözlük takan kişilerin neye hizmet ettiklerini ve kimler olduklarını bu coğrafyada yaşayan herkes iyi bilir. Seminer bittikten sonra Sayın Bayram Bozyel gençlerle sohbet

etmeye başladı. Bir grup arkadaş da öğle yemeği için hazırlıklara girişti. Bu arada kamp işletmecisi ben ve Rojhat arkadaşı çağırıp bu işin gerçekten çok ciddileştiği, gelen kişilerin istihbaratçı olduğunu, bu işin karakol komutanını da aştığını ifade etti. İşletmecinin anlattığına göre biz daha kampa yetişmeden, karakol, işletmeyi arayıp bizlerin orada kalıp kalamayacağını sormuş. Daha sonra geldiklerinde ise sosyal paylaşım sitelerinde yer alan parti çalışmalarındaki fotoğraflarımızı işletme sahibine göstererek, bizlerin üniversite öğrencisinden çok "bölücü" olduğumuzu söylemişler. Orda kalmamız halinde işletmenin problem yaşayacağını ifade edip oradan çıkarılmamızı istemişler. Esas dikkat çekici olan ise karakol komutanının işletme sahibine "bu iş beni de aştı" sözleriydi. Bu ifade aslında Türkiye'de yaşanan belli bir sürece rağmen bu tarz durumlarda belli güçlerin ve odakların nasıl ortaya çıktığının göstergesidir. İşletmeciyle yaptığımız görüşmenin üstünden yarım saat geçmemişti ki, işletmeci gelip karakol komutanının kamp sorumlularının karakola gelmesini istediğini söyledi. Bunun üzerine ben ile Rojhat arkadaş işletme yetkilisi ile birlikte karakola gittik. Gri jip karakol kapısında bekliyordu. Komutanın odasına girer girmez, işletmeciye bizim gibi geçleri oraya neden aldıklarını sormaya başladı. Bizim orda siyasi çalışma yaptığımızı, toplantı organize ettiğimizi ve bölücü müzik yaptığımızı ifade etti. Bu söylediklerine itirazda bulunduk, siyasi faaliyette bulunmadığımızı, belli konular hakkında tartışıp zaman geçirdiğimizi söyledik. Müziğin bölücülüğüne karşı bir şey diyemedik tabi, çünkü müzik ile neyi böldüğümüzü anlayamadık! Karakol komutanı bizlerin ifadesini aldıktan sonra işletmeciye tutanak imzalatırdı. OHAL ilan edildiğini, bu tarz şeylerin yasak olduğunu, bizim kendisinin de başını belaya sokacağımızı ileri sürerek akşama ka-

dar orayı terk etmemiz gerektiğini ifade etti. Dikkat çekici bir ayrıntı da şuydu; o esnada telefonda komutanım diye hitap ettiği kişilere bizler ile anlaştığını ve akşam kamp alınını terk edeceğimizi söylemesi idi. Bunu kabul etmediğimizi söylememize rağmen, karşıdaki kişilere bizlerin bunu kabul ettiğini tekrarlayarak görüşmesini sonlandırdı. Bu işin kendisini aştığını ve bizim akşama kadar oradan çıkmamamız halinde hem kendisinin hem de bizim başımızın belaya gireceğini tehditkâr bir biçimde tekrarladı.

Karakoldan kamp alanına döndük ve bu durumu arkadaşlarla paylaşıp değerlendirdik. Oradan çıkacak karara göre hareket edeceğimizi ifade ettik. Her arkadaş söz alıp düşüncelerini dile getirdi. Genç arkadaşların hepsi bizim alacağımız karara saygı duyacaklarını ve biz istersek orada olacak her türlü uygulamaya göğüs gerip kamptan ayrılmayacaklarını ifade ettiler. Bizler de genç arkadaşların durumlarını göz önüne alarak ve işletmenin zarar görmesini hesaba katarak, en önemlisi de orada bizleri provake etmek isteyenlerin çabasını boşa çıkarmak için kamptan ayrılma kararı aldık. Başarılı üç günü geride bırakmış, kampımızın geri kalan dört gününün eksikliğiyle kamptan ayrılık hazırlıklarına başladık. O esnada 5 kişilik bir grup aniden kamp alanına girdiler. İşletmecilere sormadan boş çadır kiralama görüntüsü adı altında çadırların içini kontrol ettiklerini fark ettik. Olaya işletmeci arkadaşların müdahalesiyle olası provakatif durumlar engellenmiş oldu. Akşam geç saatlerde dönüş yoluna koyulduk.

Bizler bu kamp deneyimi ile bu ülkeyi yönetenlerin en demokratik ve masum etkinliklere karşı ne kadar tahammülsüz olduklarını gördük. Yetkililerin OHAL'in devlete yapıldığını söylemelerine karşın, aslında OHAL'in halka karşı yapıldığının ve özelinde de Kürtlerin maruz kaldığının göstergesi idi yaşadıklarımız.